

П. Б. 4/91

УНИВ. БИБЛИОТЕКА
И. Бр. 14631

DE IULII VALERII EPITOMA
OXONIENSI.

DISSERTATIO INAUGURALIS

QUAM AD SUMMOS IN PHILOSOPHIA HONORES AB AMPLISSIMO
PHILOSOPHORUM ORDINE

ACADEMIAE WILHELMAE ARGENTINENSIS

RITE IMPETRANDOS

SCRIPSIT

GABRIEL GEDEON CILLIE.

WELLINGTONENSIS.

ARGENTORATI

TYPIS EXPRESSIT M. DUMONT-SCHAUBERG

MCMV.

Von der Fakultät genehmigt am 23. Juli 1904.

Die Abhandlung bildet den ersten Teil einer größeren Arbeit, die unter dem Titel DE DUABUS IULII VALERII EPITOMIS demnächst erscheinen soll.

Marthae Helenae Cillié
Mariae Elisabethae van Niekerk
sacrum.

Praefatio.

Autumno anni 1901 cum in Britannia essem, Ricardo Reitzenstein, praeceptore clarissimo et erga me benevolentissimo, hortante Oxonium me contuli, ut codicem Corporis Christi Collegii 82, quo praeter cetera Iulii Valerii epitoma continetur, inspicerem. Sed temporis angustiis pressus nec satis in legendis veterum scriptorum codicibus versatus librum manu scriptum non perlegere, nedum transcribere potui. Postquam Argentoratum redii, Reitzensteinio intercedente singulari benignitate eorum, qui bibliothecae Bodleianae praesunt, quinque¹⁾ huius codicis phototypos adeptus sum. Quos cum curiosius inspexissem, non acta agere mihi videbar, si hanc recensionem epitomae, utpote Zacheriana epitoma longiorem, ederem. Vere igitur insequentis anni Oxonium iam melioribus subsidiis instructus repetii integram epitomam transcripturus.

Codicis Oxoniensis — in sequentibus O dico — Corporis Christi Collegii 82 descriptioni, quae in Coxii catalogo (Oxonii 1852 Tom. II) invenitur, pauca addo. Pars scripta singularum paginarum in longitudinem patet 33,5 cm, singulae columnae — nam duabus, ut iam docuit Coxius, columnis constant — in latitudinem 10 cm, singulae paginae inter 48 et 49 versus in unaquaque columna scriptos variant. Totus codex, praeter paginas 184, 185, 186, ut mihi videtur, ab eodem librario scriptus est. Epitoma historiae Alexandri a Iulio Valerio confectae, quae paginis 137—156 continetur, non est in libros divisa, sed in capita, quae in margine lineola

¹⁾ His phototypis comprehenduntur p. 139, 140 (= nostrae ed. 6, 11—12, 14), 147 (= 28, 22—31, 12), 151 (= 39, 16—42 add. 7), 155 (= 49 add. 17—52 add. 15 et 49, 1—50, 3).

(φ) distingui videntur. Titulus a prima manu rubris litteris superscriptus est: Iulii Valerii Alexandri regis magni Macedonum ortus, vita et obitus.¹⁾ Unus est codex noster, qui in huius operis fronte Iulii Valerii nomen servavit, atque ipsa hac inscriptione maxime recedit a ceteris huius epitomae libris manu scriptis, ut recte monuit Paulus Meyer.²⁾ Valerii plenioris codices initio mutili scriptoris nomen in subscriptionibus singulis libris additis produnt. Sed in Oxo-niensis libri subscriptione Iulii Valerii nomen non invenitur; iisdem rubris litteris expressa legimus haec: Explicit ortus, vita et obitus Alexandri regis magni Macedonum. Incipit epistola e. q. s.

Egerunt de hoc codice haud ita pauci viri docti. Iulius enim Zacher, vir doctissimus et de historia fabulosa Alexandri Magni optime meritus, cum epitomae editionem principem³⁾ atque adhuc unicam emitteret, pauca de eo praefatus est. Usus autem est Zacher apographo a Perizonio olim facto, quod quinque tantum continuit capita. Perizonium plura non transcripsisse valde se dolere⁴⁾ Zacher ait, quoniam ex paucis his paginis satis intellegatur codicem O singularem inter ceteros epitomae libros locum tenere.⁵⁾

¹⁾ Quod Coxius l. l. iam docuit, ideo affero, quia Iulius Zacher in libro inscripto „Pseudo-Callisthenes-Forschungen zur Kritik und Geschichte der ältesten Aufzeichnung der Alexandersage, Halle 1867“ p. 42 dubitat, utrum haec inscriptio in O ipso inveniatur an a Coxio ficta sit.

²⁾ „Alexandre le grand dans la Littérature Française du Moyen âge. Tom. II, Paris 1886.“ De hac quaestione egit vir doctus Tom. II p. 21, cf. etiam infra.

³⁾ Iulii Valerii Epitome zum erstenmal herausgegeben, Halle 1867.

⁴⁾ Cf. Ed. Zacher. Praef. VII et XI.

⁵⁾ In Perizonii apographum multi errores gravesque inrepserunt. Pauca exempla afferam:

Pag. 2, 2	Per. legit	scythas	O habet	festas
„ 2, 9	„	auraso	„	autem raso
„ 3, 21	„	transmigrari	„	transiugari
„ 3, 21	„	qui	„	cui
„ 4, 9	„	deorum	„	decorum
„ 4, 15	„	eraptis	„	carptis.

Inspexit deinde codicem O, quin potius collatione eiusdem ab aliis facta usus est Didericus Volkmann, qui anno 1882 Portae libellum, cui inscripsit „Adnotationes criticae in Iulium Valerium“ in vulgus edidit.¹⁾ Hunc ego libellum valde doleo quod neque apud bibliopolas neque in bibliothecis Argentinensi, Berolinensi, Hallensi, Ienensi, Portensi reperi. Exscripsit eum Bernhardus Kuebler et in suae editionis²⁾ Iulii Valerii apparatu, quem dicunt, critico ad Valerii textum emendandum adhibuit. Volkmannus vero, si Kuebleri silentio fidem habeas, multa, quae ad Valerii verba sananda usui sunt, omisit; interdum etiam erravit. Nam verba „*ut arcanum sermonem tuto committeret*“, quae Kuebler p. 3, 20 editioni suae inseruit addens³⁾ Volkmannum ea ex codice O attulisse, inveniuntur quidem in Sergii personati explanatione in Donatum (Gram. Lat. IV, 557, 26 Keil), sed deesse ea in codice O mihi credi volo.

Venio iam ad auctorem illum, qui solus, quod sciam, codicem O accurate diligenterque examinavit, qualis esset et quae contineret, in lucem produxit, quem locum teneret inter tot libellos de rebus ab Alexandro gestis compositos exponere conatus est, Paulum dico Meyer, virum doctissimum litterisque florentissimum, qui de scriptoribus, qui hanc historiam medio aevo, ut aiunt, tractaverunt, optime meritus est. Is igitur in libri supra laudati tom. II p. 21—26 haec fere de codice nostro exposuit. Omnium epitomae codicum

¹⁾ Cf. Carolum Boysen „Wochenschrift für klassische Philologie, 1884“, p. 333 sqq. Boysen, qui censor Volkmani libelli exstitit, ex eo protulit sententiam hanc: „Efficitur opusculum, quod est in libro Oxiensi, multo ante epitomam esse compositum“. Ipse Boysen l. l. ita pergit: „Muß man aber nicht geradezu sagen, daß die bisher bekannte verbreitete Epitome nun nicht mehr als direkte Verkürzung des Originals zu betrachten sei, sondern der Cod. Ox., oder vielmehr der Text, den dieser Codex repräsentirt, eine Mittelstufe zur Epitome war?“ Quibus ex verbis probabiliter colligas Volkmannum parum perspexisse eam, quae re vera, ut docebo, intercedit inter O et epitomam Zacharianam rationem.

²⁾ Iulii Valerii res gestae Alexandri magni. Lipsiae 1888.

³⁾ Cf. etiam Boysenum l. l.

O esse unicum, quo Iulii Valerii nomen conservatum sit. Inde iam suspicari nos posse unum hunc testem superesse recensiois vel familiae, ut aiunt, codicum, quae se pressius quam ceterorum epitomae librorum manus ad archetypum, id est ad Valerium ipsum, applicaverit. Neque hanc suspicionem te fallere. Propius enim inspectanti apparere librum O intercedere inter Valerium ipsum et epitomam a Zachero editam — Z in sequentibus dico — quoniam in O saepenumero sententiae obviae sint, quae apud Valerium pleniores reperiuntur, in Z desiderantur. Inde facile perspicui codicem nostrum medium inter Valerium ipsum et Z locum tenere, ita tamen, ut artius cum Z quam cum Valerio cohaereat. Deinde Paulus Meyer, postquam indicavit, quibus in locis O cum Z, quibusque cum Valerio consentiret, sic pergit (p. 24) — ipsis iam utor eius verbis —: „Il ne serait pas inadmissible en soi que la leçon de Corpus (sc. O) et l'*epitome* représentassent deux abrégés de Valerius, faits indépendamment l'un de l'autre; mais si on examine de près les rapports des trois textes, on reconnaîtra que la leçon de Corpus forme réellement, comme je l'indiquais plus haut, la transition entre Valerius et l'*epitome*, que l'auteur de ce dernier texte abrège, non pas directement Valerius, mais la leçon déjà abrégée que nous a conservée le ms. de Corpus. J'ose croire qu'il ne restera sur ce point aucun doute pour quiconque aura pris la peine de comparer les trois rédactions ci-après rapportées d'un même morceau, qui est tiré du l. III ch. 3e. Deinde in medio ponit Valerii verba p. 116, 23—117, 9, „*Igitur Persae — — — instetere*“; O p. 38 add. 19 verba: „*Igitur Persae — — — desiderati fuerant*“; Z p. 53, 13—54, 3 (nostr. ed. 37, 19—38, 9) verba: „*Cumque Indi — — — mortui fuerant*“, et concludit verbis his: „On peut donc considérer comme établi que l'*epitome*, avant de parvenir à l'état où nous le possédons dans un si grand nombre de mss., a d'abord passé par un état intermédiaire que représente seul jusqu'à présent le ms. de Corpus“.

Haec quidem Paulus Meyer, cuius opinionem hoc stemmate, quod vocant, illustrare liceat:

Julius Valerius
|
Codex Oxoniensis
|
Epitoma Zacheriana.

Atque profecto cum codex O aut epitomae formam pleniorē aut multo plura, quam quae in Z leguntur, praebeat,¹⁾ nihil probabilius videtur et verisimilius, quam Valerium et O et Z ita, ut Paulus Meyer sibi persuasit, inter se cohaerere. Sed si eas partes, quae sunt inter O et Z communes, cum illis, quae in O solo exstant quasque in sequentibus nota Oi significo, contuleris, primo aspectu intelleges, eas maxime inter se differre. Eas quidem partes, quae sunt eadem in Z et in O, ex eodem archetypo fluxisse exemplis argumentisque affirmare supervacaneum est. Cuius enim obiter legenti manifestum erit. Cui parti quomodo coniunctae sint eae, quas O solus exhibet partes, duabus viis explicari potest: aut ea, quam instituit Paulus Meyer et Boysen, aut ea, quam nos praeferimus, ut scribam epitomam Zacherianam plerumque secutum e pleno ipsius Valerii exemplari, quod praeter illam ad manus habebat, has partes inseruisse et addidisse credamus. Quam sententiam hoc quasi stemmate illustrare liceat:

Julius Valerius
/ \
Epit. Zach. \
 \ /
 Codex Oxoniensis.

Nostram hanc opinionem argumentis firmare iam liceat. Epitomatores,²⁾ qui ipse operae suae rationem non dedit,³⁾ festinante calamo satis neglegenter quae in ampliore

¹⁾ O tertia ferme parte superat Z.

²⁾ Sic ego in eis, quae sequuntur, Zacherianae epitomae scriptorem appello.

³⁾ Quod fecerunt exempli gratia Iustinus, Iulius Paris, Ianuarius Nepotianus.

libro invenerat in breve contraxisse nemo negabit. Singula cur aut omiserit aut receperit, frustra quaeras, nisi quod, ut plerumque fit in hoc librorum genere, quo propius ad finem pervenerit, eo brevior eum fieri facile intellegis. Primus enim Valerii liber, qui in Kuebleri editione 65 paginis continetur, in Z 38 paginas implet, secundus in Valerio 45 in epitoma 15 paginis absolvitur, tertius apud illum 58 in hac 13 amplectitur. Quae capita integri Valerii in epitoma praetermissa sint, quamquam et Iulius Zacher et Paulus Meyer iam docuerunt, quia nunc Kuebleriana editione uti licet, repetam. Desiderantur¹⁾ in libro primo capitis 7 magna pars itidemque capitis 9.²⁾ Deinde caput 20 totum, 23 praeter primam sententiam, capita 24—32,³⁾ 34, 39 praeter supremam sententiam et capita 46—50. In libro vero secundo desunt caput primum et secundum fere totum, deinde 8, 11, 12, 13, 14, capitis 16 dimidia pars, capita 17, 18, 25 fere totum, capitum 27, 28, 29 partes magnae, 30, 35, capitis 37 dimidia pars 38, 39 totum suprema sententia excepta. In libro tertio frustra quaeras capita haec: 1, 2, 9, 10—28, 32 fere totum, 33, 35—37, ex capitibus 41—53 una sententia ex initio scilicet capitis 46 servata est, 56 fere totum deest, nec non capita 57, 58, 59 tota.

Epitomator autem quamquam tam multa silentio praeteriit, ut non nisi ossa quasi et umbram historiae ipsius servaverit, praecipue in libris secundo tertioque, tamen eundem narrationis tenorem, qui est apud Valerium, retinuit, uno loco excepto.⁴⁾ In epitoma Candace regina pictorem, qui

¹⁾ Illos tantum affero locos, quibus integras narrationes Epitomator omisit.

²⁾ Primus locus totus et secundi pars maior in Pseudocallisthene quoque desiderantur.

³⁾ His in capitibus Valerius Alexandri res in Aegypto gestas narrat, quae narratio fere tota in codice Parisino (P apud Kueblerum, Vp apud nos) deest. Itaque quamquam e codice Parisino certe non fluxit epitoma, mutilatum tamen codicem etiam ab Epitomatore adhibitum esse suspicor. Ita factum esse crediderim, ut unicus, qui nobis aliquis momenti esset locus Valerii silentio praetermitteretur.

⁴⁾ Pag. 40 sqq. (= Val. 136 sqq.; causa facile perspicitur), cf. etiam p. 25, 20 sqq. cum Val. pp. 70 et 71.

Alexandri imaginem accuratissime depingat, mittit; deinde Alexander Candacae litteras scribit, quibus receptis illa respondet additque se Alexandro magna dona tribuere; mitteret, qui ea sumerent. Apud Valerium contra Candace pictorem mittit, postquam Alexander munera ab illa data accepit. At minutis in rebus persaepe Z narrationem aut aliquid inserendo aut alias rerum causas fingendo mutavit. Quare saepissime Z his in rebus ab exemplo suo recedit. Quod maxime premo, quia inde optime intellegitur, quae ratio inter Z et Oi intercedat. Oi enim in rebus nunquam ab Valerio pleniore dissentit. Quam ob rem magna cum probabilitate iam nunc suspiceris Oi et Z non ab eodem scriptore compositas esse. Exempli dabo. Val. 20, 22, sqq. leguntur: „Sedet patri (sc. Philippo) professio adolescentis (sc. Alexandri) et ‘Equos’, ait, ‘ad hosce tibi usus iubebo protinus deductu iri, de quibus tibi ad votum proclivitas fiat; neque enim improbo huiusce desiderii gloriam’. Tunc filius: ‘Gratiam equidem tibi, pater, huiusce muneris facio; habeo quippe equos, quos ex aetatula iam recenti ad haec mihi studiosius praeparavi’“. Haec Z vertit 12, 22 sqq.: „Philippus quoque equos illi et cetera itineri necessaria praeparari iussit.“ Val. 15, 17/18 „Quippe nescius, quae te impenderent humi, rimare ea, quae caeli sunt“, quae ad verbum Epitomator 11, 13 exscribit, sed inter „humi“ et „rimare“ addit: „nunc resupinus iacens“. Sed hoc quidem additamentum ad scribam epitomae nescio quem referri posse non nego¹⁾, vix tamen illud quod legitur in epitoma 15, 15/16: „Miratur Alexander et petendi morem et titulum dixitque uni, qui primus illorum esse videbatur“, quae verba ex Val. 26, 23/24 sunt translata, sed illic verba „dixitque uni, qui primus illorum esse videbatur“ non reperiuntur. Deinde in epitoma 31, 18—21 legimus haec: „Tum Darius, ‘Numnam’, inquit, ‘tu ipse ades, Alexander, qui nobis adeo constanter confideretque bellum indicis’? Negat ille sese Alexandrum fuisse, enimvero eius internuntium.“ Valerius habet haec (92, 32—93, 4): „Numnam quaeso, (cum Darius) dixisset, tu ipse

¹⁾ Ipse Epitomatores verba *gratiam facio* et *rimare* parum intellexisse credo.

Alexander ades, qui adeo nihilum reverens nostri confidentissime loqueris?' responsum accepit sese quidem internuntium esse, enim pro ipso Alexandro loqui oportere". Cf. hos quoque locos: epit. 14, 1—5 (= Val. 24, 3—8); epit. 22, 15—18 (= Val. 62, 8—10); epit. 19, 28 (= Val. 50, 8); epit. 43, 30—44, 6 (= Val. 140, 11—27). His ex exemplis plane apparet Epitomatorem, etiamsi plerumque Valerii narrationem fideliter, quantum in epitoma fieri potuit, servaverit, compluribus locis eam mutavisse aut aliquid ei addidisse. Atque cum huius rei in Oi exemplum frustra quaesieris, non sine causa mihi conclusisse videor fieri non posse, ut Z et Oi ab eodem scriptore ex Valerio pleniore sint translatae. —

Hactenus de historia et de ipsa rerum tractatione. Iam ad genus dicendi et sermonis consuetudinem, quae in tribus recensioibus conspiciuntur, transeo. Inquirendum erit, quatenus et Epitomator (Z) et scriptor Oi Valerii genus dicendi secuti sint, quid retinuerint, quid aspernati sint. Alia enim ratione in Valerio excerpto Z uti, aliam Oi scriptorem in eodem exscribendo sequi etiam ei, qui obiter neglegenterque legerit, manifestum erit.

In universum igitur spectans non quae supra modum sint inepta dices, si contendes Valerii tumidum illud atque inflatum dicendi genus¹⁾, quod ipsi cum Apuleio atque ex parte etiam cum Minucio Felici commune est neque ab illa, quae nonnullis viris doctis semper in ore est, Africitate²⁾ abhorret, apud Epitomatorem plerumque simplicius fieri aut omnino praetermitti. Cui studio ita Z indulsit, ut hic illicieiunitatem quandam adsecutus videatur. Contra Oi scriptor perraro Valerii verba commutat, atque si id uno alterove loco facit, hae mutationes semper levissimae sunt aut talibus in locis occurrunt, quibus probari possit, textum exemplaris, quo usus est, iam corruptum fuisse. Quod ut probem, haec exempla proferam.

¹⁾ Cf. Geierum, „Zeitschrift f. Altertumswissenschaft 1838“, p. 419 et Landgrafium, „Zeitschrift f. d. Oest. Gymnasien 1882“, p. 429.

²⁾ Etiam Iulius Valerius in scriptorum Africanorum numerum nuper receptus est, cf. Landgrafium l. l. et „Phil. Rundschau 1881“, p. 126.

I. Epitomator Valerii verba simpliciora reddit. Val. 46, 21—24 Alexander Tyrii scribit: „At enim vos primi omnium exstitistis, qui mihi insolentius obviaretis. Igitur per vos ceteris etiam magisterium procurabitur“, quae vertit epitoma 18, 9—11: „Sed cum vos primi omnium extitistis, qui meis iussis insolentius obviaretis, terribile exemplum aliis praebebitis“. Quod exemplum est aptissimum ad illustrandam rationem, quam in epitoma conficienda noster secutus est. Videmus enim iisdem fere verbis, quae sunt Valerii, eum usum esse, sed minutis in rebus haud leviter sermonem immutasse. Nam non modo impeditum illud membrum et obscurum „Igitur per vos ceteris etiam magisterium procurabitur“ simplicius reddere conatus est, sed etiam „aliis“ pro „ceteris“ ad grammaticam artem haud dubie spectans posuit, atque „at enim“ in „sed cum“ mutavit, ut totam sententiam una periodo complecteretur. Denique animadvertas velim Epitomatorem „meis iussis“ pro „mihi“ substituere. Quae cum ita sint, persuasum habeo Epitomatorem exemplar suum hoc loco de industria correxisse. — Val. 94, 9—10 legimus: „Unus quippe ex convivantibus, cui vocabulum Pasarges erat“, quae verba vitato archaismo ita convertit Epitomator (32, 12): „Unus quippe ex convivantibus, Pasarges nomine“. — Val. 20, 12 sqq. leguntur haec: „Sed Alexander quintum et decimum ingressus annum explorato temporis opportuno, cum veniam a paternis auribus praepignerato osculo impetrasset, precario petit, ut sibi Pisas apud Olympia certaturo iter largiretur“, quae Epitomator reddit (12, 20 sqq.): „Sed enim Alexander quintum decimum agens annum petiit, ut sibi Pisas adire liceret gratia quadrigis certandi“. — Val. 68, 27 sqq.: „Si igitur declinando huic experimento consulitis, decem oratores vestros ad me deduci patiemini. Hoc enim modo reliquorum urbisque vestrae habebitur ratio“, pro quibus Epitomator scribit (24, 27 sqq.): „Si vero huic experimento declinando consulitis, decem oratores vestros ad me deduci sinite; hoc enim modo saevitiam nostram mansuescere poteritis“. Plura exempla congerere supersedeo.

Scriptorem Oi duobus tantum locis verba Valerii gravius immutantem deprehendi; verba in medio ponam, ut legentes ipsi iudicent, quam longe ab exemplis ex epitoma allatis discrepent. Val. 156, 12/13 Aristoteles epistolam ad Alexandrum missam sic incipit: „Per mihi difficile est eligere“; in Oi haec verba reperiuntur (pag. 49, add. 13): „Perdifficile mihi est eligere“. Ibid. vers. 22 legimus: „Ex quibus colligere admodum facile est, ambigendum utrumne te prudentiae viribus an tolerantia(e) fortitudinis(que) magis praedicem“, quibus verbis respondent in Oi: „Ex quibus colligere difficillimum utrumne e. q. s.“¹⁾

II. Sunt in epitoma loci haud pauci, quibus Epitomator quibusdam Valerii ipsius verbis omissis aut commutatis exemplaris uberius constructionem male retinuit. Quo in genere Oi scriptor semel,²⁾ si quid video, peccavit: p. 30 add. 2 (= Val. 86, 27) ubi „ut“ particula, cui in structura ab Oi usurpata nullus est locus, ex Valerio assumpta est.³⁾ Sint pro exemplo ex epitoma haec: „Enim“ 3, 10 (= Val. 3, 9); „quin“ 3, 21 (= Val. 3, 23); „artis eiusdem“ 29, 9 (= Val. 84, 27); „crureque“ 14, 9 (= Val. 24, 12); „et“ 13, 14 (= Val. 22, 9). Conferas etiam 30, 13—15: „Quae profecto fierent nisi tecum fortuna magis quam mecum stetisset. His Alexander auditis promissi et audaciae laudatum ad propria redire concessit“ cum Valerii verbis: „Quae profecto haud dubie fierent, ni tecum fortuna potius quam mecum stetisset. His auditis Alexander multis suorum praesentibus iterare eum iubet sermonem promissi et audaciae, laudatum denique fidei ac fortitudinis ad suos ire iubet“ (Val. 87, 27 sqq.).

¹⁾ Annotandum est eum Valerii codicem, quem plerumque cum exemplari ab scriba Oi adhibito consentire videbimus, Parisinum dico, exhibere: „Ex quibus colligere possumus admodum facile est ambigendum“. Itaque persuasum habeo Oi scriptorem hunc locum iam corruptum legisse et necessario correxisse.

²⁾ Haud raro Oi scriptor inserendo epitomae additamenta, cum ante oculos epitomam et Valerium plenior habuerit, duas constructiones, ut mihi videtur, inter se commiscuit et confudit. De hac quaestione fusius accuratiusque infra agam.

³⁾ Cf. Adn. crit. ad hunc locum et ad 50 add. 14.

III. Pro verbis obsoletis et inusitatis Epitomator plerumque substituit usitata, quod, ut diximus, non fecit Oi. Exempla haec habeto: pro „annum adpellens“ (Val. 14, 15) Epitomator habet „annum agens“ (10, 17); pro „magisterium“ (Val. 46, 23) „exemplum“ (18, 10); pro „secundare“ (Val. 85, 1) „prodesse“ (29, 10); pro „donicum“ (Val. 78, 14; 103, 26) „donec“ (27, 8; 35, 4). Atque verba „indidem“ et „absque“, quae epitomator vitavit „inde“ pro „indidem“ et pro „non absque discrimine“ „graviter“ scribens, in Oi ex Valerio assumpta inveniuntur. Epitomator enim quaedam verba de industria evitasse videtur; velut „demirari“ (Val. 16, 7; 82, 19) in „admirari“ correxit (11, 26; 28, 15), et pro „faceessere“, quod verbum in deliciis habet Valerius ipse (quatuordecies apud eum occurrit), semper aliud verbum posuit. Velut 7, 28 pro „faceessit“ (Val. 9, 29) „discedit“ ponit¹⁾; 21, 14 „fugam capessunt“ pro „fuga faceessunt“ (Val. 54, 17) dicit; idem 28, 9 et 23, 5 (= Val. 82, 5 et 63, 9) pro „faceessere“ verbo „quiescere“ utitur. In Oi vero verbum „faceessere“ bis invenitur ex Valerio assumptum p. 3 (add.) et 42, 2 (add.) (= Val. 3, 18 et 122, 27).²⁾

Addam sermonis quasdam discrepantias inter Z et Oi, extantes, quae quamvis tenues videantur, nihili tamen non sunt, quippe quae duorum scriptorum, scilicet Epitomatoris Z atque Oi scriptoris ingenium rationemque in plenior luce ponant. Atque primum quidem quomodo uterque scriptor enuntiata inter se conglutinet, velim inspicias: Epitomator, quoad potuit, particulas immutavit, scriptor Oi quas potuit non mutatas recepit. Quam ad rem illustrandam comparemus quosvis locos ex Valerio sumptos, alterum cum Oi, alterum cum Z. Inter Val. 119, 20—123, 11 igitur et Oi 39 add. 1 — 42, 9 in particulis usurpandis inveniuntur discrepantiae hae:³⁾

¹⁾ Annotandum est Sergium personatum (Keil, Gram. Lat. IV, 557) verbum „faceessere“ per „discedere“ explanavisse.

²⁾ Sed Epitomator non semper verba obsoleta respuit; nam „repedare“ et „cluere“ e Valerio recepit. Quin etiam uno loco (43, 5) „ast“ particula, quae nusquam apud Valerium ipsum obvia est, pro usitatior „at“ usus videtur.

³⁾ Eos tantum affero locos, quibus in Valerio ipso eadem est structura atque in compendio.

Val.	Oi.
120, 18 ergo	40, 12 <i>om.</i>
120, 25 an	40, 15 quam ¹⁾
121, 4 ex alio	40, 17 etiam
121, 8 et id addit	40, 21 addit etiam
122, 15 enim	41, 25 enimvero.

Inter Val. 24, 22—28, 12 et epitomam 14, 12—16, 12, quibus in locis eadem res narrantur, hae:

Val.	Z.
24, 22 enim qui	14, 12 qui autem
25, 11 At ego tibi	14, 20 iam tibi
25, 15 his dictis	14, 21 et his dictis
25, 18 etenim ipsa quamvis	14, 23/24 quamvis enim ipsa
25, 24 tum	14, 27 et
26, 1 igitur	15, 1 igitur <i>om.</i>
26, 9 at his ferme diebus	15, 5 at <i>om.</i>
26, 17 sed enim cum	15, 11 dum igitur
27, 1 tum igitur	15, 19 igitur
27, 12 igitur cum vicina rursus	15, 23 interea dum rursus vicina
27, 21 cuius adeo	16, 2 cuius iam
28, 7 eumque cum	16, 9 cumque eum.

Ex his exemplis satis luculenter perspicitur Z et Oi inter se prorsus esse diversos.

In enuntiatis ipsis Epitomator (Z) persaepe pro verbis a Valerio usurpatis alia, quae idem significant, substituit hoc unum, puto, spectans, ut aliquid immutaret. Cuius rei, quamquam in quavis fere pagina conspicitur, pauca affero exempla:

Val.	Epit.
3, 1 refert	3, 5 ait
6, 16 professus est	5, 24 respondit
15, 22 videram	11, 17 cognovi
19, 14 adpellebat	12, 6 agebat
19, 18 appellatus est	12, 9 dictus est
48, 23 non potest	19, 19 nequit

¹⁾ Cf. Adn. crit. et Corrigenda.

Val.	Epit.
ibid. indulget	ibid. minatur
68, 28 patiemini	24, 28 sinite
78, 14 distulerim	27, 8 cohibebo
94, 10 receptus	32, 13 susceptus
9, 5 usurpasset	7, 17 hausit.

In Oi inserta sunt: 27 add. 1 *extitimus* (cf. Val. 74, 10) 41 add. 27 *constare* (in loco perdifficili, cf. Val. 122, 20) 52 add. 5 *forent* (cf. Val. 159, 26); praeterea 35 add. 8 *amplexans* legimus, cum in Valerio (104, 10) sit *amplexabundus* et 38 add. 14 *steterant*, cum in Valerio 116, 14 sit *institerant*. Non respicio 52 add. 8 ubi *sensimus* additum videtur (cf. Val. 160, 4) et 49 add. 4 ubi *instituit* legitur pro *inde praevertit* (Val. 155, 12); nam mutilum aut corruptum fuisse archetypam quivis videt. —

Verborum aut tempora aut modos persaepe immutat Epitomator, raro scriptor Oi; exempla ipse unaquaque ex pagina sumas.

Postremum Epitomatoris quasi proprium est verborum quem apud Valerium invenerat ordinem invertere. Cui studio Z ita indulsit, ut toto in opusculo maioris ambitus locos vix inveneris, in quibus ordo verborum in epitoma idem atque in Valerio sit, uno excepto 42, 2—13 (= Val. 136, 26—137, 12), ubi munera Alexandro a Candace regina data enumerantur; semel tantum ordo hic turbatur.

Hactenus de rebus singulis. Restat ut de additamentis codicis Oxoniensis in universum disseram. Quod ita faciam, ut primum pauca de additamentis ex primo Valerii libro petitis proferam; neutram enim in partem ex his additamentis multum lucratur. Deinde ad libri tertii additamenta accedam, ubi res, mea sententia, est simplex; facile enim probatur Valerium et Oi et Z ita, ut ego posui, inter se cohaerere. Postremum libri secundi fragmenta persequar, quia illo in libro res paulo difficilior est.

Partes, quas in libro primo O solus habet, ut ex nostra editione facile perspicitur, inveniuntur in paginis his: 1, 2, 3 (= Val. 3), 8 (= Val. 11), 18 (= Val. 45), 22 (= Val. 59). De primo quidem loco alteroque nihil dicere possumus, quod

hic Valerius plenior aetatem non tulit. Quod vero ad reliquas partes attinet, primo obtutu videmus illas ad verbum cum Valerio uberius congruere.¹⁾ Atque ex omnibus his locis concedo ad Meyeri opinionem refellendam aut ad nostram stabiliendam non multum sumi posse. Pro certo enim, ne fumum vendere videar, de his quidem locis saltem nihil affirmo. Hoc unum animadvertas velim tota in epitoma praeter illam Candacis munerum enumerationem, quae in libro tertio (p. 42) legitur, ne unum quidem te invenire locum, qui ad verbum cum Valerio consentiat, tanti ambitus, quanti est ille in O p. 22 (= Val. 59). Quod iam suspicionem movet, hanc saltem partem non ab eodem scriptore, qui Z confecerit, ex Valerio esse excerptam. Accedit quod et in eis, quae hunc locum antecedunt, et in eis, quae eum sequuntur, multa in Z pro libidine mutata sunt.²⁾ Neque mihi probabile videretur Epitomatores Z, cum totum fere exscripsisset codicem O, hunc unum locum, quo res gravissimae narrantur, omisisse, praesertim cum in praecedentibus omnia, quae ad Olympiadem pertinent, fusius et accuratius tractata sint. At dixerit quispiam, si Epitomator in epitoma ex Valerio conficienda hanc narrationem praetermittere potuit, non esse, cur non idem facere posset, si epitomam, ut vult Meyer, ex O composuisset. Audio. Sed aliud est, si in Valerio excerptando, aliud si in O exscribendo hunc locum omisit, quoniam hic perpauca essent, illic vero complura sunt praetermissa. Mihi certe multo probabilius esse videtur eum librarium, qui epitomam transcripserit, hunc locum ex ipso Valerio, cuius exemplar inter manus habebat, sicut cetera libri primi additamenta accessionum instar margini adscripsisse — unde postea in textum inrepserunt — quam Epitomatores, qui totum O recepisset, hunc locum transcribere noluisse. Nam quod Epitomator in Valerio uberius expilando hanc

¹⁾ Discrepantiae „is“ (8) „his“ (Val. 11) et „inde“ (22) „his dictis“ (Val. 59) nihili sunt.

²⁾ Cf. epit. Cap. 42 cum Val. Cap. 45 et epit. Cap. 46 cum Val. Cap. 51.

narrationem, quae nusquam alibi reperitur,¹⁾ silentio praeteriit, non est cur mireris, praesertim cum duorum capitum hunc locum in Valerio praecedentium et trium eum sequentium ne vestigia quidem in epitoma inveniantur. Haec quidem de libro primo. Ad singula verba, quibus codex O ab epitoma recedens cum Valerio facit, infra revertar.

Transeo iam ad librum tertium. Quo in libro familiaritas et ratio, quae inter tres recensiones intercedit, in pleniore luce poni et nostra opinio luculenter probari potest. Quare ex eo paucos locos, exscribere non alienum videtur.

Val. 118, 1 sqq.

Hac igitur adrogantiae specum dies pariter et locus proelio constitisset fieretque pugna regalis, primitus quidem anceps diu fortuna bellantibus videbatur, non minus Alexandro tempus incursandi rimante, quam Poro locum vulneris declinante. Sed cum forte apud Indos ex quadam repentina conversione Pori strepitus et conclamatio exstitisset, avertissetque os, quo causam Porus illius strepitus cognovisset, involat Alexander atque eius inguina telo eminus transfigit eumque prosternit. Hac indignatione Indi excitati in arma prosiliunt instaurantque id proelium, quod absque vulgi periculo pactum inter reges erat. Enimvero Alexander saepe iam Indicam vim expertus non facile rei bellicae manu silentium

Z (et O) p. 39, 7 sqq.

Igitur cum dies pariter et locus proelio institisset, fieretque pugna regalis diu anceps, Alexander scilicet locum vulneris rimante et Poro id ipsum declinante, tandem Porus ex quadam repentina tumultuatione suorum conversus, ut videret, quidnam id esset, protinus Alexander eius inguina gladio transfodit eumque prostravit. Quo viso Indi mox in Alexandrum insurgere conabantur. At ipse, manu silentium poscens, tumultum repressit atque ita fatur: „Quid hactenus inter duos reges actitatum est, nisi ut, vobis nostrisque incolumitate ac sospitate fruentibus, dum unus nostrum occumberet, alter fieret in regno successor? At, si nunc arma magis quam pacem desideratis, nequaquam nos in-

¹⁾ Cf. Klugium, De Itinerario Alexandri Magni, Diss. Inaug. Vratislaviae 1861, p. 22.

quaerit et ab hoste patientiam petit paulisperque patientibus in hunc modum loquitur: „Non equidem video causas, o Indi, tam inconsulti huiusce discriminis vestri, cum nihil egerit aliud nostra inter nos proeliatio, quam uti vestro commodo consultaret. Igitur cum omnis militantium vis ei ostentationi proficiat, si teste imperatore suo, quod singulis sit devoti animi, monstraverint, quid hoc rei est, quod incassum discrimina vestra profunditis, Pori iam testimonio facessente?“

Ad haec dicta cum Indi se nolle Graecis fieri captivos dominumque Alexandrum pati vulgi murmure testarentur, secundo etiam sermone Alexander monet, solverent hunc cordis sui metum exspectationemque curarum eiusmobi abicerent atque secluderent, et fidem rati dat iureiurando. Neque enim sibi libidinem talem aut desiderium unquam Indici imperii adstitisse, sed enim omnem illam causam proelii hanc fuisse, si experimento ipso fortitudinis suae gentes quoque ceterae didicissent, amicitiam suam singulos magis quam vehementiam experiri convenire. Igitur irent quisque securus in sua nec ultra quicquam de victorum insolentia

paratos ad haec offenderetis. Sed eque nhoc vobis leve videbitur, sicut etiam prioribus experimentis meminisse potestis!“ His dictis adquievit omnis vis Indorum, seseque Alexandro subdiderunt.

trepidarent, cum illa quoque causa ab indignatione victoris sese utique tueretur, quod plerique soleant in ultionem prioris contumeliae insequi superatos. Non Indos enim culpa illius reos apud se fuisse, verum Porum, qui sat sibi poenarum, quae lex belli, monuit, praestitisset. „Sed ne ipsi quidem ultra iam hostis sum“, ait. „Quin etiam hortor moneoque vos, uti regem, ut fas exigit et vobis moris est, sepulturae inferatis“. Ad haec dicta Alexandri non cunctanter quidem adquieverat vis Indorum. Sed enim Alexandro non absque utili sapientia haec humanitas sederat, cum et vim Indicam saepe expertus foret et pleraque praedae eorum, quae secum plurima gentis suae more Indi ad proelium vehunt, in suam potestatem sciret esse translapsa.

Quare domitis hostibus avectaque praeda ad Oxydrontas, quae gens exim colit, iter suum dirigit, non illam quidem gentem ut hosticam incur-saturus — neque enim illis studia sunt armorum —, sed quod celebre esset Indos, quos gymnosophistas appellant, hisce in partibus versari, opum quidem omnium et cuiusque pretii neglegentes, solis vero diversoriis

O (*solus*).

Quare dimotis hostibus avectaque praeda ad Oxydrontas iter suum dirigit, non illam quidem gentem ut hosticam incur-saturus — neque enim illis studia sunt armorum —, sed quod celebre esset Indos, quos gymnosophistas appellant, hisce in partibus versari, opum quidem omnium et cuiusque pretii neglegentes, solis vero diversoriis

patientissimi, quae humi manu exhauriunt aditibus perangusta, enimvero subter capacius spatiata, quod id genus aedium neque pretii scilicet indigens et ad flagrantiam solis aestivi apricius habebatur. Ii igitur cum comperissent Alexandrum ad sese contendere, primates suos, quos scilicet a sapientiae modo censent, obviare adventanti iubent cum litteris huiusmodi: „Gymnosophistae Bragmanes Alexandro homini dicunt. Si tendis ad nos proeliaturus, uti[que] tibi propositum est, quod nobis adferas, habes, porro quod auferas, nihil. Sin vero venis (venies Vp), ut discas, quae a nobis scilicet sciri queant, nulla est invidentia. Etenim non arbitramur inter hasce scientias nostras causam discordiae positam, cum tibi amica res proelium, nobis vero philosophia noscatur“. His lectis Alexander pacificum iter agere decrevit; videtque homines reliqua nudos, sed amictu simplici superiectos, diversantesque his aedibus seu speluncis, quarum relatio supra est. Eorum filii coniugesque pascentis pecudibus occupabantur.

Nolo plura transcribere. Si cui haec non sufficere videantur, conferat locos hos: Val. 151, 22—160, 13 cum Oi 46, 1—52, 15 et Val. 161, 28—163, 19 cum epit. Z. 49, 1—52, 3: profecto unicuique has libri tertii partes, quae in codice O

patientissimi, quae humi manu exhauriunt aditibus perangusta, enimvero subter capacibus spatiata.

Igitur cum comperirent Alexandrum ad sese contendere, primates suos

obviare adventanti iubent cum litteris huiusmodi: Gymnosophistae Alexandro homini dicunt.

Si tendis ad nos proeliaturus, uti tibi propositum est, quid nobis adferas, habes, porro quod auferas, nihil. Sin vero venies, ut discas, quae a nobis scilicet sciri queant, nulla est invidentia. Etenim non arbitramur inter hasce scientias nostras causam discordiae positam, cum tibi amica res proelium, nobis vero philosophia noscatur.

His lectis Alexander pacificum iter agere decrevit, videtque homines reliqua nudos, sed amictu simplici superiecto.

solo exstant, obiter perlegenti ac mediocriter cum Valerii textu et cum epitomae Z ratione naturaue contendenti manifestum erit, epitomae consilium toto caelo ab illo, quod in Oi conspicitur, distare. Ubique enim in oculos incurrit Epitomatoris Z puerilis affectatio, qua verba Valerii immutare et quasi suo ore loqui contendit. Cui studio inscitia tantum et properantis stili velocitas modum faciunt. Paucis enim locis exceptis, ubi quae a Valerio sumpserat proprio ingenio quasi insignita referre ei contigit,¹⁾ in universum de Epitomatoris laboribus in Valerio positis male existimo. Contra scriptor Oi nihil tale sibi adsumpsit; exemplaris enim vestigia a paragrapho ad paragraphum, a capite ad caput mira religione pressit, saepius quibusdam verbis omissis, hic illic aliqua re minoris momenti mutata, iisdem verbis fere semper usus. Fieri igitur non potest, ut nos eundem scriptorem eas partes, quas cum O communes habet Z, composuisse et eas, quae Oi solus exhibet, transcripsisse credamus, quod credere nos iubet Paulus Meyer. Apparet, opinor, has tertii libri partes, quas Oi solus habet, ab alio viro additas esse. An tu putas eundem epitomatores, cum totum fere Valerium in brevius contraxisset, sub finem opusculi subito et sine idonea causa ex eodem tot capita tantum non ad verbum recepisse? Neque minus iure mirareris, si Z ex O manavisset, epitomatores Z illos locos, quibus O maxime ab Valerio recedit, tam fideliter et sine ulla mutatione conservavisse, illos contra, quibus O se artissime ad Valerium ipsum applicat, omnes silentio praeteriisse. Sed si re vera in tertio libro eam inter has tres recensiones intercedere rationem evicimus, quam stemmate nostro indicavimus, actum est etiam de prioribus partibus. Nam fieri non potest, ut in alia opusculi parte alia ratio intercedat. —

Verum enim vero cum ex hoc ipso libro Paulus Meyer locum protulerit (Valerii 116, 23—117, 9 cf. nostr. edit. p. 37 et 38), quo exscripto rem nos tenere clamat, subsistamus, ne celerius cupidiusque tanti viri auctoritatem respuisse videamur.

¹⁾ Conferas, si tanti est, Val. p. 161, 26—163, 20 cum epit. 48, 1—52, 3 aut Val. 62, 19—64, 7 cum epit. 22, 20—23, 7, ubi vel aptiorem Epitomatoris narrationem equidem dixerim quam ipsius Valerii.

Nam qui ea tantum, quae exscripsit Meyer, legerit, non dubito, quin a partibus eius staturus sit. Sed si ea quoque, quae praecedunt et sequuntur, diligentius examinaveris, rem aliter se habere perspicies. Ea enim quae ipsius pugnae descriptionem praecedunt (Val. 115, 19—116, 23; Oi 37 add. 1—38, 19), paucis praetermissis ad verbum Oi ex Valerio transcripsit. Quae inveniuntur differentiae (V: illos pori numeros; Oi: illorum per multitudinem¹⁾) — V: bestias memoratas; Oi: memoratas bestias — V: enimvero; Oi: at vero — V: id ubi factum est; Oi: sed — V: institerant; Oi: steterant) minoris certe momenti sunt, quam quas inter Valerium et Z epitomam intercedere videmus. Accedit quod Valerium fusius transcribit Oi, quam Z facere solet, neque tumidum illud et inflatum genus dicendi repudiat: „impetu belli complexu et morsibus adfectarent; mox saucia debilesque aut protinus cadere aut refugere coepere, omnino nullum auxilii ullius emolumentum dominis adferentes“ (Val. 116, 17—20 = Oi 38, 15—18 add.).

Quibus rebus animadversis illas partes, quae hunc locum praecedunt in Valerio et epitoma Z consideremus, scilicet Val. 114, 8—115, 9 et Z 37, 6—16.

Val.:

„His litteris publice recitatis Alexander ait: Nunc quoque vos moneo, sanctissimi milites, ne quid rursum magnificentia ista barbarica animos vestros inconsultius turbet. Auditis enim litteris Pori revocate illam quoque litterarum Darii memoriam, videteque, num adrogantia dispar, num dissimilia verba aut sit dissimilis imprudentia — — ipse quoque Pori litteris responsurus in hanc sententiam scribit“.

Z.:

„His Pori litteris Alexander coram suis recitatis primum hortatur, ne temeritate verborum conturbarentur, reminiscens Darii crebram iactantiam huic non esse imparem.

Deinde ad Porum scribit talia“.

¹⁾ Hoc facile explicatur, si reputas Valerii codicem Parisinum, cuius gemello usus est Oi, verba corrupta „illos per innumeros“ praebere.

In ipsa quidem epistola exemplaris verba fidelius retenta sunt; sed perpende haec:

„Fateor enim nihil esse Graecis eiusmodi ¹⁾ , quorum vos divitiis gloriimini, atque idcirco indigentes meliorum a vobis petere necessaria.“	„Fateor enim nihil esse Graecis harum divitiarum, quibus vos affluentes gloriimini, ideoque indigentes a vobis petere sibi necessaria.“
--	---

His exemplis diligentius perpensis neminem fore confido, qui perseveret partes Z et Oi ab eodem scriptore confectas esse. Sed etiam ex ipso illo loco, quem Paulus Meyer attulit, elucet partem Oi esse superadditam, Z vero esse priorem. Supremam enim illius partis sententiam, quam Meyer exscripsit, perlustra (Val. 117, 6 epit. 38, 7):

Val.: „Atque ita receptis suis et proelio dissoluto viginti ferme dies indutiis dantur, quibus utrimque sepeliendis exurendisque his, qui apud alteros proelio desiderati fuerant, insistere“.	O: „Atque ita suis receptis et proelio dissoluto datur utrimque spatium viginti dierum vel sanandi eos, qui vulnerati, aut sepeliendis exurendisque his, qui proelio desiderati fuerant“.	Z: „Atque ita suis receptis datur utrimque spatium viginti dierum vel sanandi eos, qui vulnerati, aut sepeliendi eos, qui mortui fuerant“.
--	---	--

Nonne probabile videtur O esse confectum a scriba, qui et Valerium ipsum et epitomam Z ante oculos habuerit, quique neglegenter duas constructiones, alteram, qua vocabulum spatii cum genitivo gerundii iungitur, ex Z, alteram, qua dativum gerundivi regit, ex Valerio repetierit et miscuerit?

Duo eiusdem rei indicia, nisi fallor, liber secundus, ad quem iam venimus, praebet. Verba ipsa afferam:

Val. 104: „Sed ad haec Darius exsanguis iam corpore cum voce etiam	Oi: 35 (add.). „Sed ad haec Darius exsanguis iam corpore cum voce utique	Z: 35. „Iamque Darius exsanguis corpore cum utique voce deficeret,
---	---	---

¹⁾ Attende quemadmodum epitomator verborum structuram parum perspicuam „nihil eiusmodi, quorum divitiis“ correxerit, quod ab Oi consuetudine longe abhorret.

ad primum impetum iam deficeret, manus“. manus“. deficeretur, manus“.

„Iam“ vocabuli iteratio hand scio an indicio sit O scriptorem et Valerio et epitoma Z usum esse.

Val. 93:	O 32.	Z 32.
„Quod ubi a ministris regi est indicatum, incertum id damnumne an contumeliam ratus insurgensque Darius ‚Ecquid‘, inquit“.	„Quod cum Dario a ministris indicaretur, prosiliens ille furore plenus ratus id damnum ad contumeliam fieri: ‚Quid‘, inquit“.	„Quod cum Dario a ministris indicaretur, prosiliens ille furore plenus, ‚Quid‘, inquit“.

De furore regis nihil dicit Valerius, atque hanc rem facilius a Z quam ab O fictam credemus. O nihil fecit, nisi quod, ut causam furoris adderet, leviter immutata verba Valerii „ratus id damnum ad contumeliam fieri“ interposuit. Fortasse iam in codice Valerii non *an* sed *ad* invenerat.

Addo primi libri locum corruptissimum, quem tamen quomodo Epitomator legerit, haud facile dixeris:

Val. 11, 10 (e codd. Vp Vt).	O.	Z 9, 4.
servile quiddam (quidam Vt) captivumque potentum natum iri.	servile quiddam captivumque portentum natum iri.	servile quiddam (M β Zacheri HBR, servilem quidem Sa Zacheri LADE) captivumque illum (illud Zacheri B) futurum.

Nihil equidem hoc ex loco collegerim. Neque enim desunt loci, quos si e nexu suo solvas, non minus Meyeri quam meae opinioni favere dixeris. Exempla ipse afferam:

Val.	O.	Z.
44, 4: „iuniorem sesonchosim praedicantes“.	17, 23: „secundum sesonchosim praedicantes“.	17, 23: „secundum sesonchosin venisse dicentes“ (deest M).
104, 5: „sed id Alexandro ultra opinionum omnium flebile et luctuosum admodum fuit“.	35 add. 7—9 „quod illi ultra opinionem omnium flebile et luctuosum fuit“.	37, 7—8: „quod illi ultra opinionem luctuosum fuit“.

Val.	O.	Z.
164, 2: Igitur rex mox lectulo datur ac diebus complusculis cum illa pernicie con- luctatus tandem cau- sam eiusdem periculi esse ab Antipatro cognovit“.	52 add. 16—17 „Quo ille hausto mox lectulo datur, ac die- bus complusculis cum illa pernicie conluc- tatus tandem intel- lexit (que erasum) se moriturum“. ¹⁾	52, 10—11, „Quo ille hausto mox lec- tulo datur, intellexit- que se moriturum“.
93, 13: „rexque ac- cubuit ceterique se- cundum ordinem dig- nitatis, ut illis mos erat, discubere“.	31 add. 4—5: „rex- que accubuit, ceteri- que secundum ordi- nem dignitatis, ut illis mos erat, discubere“.	31, 23: rexque accu- buit ceterique iuxta quod eis mos erat.

Profecto, si ex his tantum partibus iudicium nostrum penderet, ego viro egregio vix essem oblocutus; cum autem illis ex locis, quos supra tractavimus, satis perspiciatur, quemadmodum prolixiores sententias modo ex Valerio modo ex epitoma Z repetierit scriptor Oi, etiam in brevibus enuntiatis eum has duas recensiones miscere non mirabimur. —

Haec quidem de ratione, quae inter codicem O et Valerium et epitomam Z intercedit, dicenda erant. Reliquum est, ut de auctoritate codicis pauca addam. Atque de ea quidem parte, quam Oi sigla significavi, sufficient fere, quae in notis editioni meae adiectis protuli. Usus est Oi codice perbono, qui cum Parisino illo, quem littera P Kueblerus, Vp nos significavimus, artissime cohaeret; conferas exempli gratia additamenta editionis nostrae: 40, 1 *ii* omissum est ab Oi et Vp; 41, 15 *etiam* om. ab Oi et Vp; 45, 1 *tam trepide* om. ab Oi et Vp; 49, 11 *et sacrificia persequeretur* om. ab Oi et Vp; praeterea 39, 2 *dimotis*; 40, 6 *venies*; 48, 4 *superque*; 50, 15 *multaque*. Rarius certe Oi facit cum Ambrosiano (nobis Va);

¹⁾ Sed vereor ne „que“ particula post „intellexit“ erasa certum sit indicium, hic quoque interpolatorem initio ea, quae ex Valerio assumpserat, cum Epitomae verbis male coniunxisse. Rem, ne cupidius talia me arripere dicas, in medio relinquo.

utroque tamen codice melior est, conferas e. g. 29,2 *cuiquam*; 29,3 *incunctantius*; 40,4 *uti*; 50,4 *quae in principiis egerimus ad Asiaticam usque expeditionem*; 50,12 *nominis*; 52,9 *e materia*; 52,10 *viati*. Habuit Oi, quae desunt in Vp, non habuit, quae aliunde in illum intrusa sunt, multisque corruptelis unus affert lucem. — In edendis Oi verbis hac sum usus temperatione, ut ipsius scribae menda aperta in textum, qui dicitur, non reciperem. Nam scribam codicis O non ipsum hanc recensioem confecisse ipsius libri nitidus docet aspectus; transcripsit eam de exemplari, quod certe plura exhibuit eius laboris vestigia, quo ortam atque compositam esse hanc recensioem supra docui (cf. notam nostram ad p. 37 add. 3). Illud igitur quasi refingere conabor.

Difficilius sane est de ea parte iudicium ferre, quae libro Oxoniensi cum ceteris epitomae codicibus communis est, hoc est dicere, quantum conferat ad verba epitomae Z recte constituenda codex Oxoniensis. Minime tamen neglegendum hoc mihi videbatur. Nam si recte Paulus Meyer hunc codicem medium inter Valerium et epitomam locum tenere statuisset, etiam variis, quas dicunt, lectionibus hoc probari necesse esset, licet epitomae scriptorem non ipso codice O, sed eius gemello usum esse fingas. Sed cum pauci huius epitomae libri hucusque inspecti essent, ut ipse aliquid adderem, nova auxilia circumspexi. Missis igitur Zacheri copiis quinque adhibui libros, quibus adiutus epitomae verba ederem. Quod feceram iam, cum Bruno Keil, praeceptor illustrissimus, ipsius Valerii fragmentum Gottingense mihi monstravit, cuius lectiones ita verbis epitomae respondere intellegebam, ut fere imaginem illius codicis, quo usus est Epitomator, ante oculos habere mihi viderer. Sed de fragmento Gottingensi (nobis Vg) plura in epimetro docebimus; iam eos, quos ad epitomam edendam adhibui codices enumerabo:

1. Codicem Stuttgartensem Fol. 400 — littera S signavi — membranaceum, magnitudinis 22×9 cm, saeculo X vel XI scriptum.¹⁾ Continet inter alia foliis 15^r—33^v (sed folii 33

¹⁾ Cf. Heyd, Die historischen Handschriften der Königlichen öffentlichen Bibliothek zu St. I. p. 177.

pars versa legi nequit) epitomam Zacherianam ab initio usque ad p. 31, 12; desinit (fol. 32^r) in verbis „exercitus sui causa“. Scriptura uno aut altero loco ita est oblitterata, ut difficilis sit lectu. Contuli codicem, qui singulari benignitate eius, qui bibliothecae Stuttgartensi moderatur, Argentoratum transmissus est, quam diligentissime; collationem meam examinavit benignissime et benevolentissime ad codicis fidem exegit Ricardus Reitzenstein.

2. Codicem Mettensem 297 — M dixi — membranaceum, magnitudinis 26 × 16 cm, saeculi XII foliorum 202.¹⁾ Epitoma Zacheriana paginis 189^v—196^r continetur. Codicem Metta benigne Argentoratum transmissum diligentissime contuli.

3. et 4. Duos codices in Museo Britannico asservatos, Burneanum 280— α dixi — saeculi XIV et Burneanum 12, IV, C— β dixi — saeculi XIII. Quos codices ipse in Museo Britannico cum editione Zacheri contuli.

5. Codicem Laudensem, in bibliotheca Bodleiana asservatum, saec. XIII (?), cuius una cum illis codicis O quinque phototypis alteros quinque accepi (sunt fol. 173^r, 178^r, 182^r, 182^v, 185^r) nonnullosque locos ipse in bibliotheca Bodleiana inspexi.

Iam de auctoritate et indole horum librorum pauca proferam; agmen ducat, ut par est, codex vetustissimus S. Hic ab indocto scriba neglegenter exaratus correcturis scatet, sed omnes epitomae codices, quos quidem noverim, auctoritate facile vincit. Conferas in nostra editione locos: 3, 3 *prae-scientiam* (SV); 4, 6 *genituram* (SV *genituramque* ceteri); 4, 22 *videt* (SV *vidit* ceteri); 8, 17 *arcessiri* (SV *accersiri* ceteri); 12, 6 *cum* (SV *dum* ceteri); 14, 16 *avertit* (SV *avertit* ceteri); 4, 23 *uteri*; 11, 1 *possumusne*; 29, 20 *poenas* (SV *poena* ceteri). Etiam plus tribuo locis, quales sunt 1, 12 *supernatare* ex *supernare* corr.; 4, 14 *quaerit* ex *quaeritat* corr.; 6, 8 *veluti alarum plausu* supra lineam add.; 7, 20 *ad lubentiam sui* supra lin.; 7, 26 *clementius* supra lin.;

¹⁾ Cf. „Catalogue général des Manuscrits des bibl. publ. des Départements. Tome V, Paris 1897“ p. 129 sqq.

10,18 *semper* in marg. additum. Zacheri copias si respicio, videre iam mihi videor eius codicis quasi imaginem, cuius in margine primum adscripta erant additamenta et correctiones ex ipso Valerio petita, quas recentiores scribae aut omnes aut partem in epitomam receperunt.

Proximum tenet locum codex M, etsi scriba haud indoctus saepius coniecturis indulsit aut verba mutavit; sint pro exemplo 1,8 *aulae regiae secreta*; 1,18 *hac*; 2,12 *astrologum se professus est*; 32,24 *alveum*; 32,28 *indicavit*; 25,17 *qui*; 24,6 *factum*; 24,19 *diffidimus*; 23,5 *hoc carmine*; 4,12 *somniavero*. Verborum ordinem haud raro mutat (cf. 3,17. 18; 9,1), nonnulla omittit (e. g. 3,3; 3,6; 5,17. 18; 33,6. 7). Sed cum codice S aliqua ratione cohaerere videtur (cf. 1,12; 32,28; 29,13) neque non interdum cum O facit (cf. 1,8; 20,4; 29,13; confer etiam ea, quae ad 30,16 adnotavimus). Hic illic rectam solus lectionem servavit, ut 11,12 *conquerendum*; 15,10 *diligenterque* alia. Itaque minime spernendus, quin etiam in secunda parte, ubi S deficit et epitoma a Valerio longius recedit, haud raro quem sequaris dignus esse videtur.

Codex α ad verba epitomae constituenda non multum confert, nisi quod doctus scriba propria nomina plerumque recte restituit. Multa certe futili mutandi studio debentur, velut 2,22 *usus es*; 29,7 *non expiabilis*; 22,3 *cacumine*; 36,12 *qui*, multa gravibus erroribus, velut 16,20 *calavit*, 13,12 *assumpsit*. Nonnulla, quae solus recte tradit, coniectura eum assecutum dixeris, velut 19,26 *ditionem*; 7,20 *sed auctiorem*; de aliis mecum dubitaveris, velut de 29,7 *nervis* (cum VL); tamen ne omnem ei abiudices auctoritatem, monent loci, quales sunt 12,3 *autem* (cum Vg); 11,26 *delusa* (cum Vg); 4,23 *uteri* (cum SMVg).

Minimi sunt pretii codices β et L; coniecturis enim atque interpolationibus scatent. Ad unum autem redeunt exemplar, quod et ipsum ostendit, quam licenter in describendis his opusculis, quae delectationi tantum inserviunt nulliusque scriptoris nomine atque auctoritate sanciantur, scribae grassati sint. Sed consentit codex β 29,7 *traxit* cum O et 1,3 *stellarumque numerum* cum Zacheri codice antiquis-

simo H et, ni fallor, hoc loco Epitomatoris verba aut retinuit aut coniectura ductus restituit. Codicem L semel in corrupto nomine *Cilito* (35, 16, ubi S deest) cum Zacheri codicibus plerisque facere, nostris autem OM α ß meliorem se praebere vix est quod moneam.

Iam redeo ad codicem Oxoniensem, qui aetate Mettensi fere par, auctoritate impar videtur. Nam si recte de ratione, quae inter O et Valerium intercedit, supra disputavimus, etiam hac in parte codicem O saepius interpolatum aut correctum esse non mirabimur. Hic illic autem scriptor epitomam e Valerio interpolavit, velut 3, 21 *transiugari* (*transmigrare* Ep. codd.) 9, 5 cf. supra p. XXVI, 27, 2—3 cf. Add. 4. 5. Quibus exemplis ipsum libri titulum addas, quem ex Valerio interpolatum supra iam diximus. Pluribus certe locis epitomae Z errores scriba e Valerio corrigere potuit sed omisit, velut 12, 16. 17; 39, 7 *institisset*; 19, 26 *consitum*; 29, 19. 20 *rexque Parmenionem protinus poenas capitis dependit* (*Parmenio poenas capite dependit* Val.). Saepius O proprio Marte et a Valerio et ab epitomae codicibus recedit, velut 21, 9 *inruentibus* (*incur-rentibus* Ep. Val.); 26, 20 *quaerenda* (*volutanda* Ep. Val.); 28, 14 *nominarat* (*nominasset* Ep. Val.); 19, 27 *homunculorum* (*homullorum* Ep. Val.); 13, 13 *iniuriaequae adridens* (*iniuriam-que adr.* Ep. Val.). Quos locos, qui Meyeri sententiam defendere cupiet, diligenter velim examinet. Multis quoque in locis ordo verborum, qui in omnibus traditur epitomae codicibus, in O mutatus est, velut 11, 27 *operosissimum sepulchrum exigit* (*sepulchrum erigit operosissimum* Ep. Val.). —

Sed eae, quae e Valerio transcriptae sunt, partes scriptorem in universum satis religiose exemplaris vestigia pressisse ostendunt. Idem etiam in his partibus factum esse contendo. Habebat ille in manu epitomae codicem etsi non optimum, non tamen contemnendum. Consentit enim in coniecturis O cum M 1, 8 *aulae regiae secreta*, consentit 3, 21 *cui Nectanabus* cum Zacheri codice Pa. Non habet verba interpolata 6, 8 *veluti alarum plausu*, quae in S supra lineam addita sunt et desunt in tribus Zacheri codicibus, cum duobus eiusdem libris contra nostros 43, 5 *at* exhibet. Denique 30, 16

in loco interpolato fere eadem omittit, quae in fine paginae adscripsit M (conf. etiam Zacheri notas). Haec igitur e vetustiore epitomae libro recepit, quem tamen egregium inter ceteros locum tenere nemo, opinor, demonstrabit, cum vel interpolatum verbum *semper* (10, 18), quod in S in margine adscriptum est, inter reliqua ille exhibuerit.

Usus est Epitomator Valerii codice, qui, ut dixi, Gottin-
gensis (Vg) illius fuit simillimus multoque propius ad Am-
brosianum (Va) quam ad Parisinum (Vp) se addixit; saepius
etiam cum Ambrosiani notulis inter lineas additis ita congruit,
ut illas e vetustiore libro petitas esse satis ostendat; conferas
e. g. 22, 13 *o vos stultissimos inquit dicam*, ubi Valerius (62, 3)
o vos fortissimos ait habet, sed supra lineam Va *vel stul-*
tissimos dixerim addit. Huius igitur codicis imaginem multo
iam confidentius recuperare nobis licebit. His autem tribus
subsidiis, epitomae archetypum dico et fragmentum Gottin-
gense et excerpta Oi, si recte utemur, multos in Valerio
locos emendare poterimus. Kueblerum enim, virum de Valerio
optime meritum, codicum suorum auctoritati nimium tribuisse
equidem persuasum habeo. —

In paranda hac epitomae recensione id maxime egi,
ut, quid codex Oxoniensis contineret, legentibus proponerem.
Cur tamen in ea, quae vetustiori epitomatori debetur, parte
(Z) eum sequi non potuerim, supra exposui. Meum esse praete-
rea duxi, ut quantum possem, Epitomatoris verba restituerem.
Ubi illum recepisse quae sensu carerent, ipsius Valerii docent
verba, reliqui quod in melioribus codicibus legebatur; ubi
ex Valerio facili opera epitomae verba sanari poterant,
intacta ea relinquere nolui. Qua in re certe modum tenere
difficillimum est meque ipsum saepius dubium haesisse libere
profiteor. Infra epitomae apparatus illas, quas O solus
exhibet partes (Oi), minoribus typis exprimendas curavi.
Paginarum et capitum numeros, qui sunt editionis Zache-
rianae et Kueblerianae, in margine addidi. In commentario
editioni addito et singulos locos et totius epitomae latini-
tatem explanare studui. In epimetro fusius de ipsius Valerii
fragmento Gottingensi egi.

Restat ut omnibus, qui me in hoc libello conscribendo adiuverunt, gratias agam quam maximas; prae ceteris commemoro Brunonem Keil et Ricardum Reitzenstein, praeceptores carissimos.

Conspectus Notarum.

- S = Codex Stuttgartensis.
M = Codex Mettensis.
O = Codex Oxoniensis.
Oi = partes libri Oxoniensis, quas O solus habet.
 α = Codex Londinensis I.
 β = Codex Londinensis II.
L = Codex Laudensis.
Z = Epitoma a Zachero edita.
V vel Val. = Valerii codices omnes.
Vt = Valerii codex Taurinensis
Va = Valerii codex Ambrosianus } teste Kueblero.
Vp = Valerii codex Parisinus
Vb = Valerii fragmentum Basiliense (cf. Wackernagium, Zeitschr. f. deutsch. Phil. 1869, 119).
Vg = Valerii fragmenta Gottingensia.
-

p. 1 Z. 1. [Val. p. 1, 1 Kueb.] Aegyptii sapientes sati genere divino
primi feruntur, permensique sunt terram ingenii pervicacia et
ambitum caeli stellarumque numerum adsecuti. Quorum om-
nium Nectanabus prudentissimus fuisse comprobatur, quippe
5 qui quod alii armis, ille ore potuisse vincitur. Denique 5
mundialia elementa ei parebant, adeo ut, si metus bellicus
illi immineret, non exercitum, non machinamenta martia mo-
veret; quin potius ingressus aulae penita regiaeque secreta
p. 2 Z. ibi se solitarium abdebat invecta secum pelvi. Quam dum
ex fonte liquidissimo impleret, ex cera imitabatur navigii simi- 10
litudinem effigiesque hominum illic collocabat. Quae omnia
cum supernare coepissent, mox moveri ac vivere visebantur.
5 Adhibebat etiam et virgulam ex ligno hebeni et praecanta-
mina loquebatur, quibus vocaret deos superos inferosque;
sicque laborabat pelvi naviculam submergi. Ex quo fiebat, 15
ut simul cum submersione illius cerae et cereis insessoribus
etiam omnes hostes, si qui adesse praenuntiabantur, pelago
10 mergerentur. Itaque multo tempore regno ac securitate
potitus est.

2. Quodam igitur tempore nuntiatum est ei multas ²⁰
adversus eum gentes una conspiratione atque eadem volun-

Titulus: Iulii Valerii Alexandri regis magni Macedonum ortus vita et obitus O *Ortus vita et obitus Alexandri magni regis Macedonum* M *Incipit textus de ortu magni Alexandri Macedonum* S [*de αβ mihi non constat*]: 1 Aegypti SMα Egypti O | fati O sati *ex fati corr.* β | 2 permensi quia αL | sunt *om.* O | 3 stellarum numero SOMα | 5 qui] quia Lβ *om.* O | ille] ipse s. l. M | 8 aulae regiae secreta OM aulam regiam secreta Lβ | 11 ibi M | 12 supernatare Mβ supernatare *ex supernare corr.* S | videbantur O | 14 vocaret *post* inferosque O | 15 in pelvi O | 18 ac] hac M |

516 O (*inter* convincitur et adeo: tantum denique sacricola
peritia calluisse fertur, ut mundialia quoque ei parerent elementa

p. 3 Z. tate consurrexisse, scilicet Indos, Arabes Phoenicesque, Parthos et Assyrios, nec non et Scythas, Alanos, Oxydracontas, Seres atque Caucones, Hiberos, Agriophagos, Eunomitas et quaecunque sunt Orientis barbarae gentes. Quibus ille auditis plausum dans manibus magno risu dissolutus est.

3. [Val. 2, 1.] Igitur ad consuetae artis confugit peritiam et more solito adhibuit sibi pelvem atque omnia alia instrumenta. Quibus intellexit se vincendum atque ab hostibus capiendum, nisi fugae consularet. Mox autem raso capite et barba collectisque omnibus, quaeque sibi erant pretiosarum opum, appulit Macedoniae. Ibiq[ue] amictus veste linea astrologumque se professus vim peritiae suae cum magna admiratione commendabat.

4. Ergo Nectanabus iam longe celebratior apud Macedones erat, adeo ut etiam fama illius nec Olympiadam quidem reginam lateret. Enimvero Philippus tunc bello forte aberat; coepitque regina consulere peritiam viri. Qui ut ad eam ingressus est, non eam dominae appellatione dignatus est, qui se quondam dominum fuisse meminisset. Moxque eius pulchritudinem admiratus amore illius captus est. Cum ergo iussus sedisset, ait regina ad eum: „Tunc“, inquit, „es Nectanabus ille matheseos sciens? Dic ergo, quam usus peritia adeo veri amicus cluis.“ Ad id respondit: „Multifida quidem est, o regina, haec nostra vaticinandi scientia,

1 fenicesque O | 2 alterum et om. α | Scythas] sestias S sertas M festas O α | Oxydracontas SO Osidoracontas M Osidaracontas β Ositoracostas α | 3 acaucones M | 4 gentes ex gentis corr. M | 6 suetae α | 7 pelvim M plevem S | alia omnia M | 7/8 inlustramenta S | 10 quaeque] quae O (que eraso) | 11 ibi O | 12 astrologum M α | professus est M | provinciae (periciae s. l.) M | 13 admiratione (racione s. l.) O | 15 erat] extitit α | Olympiadem L | 16 quidam S | forte bello O | 17 aderat α | potentiam β | 17/18 ad illam O | 18 alterum eam om. O | dignatus] honoratus L | 19 post est s. l. addit appellare S | 22 usus es α | 23 vere β veri ex viri corr. α | 24 haec om. O |

11. O (inter opum et amictus): in peregrina profectus est lustratisque invisitatoribus terris appulit tandem (tandem s. l.) in Macedoniae locum, cui Pella ex veteri nomen est. Ibi

tate consurrexisse. scilicet indos. arabes. fenices que parthos et assyrios. nec non (supr. non; hic ut autem tunc dicitur quidam) et sestias (supr. alanos. osidoracontas (sic). beret. atque caucones. hiberos. agriophagos. eunomitas (sic) et quaecunque sunt orientis (supr. -es) barbarae gentes. Quibus ille auditis. plausum dans manibus. mag^o (Nepos n. 2 bis; o tunc ut autem tunc) risu dissolutus est. Igitur ad consuetae artis confugit peritiam. et more solito (supr. peritiam) adhibuit (sic) sibi pelvim. atque omnia alia instrumenta. In quibus intellexit se vincendum atque ab hostibus capiendum. nisi fugam consularet. Mox autem raso capite et barba. collectis que omnibus queque sibi erant pretiosarum opum. appulit macedoniae. ibique amictus (sic) veste linea. astrologumque (supr. autem) se professum (sic) peritiae suae cum magna admiratione (sic) commendabat. Ergo nectanabus (sic) iam longe celebratior apud macedones erat. Adeo ut fama illius nec olympiadem (sic) quidem reginam lateret. Enimvero philippus tunc bello fortis (sic) aberat. cepitque regina consulere peritiam viri. Qui ut ad eam ingressus est non eam dominam appellare dignatus est. qui se quondam dominum (sic) fuisse meminisset. Moxque eius pulchritudinem admiratus. amore illius captus est. Cum ergo iussus sedisset. ait regina ad eum. Tunc inquit es nectanabis (sic) ille matheseos (sic) sciens? Sic ergo quam usus peritia adeo veri amice (sic) cluis. Ad id rex (sic) respondit. Multifida quidem est o regina haec nostra vaticinandi scientia

p. 6 Z. suam adhibet constellationem, exploraturus ea, quae regina petiverat. Quo facto ait: „Non vana“, inquit, „ista ad te fama pervenit, sed enim vera est. Ego enim ac si propheta ex Aegypto opitulabor, ne quid de divortio formidaveris.

p. 7 Z. Nam fatale tibi est, secundum quod perspexi, misceri te deo, 5 genituram filium ultorem omnium, si quae in te Philippus audebit.“ Tum illa: „Et cuinam“, inquit, „deo ad torum debeor?“ Respondit: „Ammoni, deo Libyae. Quare paraveris tete velim, ut feminis mos est et reginae decorum, 5 ad huiusmodi nuptias. Videbis ante et somnium et in somnio 10 nuptias tibi cum deo futuras esse.“ At illa: „Hoc“, inquit, „somnia si somniabo, iam non ut mago utar te, enimvero honore dei venerabor.“

10 5. [Val. 4, 18.] Progressus inde Nectanabus herbas quaerit ad somniorum imperia necessarias. Quibus carptis atque 15 in succum pressis effigiat ex cera corpusculum feminae eique nomen reginae adscribens lectulum ei fabricatur, cui illa effigies supraponitur; iuxtaque lucernis accensis succum herbarum potentium superfundit carmenque indicit efficax et 15 secretum; quo effectum est, ut quicquid ille simulamini 20 p. 8 Z. cereo loquebatur, id omne fieri sibi regina per somnium sit opinata. Videt enim se in complexibus dei, et post complexus audierat sibi ipsum loquentem foetam se et uteri gravem genituramque filium vindicem.

5 6. Moxque dehinc illa surgens e lectulo hominem ad 25 se vocat eique somnii retulit visionem. Cui ille: „Hoc“, inquit, „o regina, somnium est; verum eius effector cito subsequetur. Quapropter secus cubiculum tuum secreto

1 exploratus α | 3 enim] tamen recte Vt | 5 quod in marg. add. S | prospexi O perspeximus β | misceri te deo om. β | 6 genituramque OM αβ | omnium ultorem M omnium om. O | si quae Sβ (Vt) siq̄ O si quid M si se α | Philippus in te α | 8 paraveris om. (mutare in marg. add.) α parari β | 9 te Mβ | feminas Oα feminis ex feminas corr. S | decori β | 10 in somno M | 11 esse] adesse O | 12 somniavero M | 14 quaerit (ita Vt) ex quaeritat (ita Vg) corr. S | 15 impericia ex imperia corr. S | captis M | 17 fabricat ex fabricatur corr. S | 18 superponitur O (supraponatur Vg) | 19 superfudit O | 20 quicquid S | simulamine α | 22 videt S (V) vidit OM αβ | 23 uteri SMα (Vg) utero Oβ (Vt) | 27 effectus SOM αβ corr. Keil | 28 tuum om. O |

suam adhibuit constellationem exploraturus ea quae (infr. qui-
mib. nūc audire tunc e) regina petiverat. Quo facto ait. Non vana
ista ad te fama pervenit. Sed etiam vera est. Ego tamen ac si
propheta ex aegypto opitulabor. Ne quid de divortio formidaveris.
Nam fatale (infr. fatale - a u. uxor tunc nūc) tibi secundum
quod perspexi miseri (ut e nūc sub blatt tunc uxor s) te deo. genitu-
ramque filium ultorem omnium si quid (qd. ut d. nūc uxor
tunc uxor) in te philippus audebit. Tum illa. et cuinam in-
quit deo ad thorum (ora in nūc) debeor? Respondit ammoni (A nūc
blatt tunc uxor) deo Libyae. Quare parare (infr. parare -
parare - nūc ut. tunc se quid) te velim ut feminarum mos est et
reginae. ad huiusmodi nuptias. Videbis ante somnium. At illa.
si somniabo inquit iam non ut mago utar te. Quin vero honore
dei venerabor. Progressus inde nectanabus ceras (sic) querit
ad somniorum imperia necessarias. Quibus carptis atque in suc-
cum pressis (sic) effigiat ex cera (infr. et cera. u. p. m) corpusculum
feminae - eique nomen reginae adscribens. Lectulum ei fabricatur.
Cum (sic) illa effigies (infr. effigies - u. p. m) supraponitur iuxtaque
lucernis accensis succum herbarum potentium superfundit. Carmen
que indicit efficax et secretum quod (sic) effectum est ut quid quis
dixit si simulamini cereo loquebatur. id omne fieri tibi regina
per somnium sit opinata. Videt enim se in complexibus dei. et
post (t. d. nūc quid. nūc aud. tunc) complexus. audit tibi ipsum loquen-
tem. foetam se et uteri (sic) gravem. genituramque filium vindicem.
Moxque dehinc illa surgens e lectulo. hominem (infr. homines - s. nūc
p. m. t. nūc nūc) ad se vocat. eique somnii (il. ut nūc uxor blatt tunc uxor) re-
tulit visionem. Cui ille hoc inquit (sic) O (infr. blatt tunc o. nūc) regina
somnia est verum. eius effectus subsequetur. Quia (infr. Quia - i. uxor)
propter secus cubiculum tuum secreto

p. 10 Z. Sed iam albo crescente „Quidnam“, inquit, „o propheta, fiet, quidve nunc facto opus est, si adveniens Philippus cum isto me onere deprehendat?“ „Ne metueris,“ respondit ille, „quia opitulabitur Ammon illi vitio, quod suasit.“

5 8. Sed Nectanabus accipitrem sibi sacratum parat 5 eumque monet ire ad Philippum, cui per noctem in somnio adsistens iussis mandatis instruxit. Excitatus autem Philip-
pus [veluti alarum plausu] advocans somniorum interpretes
ait: „Vidi per quietem deum quendam formosum et canitie
10 capitis caesariatum arietisque cornibus insignitum super- 10 venisse Olympiadi, coniugi meae seseque illi nuptiis mi-
scuisse. Quibus peractis haec etiam verba addiderat: „Ex-
cepisti, o mulier, ex me filium vindicem.“ Tum mulieris
virginal contegere biblo ac consignare annulo aureo vide-
15 batur, cui insculpta erat solis effigies et leonis caput hastili 15
p. 11 Z. subiecto. Quae cum vidissem, accipiter superveniens plausu
alarum me excitare videbatur. Quid igitur istud est, quod
portenditur?“ Tum interpretes: „O Philippe, verum istud
est. Nam quod signari virginal feminae vidisti, fidem rei
5 visae testatur, unde praenosti, quod illa conceperit; nemo 20
enim vas vacuum consignat; ut haec biblo, quippe cum
biblus nullibi gentium nisi in nostra tellure gignatur. Aegy-
ptium igitur semen est, qui conceptus est; non tamen humile,
sed praeclarum, propter annuli aurei visionem, quo metallo
10 nihil pretiosius scimus. Sed quoniam signaculum, quod solis 25
forma visebatur, subter leonis caput hastili subiecto: is ipse,

2 fiet om. O | 3 honore me M | 4 opitulabitur favebit β L | illi
huic O | 5 sacra || || || || tum (IV lit. er.) S | 6 somnio illi β |
7 istis instruxit mandatis β | <loquatur eumque> iussis suppl. Reitzen-
stein | 8 veluti alarum plausu om. O (V) s. l. S | veluti om. β | pulsu M |
8 seniorum S | 10 arietinisque O | 11 uxori O | miscuisse nuptiis O |
14 virginal vidi contegere β | videbatur om. SOM β | 15 insculp-
tum S | post insculpta unde litt. er. O | erant Maß | 16 pulsu O (V)
plausu ex plausu S | 17 istud est om. α est om. M | 19 signare O
signari ex signare S | 20 praenosce M | 21 ut Epit. codd. (Vp)
et Vt recte | 22 nulli gentium M nulli ex nullibi corr. S | gin-
gnatur S | 23 aegyptium igitur S | quod conceptum β Maehlius |
a verbo non usque ad rebus p. 8, 10 collatus est L | nec tamen S |
24 anuli aurei L | 25 in signaculo β Maehlius | quod delent in Epit.
Maehlius, in Val. Kuebler), cf. Adn. crit. | 26 videbatur O |

Sed iam albo crescente. Quidnam inquit. o propheta fiet. quid nunc
facto opus est. Nam veniens philippus cum isto me onere (sic) deprehen-
dat. Ne metueris respondit ille. quia opitulabitur tibi ammon illo
illo vitio quod suasit. Sed nectanabus accipitrem tibi sacratum parat.
Cumq. (sic) (p. 10) eumque monet ire ad philippum. cui per noctem in somnio
assistens (sic) iussis mandatis instruxit. Excitatus autem philippus advocans
somniaeque interpretes (sic) ait. Vidi per quietem deum quendam formo-
rum et canitie capitis caesariatum. arietisque cornibus insignitum su-
pervenire Olympiadi coniugi meae. seseq. illis nuptiis commiscuisse.
Quibus peractis haec etiam verba addiderat. excepisti tu (sic) mulier ex
me filium vindicem. Tum mulieris virginal contegere biblo. ac signu
ficare annulo aureo. cui insculptum erat solis effigies et leonis caput
hastili subiecto. Tunc cum vidissem. accipiter superveniens. plausu ala-
rum me excitare videbatur. Quod (sic) igitur istud est. quod portendi-
tur? Nam quod signare virginal feminae vidisti fidem rei (regi danti)
visae testatur. Unde praenosti ut haec biblo quod concepit. Nemo enim eum
(sic) (sic) vacuum consignat. Qui ppe cum biblo nulli gentium
nisi in nostra tellure gignatur Aegyptiacae igitur semen est. qui conceptus
est. Nec tamen humile sed praeclarum propter annuli (sic)
aurei (sanguis) visionem. quo metallo nihil pretiosius scimus.
Sed quoniam signaculum quod solis forma visebatur (sic) ostendit
leonis caput hastili subiecto. His (sic) ipse.

Olympias inveni.

x16: Utile inquit consilium. o mulier mihi profitebor, nutriendum esse quod
natum est. quia hi (sic) de semine meo non provenit (sic)
hic e (sic)

inquit pueri tunc? - nunc pueri inque

p. 14 Z. considerat Olympias ⁱ honeri partus levando. Sed adsistens ^{stans}
Nectanabus inspectansque caelites ^{u(ni)} cursus motusque astrorum:

p. 15 Z. „Mane“, inquit, „quaeso, mi mulier, et vim partitudinis
vince; quippe si nunc fiat editus partus, servilem [quidem] fuerit
captivumque illum futurum astra minitantur.“ Atque cum 5
obdurasset mulier, secundisque aculeis pulsaretur, ^R rursus eam
5 admonet (eam) magus: „Nunc etiam, quaeso,“ inquit, „obdu-
ra[veris] paululum; quia, si [nunc] editu victa sis, gallus et / tam
semivir erit qui nascetur.“ At tunc demum intuens astro-
rum cursus motusque elementorum sic ad mulierem ait: 10
„En tempus est,“ [inquit] „nunc et voce fortiori et omni
10 conatu <opus est>; quippe quod nunc editum ^{fu} erit totius ^{suppl. nunc in}
mundi ^{s. p. 17} dominio celebrabitur.“ Tunc ^m mulier vehementius
^u ingemiscens exegit puerum. Qui ^{ut} ubi ad humum lapsus est,
motus protinus insequitur terrae et tonitruum crepor. vento- 15
rumque conflictus et fulgorum ^u coruscatio, uti viseres, omni
15 mundo hac partitudine curam elaboratam.

13. Ergo ait et Philippus: „Fuisse“ inquit, „consilium,
p. 16 Z. o mulier, mihi profitebor, non nutriendi quod natum est,
quoniam id de meo semine non provenit; sed cum videam ^o 20
sobolem esse divinam <et> diis quoque ^{et} atque elementis cordi
fuisse, <votis> educationis ^{A (ni)} accedo, inque eius filii memoriam,
5 qui mihi ex prioribus nuptiis natus occubuit, Alexandri ei
nomen dabo.“ [Val. 12, 9] Post vero regalius et competenti-
us alebatur. Erat autem vultu et forma pulcherrimus, sub- 25
crispa ^{o(ni)} paululum et flavente caesarie et comae ^{o(ni)} leoninae.
oculis ^{o(ni)} egregii decoris, altero ^{o(ni)} admodum nigro, laevo vero
^{eius} altera ⁽ⁿⁱ⁾

1 considerat S | partus honeris levandi M leviando L | sed] et M |
2 celeres L | 4 servile quiddam OMβ (Vp) quidam Vt | captivumque
portentum (potentum V) natum iri astra O (V), cf. Adn. crit. | 5 ad quae O
ad que M | 10 cursus] en motus α | 11 est inquit] ait M | 12 opus
est ex Val. sup. Keil | 13 tunc] tum M | 15 thonithruorum M | 16 ful-
gurum αβ | videres β | 17 curam et laborem natum Maehlius | 18 fuisse]
utile Epit. codd. utique Eberhardus; corr. Reitzenstein, cf. Adn. crit. | 19 post
profitebor add. fuisse O | 20 video M | 20—22 sed ut video subolem
esse divinam diis quoque atque elementis intelligo cordi educationis |
21 et ex Val. supplevi | accedo inque β | cordis Sa | 22 votis ex Val.
supplevi | 23 ei om. M | 26 et altero loco Epit. codd. (Vp) ut Vt (recte) |

p. 16 Z. glaucoⁱ atque dissimili. Crescebat ergo, ut corporis gratia,
 16 k2 ita studiorum⁶⁹ et prudentiae maiestate. Nutrix eius Alacri-
 nis, paedagogus Leonides, litteraturae Polinicus magister,
 music^u Alcippus, geometricae^{us} Menecl^o, orator^{ae} Anaxi-
 p. 17 Z. menes, philosophiae Aristoteles^u [ille] Milesius. [Erat] quidem 5
 ille ad omnes litteras peritus et sibi quisque ludus impe-
 riale^a quiddam erat meditamentum.

Interea viri, qui Philippi equit^m curabant, equum spe-
 ctabilis formae [regi] deducunt, aiuntque illum armenti qui-
 5 dem regalis [fuisse] genus, formatum pedibus ad Pegasi fabu- 10
 lam et si qui fuisse Laomedonti^{hu} eiusmodi praedicantur.
 Additque: „unum^{inquit} quidem^{esset(vic)} est ei beluile vitium, namque
 addidit homines edit et in eiusmodi pabulum saevit.“ Rex vero
 p. 18 Z. ait: „enimvero quoniam [semel] deductus est, claudi eum
 atque alere curabitis sub claustris scilicet praeferratis.“ Et 15
 cum dicto iussa complenturⁿ ^{reueratis}.

14. [Val. 14, 14.] Interea Alexander iam annum duodecimum
 5 agens patri comes fiebat et usu armorum [semper] indui medi-
 tabatur et cum exercitibus videri gaudebat, et equisⁿ insiliens
 cuncta ut prudentissimus miles agebat. Dum ergo 20
 Philippus ad quandam^{em} illic^{m(vic)} proximam civitatem^{m(vic)} proficisce-
 returⁿ non simili affectu, quo solitus, protinus Olympias Necta-
 10 nabum repetit. eumque consulit super clandestino mariti
 consilio. Qui dum assidenti sibi Alexandro ex arte illa astrica lo-
 queretur, ait Alexander: „Numquid ista est similitudo stella- 25
 rum, quae visuntur in caelo?“ Et Nectanabus ita esse re-

2 studium et prudentia M | 4 musicus SMa musicae O musicae
 artis β *correx* ex Vt | Alcippus SOMαβ (Vp) | 5 Aristotiles O | ille
 om. Oα s. l. S | milesius ex mileseus *corr.* S. | 6 peritus] paratus
 Maehlius | 6/7 ludi imperialis quiddam addiderat β | 7 meditamentum
 ex meditatatum *corr.* M | 9 regis M | 11 si qui SOM (Vp) *recte* si
 equi αβ (Vt) | laomedonti S | 12 additque M additque SO addideruntque β
 adduntque α (Sed addit equisius V), cf. *Adn. crit.* | 14 est *Epit. codd.* (Vg)
 om. Vp | 15 alere *Epit. codd.* (Vgp) ali Vt | praeferratis S praeferrantis M |
 om. chian Hb 18 semper *om.* S *erisum* Vg. *om.* Vtp | 20 ut s. l. S | 23 consuluit M |
 25 numquid S | 26/11 ita esse respondit SO (V *sed* esse s. l. Vg) ita
 respondit esse *sed* αβ

appagari

in hys. sedit, cum vob. scrib

astronomica

p. 18 Z. spondit. ^{ad (sic)} Et Alexander: „Possumusne ^{inquit} istas oculis usurpare?“
 15 Annuit posse. Tempus exigit. Vesperam pollicetur. „Quae ⁽ⁿⁱ⁾
 [cum (ni)] ubi / advenerit, comitare,“ inquit, „mecum ad campestrum
 locum easque tibi in caelo lucentes ostendam.“ Ergo ubi ^{Cum ergo}
 p. 19 Z. tempus est, progressi oppido, dabat videre Alexandro, quae
 cupiſſerat. Qui dum sedulo huius artis peritia frueretur
 iamque se in hisce doctum perpenderet, nocte quadam ad
 praescitum fossae praeceps venientes, Alexander hominem
 5 improvise impellens praecipitat; ibique ^{ae} letali ictu [cervicis]
^{con} afflictus haec conquestus est: „Mi,“ inquit, „Alexander, 10
 [modi] quidnam huiusce facti tibi consilium fuit?“ At ille respon-
 dit: „Conquerendum (tibi) erat de arte, quam noveras. f
 [Quippe] nescius, quae te impenderent humi, nunc resupinus
 10 iacens ^{rem} rimare ea, quae sunt caeli.“ Ad haec magus: „Nulli,“
 factum (ni) inquit, „mortalium contra fatum fuga permissa est.“ ^{Ad} Et 15
 Alexander: „Cur ista?“ [inquit] Respondit magus: „Olim
^{enim} quippe per hanc scientiam cognovi, me a filio interfectum
 p. 20 Z. iri.“ Et Alexander ait: „Num ego ^{inquit} sum filius tuus?“ Ita
 esse confitetur, tum Aegypti fugam; [tum] ingressum ^{ne} [ad]
 Olympiadem et quam arte uxore sit potitus ⁱⁿ ad similitu- 20
 dinem dei. f Et his dictis anima[m] exaestuatur. Hinc Alexander
 comperto, quod pater ^{eius} sibi fuerit, quem interfecerat, ^{nae} naturali
 5 monitus affectu superponit hominem humeris. regiamque
 revectat. Ut autem reversus est ad matrem, cuncta narrat,
 quae [sibi] ^psupremo colloquio pater dixerat. Atque hoc mulier 25
 nimium admirata indicavit, quod annis artibus lusa probri rem
 fecisset. Patri quoque filius sepulchrum erigit operosissimum.
 10 15. [Val. 16, 16.] Enimvero Philippus Delphos mittit super vel for
 regni sui sollicitus successore, responsumque accepit in hunc

1 possumusne SO possumus M (Vtg) possumne aβ (Vp), cf. Adn. crit. |
 istas] ista M | 2 tempus exigit] ite exigi M exiit S | vesperum β |
 3 advenerat β | 5 oppidum OMβ opidum Sa, correxi ex Val. | 8 ve-
 niens β (Vt) | 9 loetali S | mi ex miltri corr. O | 12 conquirendum
 SO aβ | 13 necuis S | imponderent S impedirent (impellerent s. l. β)
 Mβ | resopinus S | 14 iaceres M | 20 quianam S | 21 diei S |
 Hic O (Vt) | 22 interficerat S | 23 monitus ex motus corr. M | 25 suppremo
 O (Vg) | 26 quod tot annis Vp quod vanis Vt, cf. Adn. crit. | delusa a (Vg) |
 obprobri a | 27 operosissimum sepulchrum exigit O | eregit S.

infr. eas qui (q) nūc eunt liula depm hanc qm. - qui nūc delm.

postulat

infr. se questus est, se delm, qm questus est ē exphm.

fiz. ut alios ea doceres, tu tamen rerum

f21. unneque facta eus enucleavit

is demum tuis omniaque (sic)

p. 20 Z. modum: „O Philippe, ^{is} demum tuis omniaque orbe potie-
tur, quicumque Bucephalam equum insiliens medium Pellae
15 transierit.“ Vocabatur enim equus [ille] quem supra dixi-
mus, eo nomine.

p. 21 Z. 17. Id iam temporis quartum ^o decimum ^o annum ^o Alexander 5
agebat. Qui ^a cum quadam die locum, quo clausus equus prae-
dictus erat, praeteriret, conversus ad amicos ait: „o viri,
(h)innitusne aures meas an vero rugitus aliquis ^{leus} leonius ^{is} offen-
5 dit?“ Ad haec Ptolomaeus, qui postea Soter dictus est:

inquit „Quin immo hic ille est Bucephala ^{us} equus, quem ob vehe- 10
mentiam ^{is} et saevitudinem dentium ^{is} hactenus claudi rex pater
iussit.“ Alexander vero custodibus evocatis claustrisque
remotis animal educit, iubamque eius laeva cum apprehen-
10 disset, tergum quadrupedis insultat. effrenemque hac atque
illac circumducit. Quod cum admirationi visentibus ^{foret}, 15
cucurrit quidam et rem periculi Philippo nuntiavit. Sed
ad memoriam ille <revocans> monitus oraculi occurrit ad
puerum eumque salutat ut totius orbis dominum, laetior
15 [scilicet] spe ^o filii [pater]

18. [Val. 20, 12.] Sed [enim] Alexander quintum decimum 20
agens annum petiit, ut sibi Pisas adire liceret gratia
quadrigis certandi. Philippus quoque equos illi et cetera

p. 22 Z. itineri necessaria praeparari iussit. Igitur ascensa navi se-
nelim (is) cunda admodum tempestate appulit Elim. [Val. 21, 7.] Quo
in loco ^a cum curam equorum famulis mandavisset, ipseque ad 25
videndum statum loci eiusdem procederet, forte ² ei fuit obuius
5 Nicolaus rex Acernanum, quondam conscolasticus eius, qui
salutando quidem Alexandro sese praestitit priorem, nec

1/2 potietur sceptus M | 1—3 tuis praesidet omnibus quicumque bucefala
in eo transieret orbem β | 2 bucefalam SO bucephalum M α | 3 enim
autem α (Vg) | 5 Id] is M | 6 cum S (V) dum OM α β | 8 leonius S |
9 ptolomeus OM α β ptholomeus S | socer M | 10 est ille OM | 13 educit
om. O | 15 ammirationi ex ammiratione corr. S | 16 cucurriq; dam S |
17 revocans om. Epit. codd. (Vt), supplevi ex Val. | oraculi ex oculi
corr. M om. O | 18 salute S | orbi M | 21 persas s. l. β | 22 trac-
tandi M | 23 itineri M | 24 elym OM civitatem elim β | 25 dum Epit.
codd., correxi ex Val. | que s. l. M | ad visendum β | 27 acer-
narum, mox acernanum O | scolasticus O α |

p. 22 Z. tamen sine contumelia fuit ipsa salutatio. Nam: „Ave,
inquit, „o puer!“ Nec ille resalutat. Tunc secundo Nico-
laus: „Et a quo,“ inquit, „te arbitraris salutatum? Quippe
10 ego sum Nicolaus, rex Acernanum.“ Et Alexander: „Quid,“
inquit, „prodest tibi ista vana [imperii] iactatio ^{ntia² de} de secundis 5
crastinis fluctuanti? neque enim istam arrogantiam approbo.“
Et Nicolaus: „Velim,“ inquit, „scire, cur adsis.“ Fatetur
Alexander se ad certamina quadrigarum studio coronae
15 venisse. Tunc Nicolaus felle de nimia indignatione suffusus
consputum adolescentulum ^{6^a K.2} et maledictis increpitum dereli- 10
quit. At vero Alexander, qui omnium disciplinarum conti-
nentiam ostentare didicerat, abstersit clementer ^{de} spu[a]menta
iniuriamque adridens ait: „Iuro equidem, Nicolae, tibi,“ inquit,
p. 23 Z. [patris matrisque meae maiestatem] quod te et in praesenti
certamine superabo.“ 15

19. [Val. 22, 12.] Non multo post, ^o ^{dies cum} ubi dies certaminis
advenit, Alexander primum Nicolao superato et reliquis,
5 qui certamini adfuerant, corona redimitus repatriat Mace-
doniam.

20. [Val. 23, 18.] Sed offendit forte Philippum ^o spreto 20
consilio Olympiadis in Cleopatrae nuptias demutantem. Die
igitur nuptiarum inruens triclinium regis coronatus: „Sume,“
10 inquit, „o pater, hunc primum laboris mei fructum.“ Et 22
coronam una in caput patris transtulit et ait: „Cum ego
matrem meam iterum regalibus ⁿ nuptiis coniugabo, vos quo- 25
que participabo convivio.“ Et his dictis adversum Philip-
pum ^o discumbit.
^{abuit}

1 ipsa s. l. M | 2 et cum nec ille resalutaret β, cf. Adn. crit. | 6 fluc-
tuans SOMβ fluctuat α fluctuanti Maehlius | approbabo β | 10 dere-
linquit (n eras.) S | 12 abstersit] assumpsit α | spumenta Sα | 13 iniu-
riaeque O | ridens α | nicholae O nicole S | tibi om. M | inquit om. O |
14 et om. M, cf. Adn. crit. | 16 certaminis dies O | 16/17 advenit certa-
minis M | 17 superato nicolao OM | 18 redemitus S | 21 consilio SMαβ
(Vp) consilio in marg. vel coniugio Va consortio Vt connubio O | in
Cleopatra S in Cleopatram O | nuptiis M | demutantem ex demutantem
corr. M | 24 unam SOMα (Va) uno Vp, cf. Adn. crit. | 25 legalibus
nuptiis M | 26 adversus Mαβ |

p. 23 Z. 21. [Val. 24, 3.] Aderat tunc inter regales delicias Lysias quidam, risui excitando quam facetissimus. Qui cum in gratiam regis adolescentulum vellet admordere, multimodis verborum ridiculis saepius[illum adgressus ac saepius] admonitus, ut ad alterum se verteret, [cui] ludum suum placere 5
20 sciret, pergit ille non obaudiens. Tandemque iuvenis irritatus, poculum, quod sibi prae manu erat, iaculans Lysiam vulnerat. Sed rex effervescente ira prosiliens in Alexandrum crureque vulnerato procumbit, et Alexander arrepto gladio omnes, qui sese veluti comprehendendum inruerant, dissicit 10
5 et egreditur. ^{se}

22. [Val. 24, 22.] Qui autem aderant Philippum graviter vulneratum cubiculo inducentes lectulo deponunt. Sed post dies plures, cum iam spes esset [eius] recuperationis, ingreditur Alexander amica sollicitudine considensque lectulo: 15
10 „quaeso,“ inquit, „o Philippe, quid tandem rei est, quod te aver-
^{ad (ri)} tit a coniuge? Habeo enim scire, vindex et ultor <futurus> ^{forem}
in matrem, si culpa ^mmeruit, quod evenerat. Quid enim uter-
^{que h} que [com]meruimus, Olympias coniunx a marito abiecta [et]
filius a patre incursatus? Quin ergo [surge!] [Iam tibi] Olym- 20
15 piadem tuam in gratiam deducam.“ [Val. 25, 15.] [Et] his
p. 25 Z. dictis transit ad matrem, cui ait: „Quaeso, mi mater, ne movearis super his, quae in te rex maritus egerat. Quamvis enim ipsa clam habeas, quid commerueris, age tamen morem conscientiae tuae, cuius memet testem habes, qui 25
5 tibi suadeo, ut te reddas marito.“ Cedit suadenti filio mater et ipso duce [re]venit ad maritum. Et Alexander: „En

1 delicias] nuptias O epulas α | 2 risum β ex risui corr. S | 3 velle α | admorderi s. l. admonere β | 4 illum adgressus saepius s. l. S | 5 se verteret] revertetur β | cui om. S | 6 sciret ergo illo non obaudiente tandem Alexander β | pergit] ergo SOM α correxit Z | 8 vulneravit O | 9 crureque] crure Maehlius, cf. praef. | 11 atque O | 14 recuperationis SOM α β recurationis Z, cf. Adn. crit. | 16 averterit OM β | 17 habeo] Epit. codd. (abeo S) et Va, cf. Adn. crit. | vindex Epit. codd. (Va) iudex Vpt | 17 futurum ex Val. supplevit Reitzenstein | 19 coniecta α | 20 surge om. β | 21 tuam in gratiam tuam SO | Olympiadam in gratiam tuam M | 24 commerieris S | 25 me et te SOM (me et Vp | testes M | 26 te om. S |

sciret placere si sciret (sc). Ergo ille non obaudiens.
sciret placere si sciret (sc). Ergo ille non obaudiens.
sciret placere si sciret (sc). Ergo ille non obaudiens.

Hanc enim si sciret (sc)

Iam tuum

cum merens

reddas ad maritum

p. 25 Z. tibi,^d inquit, „o pater, Olympias tua! Agite quaeso post iram integrationem coniugalis ^e affectus, nec sit pudendum, ^f si filius sim parentibus copulator.“ His dictis impetrat quod 10 laborat.

23. [Val. 26, 9.] His ferme diebus, quibus haec acta 5 sunt, Moth^eona civitas nuntiatur obsequio descivisse. Ad quam Philippus animo incitatus, cum adhuc viribus corporis ^{dis} deficeret, opportunum ratus est Alexandrum cum multitu-
15 dine hostili illuc mitti debere. Idque adolescens properanter exsequitur diligenterque ^{quoque} subactam memoratam nuntiat ^d 10 civitatem. Dum igitur ingressus ad patrem haec nuntiaret, vidit forte in domo regia viros barbaro habitu, percunctansque cognoscit Darii regis Persarum ⁱⁿ legationem
ven 20 fuisse, qui venerant pro tributo atque censu, terrae scilicet et aquae. Miratur Alexander. et petendi morem et titulum 15 dixitque uni, qui primus illorum esse videbatur: „Haecne
p. 26 Z. elementa venditant Persae mortalibus, quae deus cunctis in commune largitus est?“ Dolebat ergo, quod viri graeci nominis ^{atque} ac dignitatis vectigales barbaris fierent. Igitur ferre iubet ad Darium a se mandata, scilicet uti ab hac petendi 20
5 consuetudine temperaret; sin aliter, sciret sese) cum Alexandro proelio ^{ter} acrius concertaturum. His dictis exigit homines proficisci. Interea, dum rursus vicina civitas de obsequio vacillaret, [datur] Alexandro ^{proelio} [expeditio] pergi [quoque] illuc iussum est. 25

10 24. [Val. 27, 15.] Enimvero interea Pausanias quidam nomine, ^{et} opibus et deliciis affluens; in Olympiadis desiderium ^{acrius} amoremque prolapsus est. Qui cum [per] internuntios adtemptaret et mulier consentiret, scilicet ut deserto Philippo

1 tibi om. M | 2 integrationi coniugatus α | effectus S | 3 copulatus S | 6 methona O β mathonia α | ab obsequiis O | 9 hostoli S | 10 diligenterque M (Vap, et diligenter Vt) diligenter quoque SO α β | 12 viros barbaros habitu (ex habitus corr.) β | cognoscit Epit. codd. (Vp) agnoscit Vat | scilicet terrae et O | 16 videbatur esse M | 23 rursus dum M civitas vicina dum rursus O | 25 pergi (pergere s. l. β) quoque illuc (illic M) iussum est Epit. codd. pergi quoque iussum est Vp (pergitque Vt pergit Va) pergitque, quo iussum est Kuebler | 26 enimvocē S | 27 deliciis SO α β (Va) divitiis M (Vpt) |

p. 26 Z. ad illum transnuberet, Pausanias quoque opportunum tem-
 15 pus existimans, quia Alexander tunc forte aberat, cuius iam
 formidolosum nomen erat nimium; repente irruit super Phi-
 lippum eumque vulnere praevenit. Qui cum letaliter ictus
 esset, festinat mox Pausanias ad raptum Olympiadis. Igi- 5
 tur, cum adhuc populus in theatro turbaretur, forte rebus
 20 ex sententia perpetratis Alexander supervenit offenditque
 turbas et Philippi vulnera. Quibus cognitis irruens regiam
 deprehendit Pausaniae violentiam. Cumque eum iaculo de-
 stinaret tenereturque formidine matris vulnerandae, Olym- 10

p. 27 Z. pias sic eum adhortatur: „Iaculare,“ inquit, „fili, iaculare;
 ne dubites!“ [Val. 28, 12.] Enimvero Alexander, cum adhuc
 Philippum spirare comperisset, iussit Pausaniam illorsum
 advehi ^{et} gladium ^{ad} in dexteram patris misit, quo manu eius ^{ua}
 5 oppeteret, occiditque eum. Ergo iam moriens Philippus ait: 15
 „Nihil est, quod me ^{et} vitae finis aut mors contristet; [ultus] ^{ultus}
 enim Auctorem iniuriae libens oppetam.“ Et adiecit: „Re-
 miniscor,“ inquit, „o Alexander, deum matri tuae praegnanti ^{mb. 4. q. pr}
 praedixisse, quod vindicem filium esset paritura.“ Et his ^{patr}
 10 dictis [spiritum] exhalavit. Alexander quoque ^{ei} mox regiam 20
 procuravit [ei] sepulturam.

25. [Val. 28, 27.] Ac deinde ascendens eius statuam
 convocataque universa multitudo plebis ait: „En tempus
 est, ut, quicumque Alexandro cupit militare, foedus inire
 15 cum illo festinet. Namque mihi dignum videtur, bella in 25
 eos primum movere, qui nos pridem [re] nunc autem cupiunt
 spoliare etiam [et] libertate.“ His dictis acquiescit omnis mi-
 les; ac si divinitus monitus fuisset. Tum ^{ne} Alexander reserans ^{referens (ni)}
 thesauros patris arma opesque distribuit cunctis,

20 26. [Val. 30, 17.] Connumeratis igitur militibus quos 30
 ipse recens scripserat, congregat Macedones quindecim milia

2 habet S | 6 in tetro a | 12 denubites S ne formides a | 13 illo a
 illorsum (lit. rsu in rasura) M | 14 gladium dextram S | 17 enim] in O |
 18 inquit om. O | o s. l. S | 19 quod] qui a | 20 calavit a | 20/21 ei mox
 reg. proc. sep. SO | 22 statua S | 23 universa] omni O | 24 est om. M |
 cupit] caput S | 25 videtur dignum O | bella movere primum in eos M |
 26 rem S | 27 spoliari nostram libertatem β | et om. O | 28 referans S |
 29 patres S |

26. tributarios optaverunt

31. recensuerat

p. 27 Z. pedites ^{inveniantur} auxiliaque diversa in octo milibus, equites vero
 11 pcc indigenas duo milia septingentos, levis vero armaturae Thra-
 p. 28 Z. cas ^{dccc} octingentos. Unde [hoc] numero cum veteri milite ^{con} con-
 gregato collegit admodum septuaginta milia sexcentos quatuor ^{lxx d m}

^{i u. m. p.} militantum. Tunc viae sumptum ^a e Philippi [thesauris] ^{abun} abun-
^{amp} dantissime sumens classique elaborata transit in Thraciam.

5 29. [Val. 31, 3.] Illic ergo rebus ad ordinem redactis
 pergit Lycaoniam, cui nunc recens aetas Lucaniae nomen
 dedit. Igitur eius loci magistratibus ad amicitiam foederatis
 transmittit protinus ad Siciliam. Exinque ⁱⁿ Italiam transiens ¹⁰
 legatione pariter et honore potitur Romanorum. Per Aemi-
 10 lium quippe, qui consul tunc temporis erat, coronam auream
 ei margaritis insignitam dirigunt ad argumentum amicitiae
 perpetuo post futurae. Idque Alexandro magnae gratiae fuit ^{ideo (ido)}
 et verbis liberalibus Aemilium honoratum remittit. Addunt ¹⁵
 etiam duo ^{xl} milia militum et argenti pondera talentorum
 15 quadraginta.

p. 29 Z. 30. [Val. 31, 29.] Hinc igitur pergens omnem Libyam
 peragrat.

34. [Val. 43, 22.] Collecto autem in unum omni exer- ²⁰
 citu ad Aegypti ulteriora contendit classi iussa sese apud ^t
 5 Tripolim opperiri. Aegyptii quoque eum veste et sede regni
dignum duxerunt, secundum Sesonchosin venisse dicentes.
 Intuetur ergo ibi ipse statuam quandam nigro lapide, cuius ^{ingr. en.}
 causam percunctans responsum accepit hanc illius Nectanabi ^{u. m. p.} ²⁵
 fuisse, qui olim infestantibus Persis, cum deorum monitu
 10 praescivisset fortunae suae lapsum, locum casuum declinavit.
 His Alexander auditis statuam complexus patrem [salutat]
 eiusque se filium profitetur.

1 millia β | vero] ergo M om. O | 2 armatura β | tracas SO | 5 tum O |
 philippe S | 5/6 abundandissime S habundandissime M | 6 thrachiam O |
 8 lychaoniam S | 10 exinde O | 12 quippe erasum β | tunc consul M |
 auream coronam O | 14 gratiae Epit. codd. (Vat) gloriae Vp, vide
 Kueblerum ad Val. 31, 15 | 15 liberabilibus S | 18 libiam O | 20 in
 uno O | 21 ultiora S | 21/22 classem iuxta iussit opperiri β | 22 trino-
 polim O | 23 dignum om. M | duxerunt] dixerunt M | secundum om. M |
 sesonchosin M | dicentes om. M | senonchosin praedicantes O, cf.
 Val. 44, 4. 5. | post dicentes add. talem ac tantum sibi regem advenire
 gratulantes β | 24 ergo] ego S | 29 que om. S |

22 se dignum regno duxerunt (sic)

p. 29 Z. 35. [Val. 45, 27.] Rursus[recepto omni exercitu Syriae
per quascunque sibi, transitus fuerat civitates nomini suo
15 addidit. ac deinde Týrum advenit. Sed enim Tyrii moeni-
bus obseratis ingressum illi denegant. Ipse vero, dum urbem
violenter diripere vellet, multis Macedonum caesis pedem 5
refert. Post haec autem excidium Tyriis minabatur
missisque internuntiis litteras eis huiuscemodi iussit de-
20 ferri: „Imperiale videbatur cum clementia ac iustitia me
p. 30 Z. vestrae urbi dominari. Sed cum vos primi omnium exti-
tistis, [qui meis] iussis insolentius obviaretis, terribile exem- 10
plum aliis praebebitis, quid virium sit in Macedonum dextris.
Valete, si sapitis; non enim valebitis, si in his perseveratis.“
5 His litteris Tyrii lectis primates legatos corripere
iubent ac tormentis primum affectos crucibus affixerunt.
His ^{ius}incentivis ^{et}exstimulatus Alexander gravi indignatione per- 15
motus vehementiusque urbem adgressus diruit ac vastat
omni sexu et aetate perempta.
10 36. [Val. 47, 15.] Týro dehinc satrapam praeficit.
Tumque [Syriam perrexit accepitque ibi Darii regis Persa-
rum litteras in] hanc sententiam scriptas: „Rex regum Darius 20
et consanguineus deorum Alexandro, famulo meo, iubeo
dicoque haec. [Mando tibi] reverti ad parentes tuos, famulos
15 scilicet meos, atque in gremio matris cubantem doceri virile
officium. Ad quam [rem] habenam scythicam tibi et pilam
loculosque cum aureis misi. Habena admonet te disciplinae 25
[videri] indigentem, pila vero, quod eius lusitatio tuae con-
gruat aetatulae, non haec opera, quam ritu latronum tibi
20 consilium aggressus es. Nam si omne [huiusmodi] homi-

1 recepto exercitu omnis syriae O | 3 addedit β | 4 obseratis Epit.
codd. (Va) clausis Vt om. Vp. | 9 primum M | 11 quid] quot SOMβ
(sed quid β in marg.) | virium] intrium S | 13 tyriis α | legatus est S |
17 peremta αβ | 18 praefecit Oβ | 22 tuos om. O | 23 virile ex virilem
corr. S | 27 ritum S | 28 consilium Mα |

3. O (inter addidit et ac): [Val. 45, 29] unde mille etiam cum
cataphractis (catafractis O) viros accepit (accipit V), quod arma-
turae genus orientis inventio est.

5. pedes tē (nī)

11. g in triumphum cit (nī)

primum affectos (nī)

syriae rex litteras a in
emissit

26 ipse deus a in voce imperatoris

27. latibi (nī)

p. 30 Z. num genus[pari]conspiratione ^{quod sit huius. modi} tecum conduxeris, || Persarum ^{7^a} imperium. nequaquam terrere poteris. Tanta quippe mihi
p. 31 Z. exercituum multitudo adest, ut nulli melius quam arenae
maris possit comparari. Auri porro atque argenti haec ² ^{quoyue}
copia, ut, si ^{vellem} mihi libitum esset, totam humum inde con- 5
sternere possem. Quapropter aureos tibi misi, uti, si ad
5 reversionem sumptibus indigebis, habeas, ^{ex} quo tibi tuisque
necessaria emas. Sin autem iussionibus nostris obaudire
distuleris, protinus mittam viros, qui te vinctum ^{et} atque con-
tumeliose verberibus ^{respectum} affectum maiestati nostrae deducant.“ 10

37. [Val. 48, 12.] Haec dicta primates Alexandri ni-
10 mium [per]terruerunt. Quod ^{dum} ubi ipse mente percepit, in haec
verba prorupit: „O Macedones nostri, quid [tandem] adeo
dictis barbaricis perturbamini? quae arrogantiae quidem
vanitatisque habent testimonium, non confidentiae probatio- 15
nem. Nam et canibus imbecillioribus mos est, quanto plus
15 defuerit ^{nt} virium ^{es}, eo magis latratibus indulgere. Haec mihi
visa est competentior ad Darii iactantiam comparatio, qui,
quod praestare viribus nequit, verbis minatur.“ Atque his
dictis roborat pavitantia corda suorum. Persas ergo, qui 20
legationis gratia venerant, donatos ² omni eo auro, quod
20 secum [at]tulerant, remittit in sua cum litteris huiusmodi:

38. [Val. 50, 1.] „Alexander rex regi regum con-
sanguineoque deorum Dario salutem dicit. Turpe mihi vide-
tur. ⁿ nimium ^{que} abhorrens, tantum regem tot ^{que} viribus, [ut 25
sese iactat, confisum, sub ditionem contemptibilium, ut ^{consitum}
p. 32 Z. retur] homullorum deventurum [atque inter eos abiecto
cuidam ac latroni Alexandro diu graviterque servitutum]
Quaeso igitur, quorsum te sententia duxit, quoniam
dixisti [te] auri argentique opibus aestuare? An ut his 30
5 cognitis, auri si nobis fervor aut desiderium inest, obstina-

1 contraxeris β | 3 adest] est O | 5 copia est α | 7 indiges M | 8 sin]
si O | 9 viros om. O (V) | 13 prorumpit O | quid] quod S | 18/19 qui
quod viribus non potest M (non potest pro nequit etiam V) | 21 legationis
ex legationes corr. M | eo Epit. codd. (Vp) om. Vat. | 24 consanguineo
quia α | Dario] ut fatur β | 26 iactitat β | consitum Epit. codd., correxi
ex Val., cf. Adn. crit. | ditione SOM β | 26/27 ut retur om. M | 27 homun-
culorum O | 28 deservitutum β | 29 sentia S | 30 an ut his] anotis MA
non ut S an non β |

p. 32 Z. tius atque audacius dimicarem^{us} adversum vos, scilicet spe
maioris praedae? Addis etiam misisse te mihi habenam et *abn*
pilam loculosque cum aureis, de quibus, quamvis tu, uti
vultu visum est, dictitares, ego tamen mihi velut auspicato cuncta
10 ex te concessa profitebor. Namque habenam accipi oportet, 5
qua^m habeam uti in subiectos tibi. Pilae vero simulamen
ob rotunditatem sui totius orbis mihi imperium repromittit.
Quodque tertium addidisti, loculos auri, opum tuarum me
dominum futurum testantur subiectum^{que} te viribus meis.“

15 39. [Kal. 51, 14.] Enimvero lectis his Alexandri lit- 10
teris Darius arrogantius motus ad satrapas suos ultra Tau-
rum montem regentes [scribit talia]: „Fertur/ quidam ado- *inquit*
lescens insanire, Philippi filius, Asiamque universam incursare;

p. 33 Z. super quo placet nobis, ut verberibus puerilibus graviter
affectus indutusque post veste purpurea matri reddatur; 15
supl. unum Ha igitur oportere^{et} satrapas ^{quoque} quidem [et] classem eius una cum
nautis ponto submergere militesque cunctos [ferro vinctos]
5 ad rubri maris ulteriora transduci.“ At satrapae respondent
regi talia: „Miramur adeo, rex, [te] hactenus talia latuisse
atque^e multitudinis impetum^{et} tantae nostratibus supervenisse. 20
Boni ^{etiam} igitur consules et quam primum cum exercitu poten-
tissimo eidem obviabis.“

7a-k2 10 40. [Val. 52, 21.] Ad ipsum ^{7a} igitur² rursus et nomi-
num arrogantiam et consortium deorum vindicans sibi
Darius scribit talia: „Latuitne, Alexander, te solum 25
nomen honorque Darii, quo nos participat supera maiestas?
etiam Sat ergo habeo vel hoc² unum imprudentiae signum, quod
15 nos ratus es vestratibus similes. Quin ergo errata corrige,
nec chis ultra addas incrementum. Censeo autem, uti

4 dictitaris OM (Va) | 6 qua] quam O | 7 promittit S | 8 tertio O |
9 futurum] ficturam S | 10 his Darius litteris Alexandri O | 14 verboribus S |
16 igitur oportere *ex Val. supp. Reitzenstein* | 16 et *delevi* | 16/17 cum
nautis *om.* M | 20 atque e multitudinis impetu tanta *Epit. codd., correxi*
ex Val. | 21 consules M (V) consulas SO αβ | 26 honosque O αβ | superna O |
27 sed ego α | 27—29 *sententiam* Sat ergo ... similes *post* Quin ... in-
crementum *habet* O | 28 nostratibus O | 27/28 quod nostrates nequaquam
sunt vestratibus similes β | 29 autem. *om.* α | 29/21,1 ad adorandum
OM αβ, *cf. Adn. crit.* |

p. 33 Z. adorandum me venias. Quod si feceris, Iovem cunctosque
parentes meos iuro e meo pectore protinus omnem tui
iniuriam recessuram.“

20 41. [Val. 53,18.] Enimvero Alexander his auditis iurat,
ultra non verbis, quin potius strictis gladiis rem peragendam. 5

p. 34 Z. Per Arabiam igitur exercitum suum aciemque iubet extendi. ^{ingit}
Quo viso Darius, spem primam atque eam maximam^e in
falcatis curribus ponens, ipse quoque exercitum^{unxit} iubet aptari.

Verum^{que} Alexander incurrentibus [curribus per acies] locum
5 transitui pandi praeindicavit sicque in currus transeuntes 10
peditesque sequentes iacula torqueri. Cum ergo diu
spes exitus fluctuaret atque utrimque graviter dimicaretur,
tandem repentino imbre procedente Persae, caelitus sibi
adversari dicentes, fugam capessunt; fit quoque Darius

10 ipse praecursor² amisso curru equoque consensu² veloci. 15

[Val. 55,1.] Sed enim Alexander hanc sibi peculiarem appetens
gloriam, si rex fugiens comprehenderetur² animosius eum ^{possit}

insecutus currus quidem atque arma regalia matremque atque
uxorem nec non et filias Darii comprehendit; ipsum vero

15 ^{nat. qu. 15} Darium tenebrosa nox^{ae} et cursus velocitas liberaverat^{it}. Mace- 20

dones autem potiti victoria^{ae} in castra persica migravere.

Alexander vero cunctos, quos in bello^{ae} mors inclitos
fecerat, inquire iubet. ac magnifice sepulcris honorari.

Matrem quoque Darii et uxorem et filias regio cultū pro-

20 sequebatur. 25

42. [Val. 56,6.] Darius igitur [re]collecto⁴ ac contracto

p. 35 Z. post fugam longe auctiori numero in Alexandrum [molieba-
tur. Quod ubi Alexander comperit, mox ad Scamandrum]

ducem suarum partium scribit⁴ ac mandat, uti sibi auxilia

ex^{ae} diversis locis mittere^t procuraret. Ipse autem peragrata 30

1 quod] quos a | 4 his auditis Alexander iurat O | 8 iussit SO | exer-
citus aptavit M | 9 inruentibus O | 10 pandi transitui S | transitu O aβ |
praeindicavit Epit. codd. correxi, cf. Val. 53, 26. | 13 caelitus Epit. codd.
et Vap, caelites Maehlius in Val. recte | 14 fit] fugit O | 15 praecursor
om. O precessor S | 17 comprehendat a | 20 liberavit OM aβ | 21 autem]
vero O | victoria s. l. M | 22 vero] autem O | 22/23 quos bellum inclitos
fecerat M | 24 regi occulta a | 25 a verbo post usque ad p. 23, 16 atque
collatus est L | 28 ubi Alexander comperit, mox ad scamandrum in
marg. S | 27 mandat talia O |

e consensu veloci (sic) - der Iphitus ist offenbar alles mitbewandern, oder bei e
nicht mehr gesehen oder durch den Hellenen.

falsch - der Iphitus ist offenbar von Al. auf Scam. abgelehnt

atq[ue] his (ni)

CLXX

p. 35 Z. omni Achaia multis[que] civitatibus ^{atq[ue] his (ni)} ^{CLXX} adquisitis collegit centum
et septuaginta milia armatorum Taurumque transducit. In
cuius montis vertice hasta defixa dixisse fertur, [ut] si quis
illam rex milesve graecus aut barbarus humo evelleret, exci-
dium patriae suae suorumque meminisset. [Val. 59,5.] Hinc 5
10 que divertens iter instituit ad Darium.

46. [Val. 61.21.] Sed cum per Thebas iter egisset,
Thebani protinus portis ^{at} obfirmatis arma ^u sumpserunt [et ad
resistendum sese paraverunt] quingentosque armatos e suis
muris insistere ac voce magna clamare iussere ad Alexan- 10
15 drum, scilicet uti [aut] ad bella procederet aut de moenibus
^{discedere (ni)} et obsidione ^{discederet}. Sed ad haec Alexander subridens: ^{ait}
„O vos stultissimos,“ [inquit] „dicam, qui, cum ipsi custo-
diam murorum vallo teneatis, nobis praecepta bellandi
et ideo praebetis.“ Etenim ³ protinus mille ² equites iubet circum- 15
p. 36 Z. vallare eos, qui in muris constiterant iaculisque ac telis
debellare, pedites vero securibus ⁽ⁿⁱ⁾ vectibusque adgredi [clau-
stra portarum] ac fundamenta ^{et} subruere murorum. Atque
ita ² tertia fere (die) conlapsis omnibus, quae obstabant,
^{inveit (ni)} ⁵ invehitur Alexander Thebas eamque diripere festinat. Ad 20
quam fortunam ceteris stupentibus prae vi malorum, uni
forte subiit consilium, uti ^{iait} aptaret ⁷ tibiae ⁷ caneretque melos
regi. Atque dehinc provolutus pedibus tyranni ita eum
alloquitur: „O fortissime regum, hancne urbem exscindes,

fractur murorum non solum subruere et murorum

1 collegit om. L | 2 transduxit a | 3 vertice] cacumine a | 5 patriae]
patris a patriae s. l. suae in ras. L | indeque L | 6 institit L (V) |
7 thabas S | 11/12 aut de moenibus et obsidione discederet in marg. S |
13 O vos] quos L o vos inquit O, cf. Adn. crit. et Val. 62, 3 | 14 bellandi
praecepta O | 15/16 circumvallare ex circumvallere corr. S | 16 muris ex
numeris corr. S | institerant a | ac telis om. a | 17 debellari β | 19 obsta-
tabant a | 20 Alexander om. O | diripere] superare β | 21 vi] vim SL
viis a |

5/7. O (inter meminisset et Sed): [Val. 59, 1] Huc usque
tamen comes eius itineris ac laboris mater Olympias fuit; sed
exim participato convivio cum illam ad Macedoniam remisisset,
dat una ducere comitatum spectabilis multitudinis optimatum
captivorum ipseque divertens iter institit ad Darium. Indeque
ad Euxinum tendit omnesque urbes eius litoris vindicat.

p. 36 Z. quam dii immortales prosapiae^{ientiae} tuae principes tibi peperere^{fecere}?
Reminiscere hinc Liberum ortum, hanc Herculis nutricem!
Hos etiam muros Amphion^t Zethusque, tuae^{tibi} pars maxima
[stirpis] aedificaverunt. Boni igitur consules et ab hac tam
sacrilega actione quiesces." Sed neque carmine neque
15 his dictis potuit sedari martium pectus, quin potius igne
ferroque vastat tot saeculis^x nobilem urbem.

47. [Val. 64,7.] Deinde Thebani, quicumque fuga evaserunt, congregati, ut tempus fuit, mittunt ad sciscitandum
20 Apollinem, si forte redintegrare urbem fata ^opermitterent, 10
responsumque acceperunt huiusmodi:

p. 37 Z. Maiugena, Alcides et Pollux cestibus auctor
Arte sua Thebis reditum cultumque dedere.

[Val. 64,17.] Post haec itaque Alexander Corinthum adgre-
ditur. Sed forte acciderat sollemne certamen apud illos 15
agitari petieruntque Alexandrum, uti adesset atque illi cer-
tamine praesideret. Annuit rex; cumque plurimos coronis
donisque largissimis pro merito muneraretur, Thebanus qui-
dam, Clitomachus nomine, profitetur certamen luctaminis
pugnamque cestuum atque pugillatus. Cumque primum 20
luctando adversario praestitisset coronamque [laboris] exegis *examine*²
set, iubet Alexander eundem cetera prius exsequi promittit-
que, [quod] si pari fortuna ^Pobtineret, ^Cnihil omnium fore, quod
sibi petenti rex ^{de}negaret. Igitur ille et cestibus potior et
pugillatu felicius revertitur ad regem coronandus. Cum- 25
que ab eo ex more quaereret praeco, qui ^oesset nomine, *qui le portoit*¹
quemve se civem profiteretur, Clitomachum se nuncupari
respondit, civitatem vero [se habere desisse. Additque] olim
se [civitatem] habuisse, sed priusquam Alexander || regnum

1 principes prosapiae tuae L | 4 aedificavere L | 5 neque hoc carmine M |
6 sedare α | 8 quicum α | 10 urbem redintegrare O | 11 accipere O |
huiusmodi s. l. L | 12 maiagena L | alchides SOLα acides β | 14 ita-
que] igitur O | 16 *verbo* atque *des.* L | 19 Clythomachus O clitomagus S |
nomine *om.* O | 19/20 profiteor certamen luctaminis inire pugnamque in
cestibus atque pugillatu β | 20 primum] plurimum M | 21 peregisset M |
22 iubet eum Alexander O | eundem cestus ludum primum exequi β |
26 ab eo] habeo S | qui] quis M | 28 se *om.* O (V) | addiditque SO |

|| our Nurse is intelligent

p. 37 Z. adeptus esset; eo vero imperante sibi patriam deperisse.
 20 Hinc itaque Alexander intellegens, quo pergeret deprecantis
 intentio, edici praeconem iubet reaedicari Thebas esse
 p. 38 Z. ^{pro}permissum ^{esse}(in honore trium deorum, Herculis, qui pugilla-
 tus invenerit, et Mercurii, qui repertor luctandi cluat, Pol- 5
 lucis etiam, qui cestibus ^{fuit}sit magister. Eoque actum est, ut
 responsum Apollinis congrueret Alexandri edictis.

5 II. 1. [Val. 68,5.] Post haec [igitur] Alexander Athe-
 nas adiens civibus illis litteras mittit et inquit: „Equidem
 spero vos mihi fidos dextrosque futuros, quorum doctrina 10
 me imbutum reminiscor atque ideo mihi Europa omnis sub-
 dita est. At, quia vos non secus meum velle sentire com-
 10 peri, accipite sententiam meam, non verborum agmine glo-
 riantem, verum ut sciatis vos boni consulturos, si praeceptis
^{meis} nostris libenter operam commodetis. Aut enim meliores esse 15
 oportet, [aut] melioribus obsequentes. Eaque re mille annua
 talenta mihi ab Atheniensibus dependi censeo.“

15 2. Ad haec Athenienses illi rescribunt in hunc mo-
 dum: „Non nos diffitemur et patris tui vita [diu] offen-
 sos et eius morte esse gavisos; quod idem et de te, 20
 o inconsultissime iuvenis, sentimus. Quodsi tibi tanta est
 confidentia bellandi, paratioribus occursabis.“ — Rursus
 20 Alexander illis rescribit talia: „Iam olim Leontam mi-
 p. 39 Z. seram ad vos, qui excisos ^{is}linguis vestros oratores ad me
 perduceret. At nunc consultius mihi visum est, me ipsum 25
 ad subvertendas Athenas properare, quae iussis nostris obie-
 cerit contumaciam. Si vero huic experimento declinando
 5 consulitis, decem oratores vestros ad me deduci sinite; hoc

2 deprecunctis S | 3 edici praeconem] ita SM (Vap) ed. per praeconem O α β
 (Vt), cf. Adn. crit. | 4 honore Epit. codd. (V) honorem in Val. recte Mueller |
 5 invenerat β | cluit Epit. codd., corr. ex Val. | 6 actum] factum M |
 8/9 adiens Athenas O | 9 illius litteras misit α | et quidem α | 11 post
 reminiscor lac. stat. Maehlius | 12 atque vos non secus me α | secutus
 me S secundum me Maehlius | 14 consultores M (Vp) | 15 libentem
 OM (V) | 16 melioribus. sitis β | 19 non nos diffidas β | diffidimus M |
 23 scribit O α | leontiam α | 24 excisis linguis M β | excisis vestris
 adoratore α | 25 at] ad M | 28 duci M |

Indelicet

eo quidem?

Atque quidem

non nos clamus et nos

** inquit quoniam laesit.*

p. 39 Z. enim modo saevitiam nostram mansuescere poteritis.“ Quae
res cum mox in curiam universum coetum contraxisset, per-
cunctatus Aeschines orator in haec verba concionatur: [Val.
69, 4.] „Comprehendisse me sentio, o Athenienses viri, nihil
10 commodis ^{ve} nostris aut saluti utilius, quam ut in hac senten- 5
tia perseveretis, uti conditionibus praeceptisque regis pareamus,
praesertim cum Alexandri institutionem ⁷¹ et Philippi vehementiam
reminiscar. Etenim Philippo arrogantiae mos proprius ^{om (ni)}
[erat,] Alexandro vero adsunt Aristotelis disciplinae. Forsitan
15 etiam his condignam ² reverentiam deferet, a quibus sibi ortae 10
sunt eadem disciplinae, fietque [profecto] ut omnem inten-
tionem animi, quam ad nos armasse videbatur, in benivolentiam
vertat; namque ipsi ars regnandi est tradita.“ [Val. 69, 23.]
His dictis Aeschines <cum perorasset>, confestim Demades, unus
20 e numero oratorum non ignobilis, subsequens hinc exoritur: 15
„Quousque, Aeschines, nobis timiditates struis, territans nos
et avertens a belli studiis, quibus semper incliti fuimus?
p. 40 Z. Aut quae te tam infesta vis in haec verba sollicitat, cum
tu olim suaseris et merito constanterque ^{ior} persuaseris, arma
nos sumere adversum Persas et in illa tot hostium milia 20
sola animi virtute militasse? Num horum tela aciemve per-
5 horrebimus, qui ^{ad (no)} avertimus Lacedaemonios, vicimus Corin-
thios, stravimus Megares, Zacynthiosque excidimus,
ad postremum etiam tot milia Xerxis regis abegimus,
qui mare molibus navibusque stravit, qui terram omnem 25
exercitu suo operuit, qui ipsum aëra telis iaculisque vela-
10 vit? O rem ridiculam, medius fidius! huic inconsultissimo
puero non obviare nos, qui tot proeliis pollemus! Namque
oratores nostros subtili quodam et clandestino sibi [dari] po-

1 potueritis M | 1/2 quae res] quaerens S | 2/3 percunctatus] haud
cunctatus Maehlius, cf. supra 8, 18 et Adn. crit. | 3 heschines O | con-
cinator S | 5 commodius O | utilius fore OM | 8 propior S (Vp) | 10 reveren-
tiam condignam SO | deferret S | 11 eadem S | 12 ad] adversum O |
12 benevolentiam OM αβ, vide Val. 69, 21 | 13 namque] et nam O | 14 his
dictis ab eschine α his dictis eschinis β, conf. Val., cum perorasset
suppl. ex Val. | 15 exoritur ex exoriatur corr. M., cf. Val. 69, 25. |
17 qui M | 20 in om. M | tot milia etiam O | 24 Xerxi O | adegimus α |
25 molibus ex mollibus corr. O | 26 suo exercitu M | aera om. α aerem S |
vallavit α | 27 ridiculorum β | 29 dari om. α |

p. 40 Z. stulat consilio, quo facile spoliata^{us (sic)} custodibus urbem possit adire.“

15 3. [Val. 72, 24.] Igitur Athenienses Demosthenis dehinc consilia flagitant, qui manu silentium populo tumultuanti indicens^a ait: „O cives viri, agitur haec curia², uti video, 5 ^{curaria (m)} ^{tractum (m)} super tractatu^a, utrumne arma nobis adversum Alexandrum sint sumenda, an eius conditionibus obsequendum. Ad quod 20 accedens non segniter me Aeschinis sententiam laudare profitebor. Usus^{m (n)} est enim [oratione]ⁿ admodum temperantissima, ex qua videtur praemonuisse neque diffidendum viribus, si 10 bellandum foret, neque harum contemplatione praesens^{ti (m)} commodum^{o (n)} neglegendum. [Val. 73, 18.] At vero Demades ita

p. 41 Z. peroravit, ut putaret nos olim felicium gloriarum reminiscences exemplisque earum instructos, arma in hostem esse sumenda. Sed neque eius sententia improbanda videtur.“ 15 Conversus itaque Demosthenes ad Demadem ait: „Quaeso“, 5 inquit, „o Demades, uti mihi tales aliquos nunc promas duces, quales nos priscis temporibus habuisse manifestum est. Quodsi non adsunt tot talesve, utique tutioris consilii commoda nobis sunt volutanda.“ 20

^{con (n)}
1 spoliata S | possit] post S | 3 demosthenis S | 4 populo tumultuanti manu silentium O | 6 tractu SM (Va) tractatu O αβ (Vp) | 9 enim est O | temperantissima S αβ | 10 diffidentium α | 11 horum Epit. codd., corr. ex Val. | praesenti commodo OM αβ praesenti quomodo S praesens commodum scripsi Z secutus praesentia commoda Reitzenstein | 14 armaque Reitzenstein | 15 sumptuosos β | 16/17 quaeso itaque Demades M | 19 qui si non assunt tales utique α | adsunt] sunt O | utique om. M | sunt quaerenda O |

26,20/27,3. O (inter volutanda et profecta): [Val. 74, 2] Non enim si orationis verba satis compta atque aliis ornatiora prompserimus hinc nobis aliquid virium accessurum est, aut erunt arma nobis fabricanda de verbis. Licet enim haud dubie nobis profitendum 5 sit Xerxi viribus longe fuisse minores, consilio tamen atque 5

2 orationis plusculum in curiam detulerimus aut compta satis atque ornatiora verba V (aliis ex O supplendum est) | 3 hinc] exim V | erunt om. V | nobis] nova V perperam | 4 et quamquam haud dubie Vp et quam haud dubium Va quamvis haud dubia res Vt | 5 Xerxi] illius V | tamen] vero V | atque] vel Va et Vt et ex in corr. Vp. |

segnis turbab aeschinis sententiam | lauda profitebor (sic)
— nemi h. turbatus or. — tum — nemi h. laudare
↓
nisi. aut quia per me

Quodsi dō(?) tot talesque dant(?) ostendern

supra dicitur: sed ante demosthene

p. 41 Z. 5. [Val. 78, 2:] Haec atque alia multa Demosthene
 10 prosequente fit consensus omnium mittuntque Alexandro
 coronam auream per eundem Demosthenem. Profecta ita-
 que legatio offendit regem Alexandrum apud Plataeas civi-
 tatem insinuatque mandata suasionemque Demosthenis. 5
 Rex igitur in benivolentiam versus ^{est. Mox} ^{que} Atheniensibus
 15 rescribit talia: „Scriberem vobis, [o] Athenienses, ut rex.
 Sed ab hac me appellatione cohibebo, donec omni bar-
 baria devicta hic effectus ^{eg. (ni)} graeco proficiat ^e nomini. [Quia] ² enim
 pridem vobis scripseram, decem oratores vestros ad me 10
 destinari, quod eorum culpa inobsequentiae argueremini,
 20 scitote non eo me istud consilio egisse, ^{quia ali. (ni)} quo ² potentiam meam
 in eos, quorum disciplinis sum imbutus, experiri vellem, si
 enim id facto opus esset, utique una cum exercitu martio-
 que terrore ad moenia vestra transcendissem. Sed quoniam 15
 8^a 11 haec ostentatio hostica et inimica est, idcirco prudentissi-
 25 mos vestrum convenire colloquio meo malui, ut cum his
 communis commodi iura tractarentur.“

6. [Val. 80, 28.] Cum ^{que} haec atque alia [multa] rex Athe-
 niensibus respondisset, collecto omni exercitu Lacedaemona 20
 p. 42 Z. profectus est. Adventanti igitur obiecta sunt claustra por- ^{itaque}
 tarum, classemque armis et militibus instruxere. Quibus
 rex ^{ex} compertis scribit ad eos, uti boni consulerent et
 navibus ^{de} derelictis armisque ^m amissis amicitiae suae potius
 5 quam armorum caperent experimentum. Acceptis his 25

1 atque] itaque α | 8 appellatione me O | cohibebo O cohibebo M
 cohibeo β | 8/9 barbarica αβ | 11 inobedientiae M | 12 istud] id O |
 15 conscendissem O | 16 hostia S | 18 commodi om. α | 20 Lacedaemonia
 (i eras) M.— 21 sunt] fuit O | 22 construxere α | 24 derelictis] Epit.
 codd., corr. ex Val. | amissis Epit. codd. depositis legendum erat cum V |

prudencia exstitimus potiores. Nunc autem video ne illud quidem
 Alexandro deesse, quo a nobis Xerxes potuerit superari. Haec
 atque alia multa Demosthene prosequente fit consensus omnium,
 decernitque Alexandro mittendam coronam auream pondo quin-
 5 quaginta. 5

1 exstitimus om. V | 6 tamen intelligo videoque V | 4 mittenda corona
 aurea O |

p. 42 Z. litteris Lacedaemonii, neque ob hoc flexi, confidentius
in arma concurrunt. At vero Alexander flammis iniectis
martioque instrumento excidium graviter minabatur. Quare
supplices ⁱⁿsubmissique procedunt Lacedaemonii, flagitantes,
10 ne sibi suisque quicquam mali inrogaret. Ad quos rex ait: 5
„Scio me integris etiam rebus id consulere voluisse. Sed
cum vos id post classis vestrae incendia supplicetis, non
improbo tamen vel serum poenitendi consilium.“ Et his
dictis quiescere iubet ab expugnatione milites.

15 7. [Val. 82, 9.] Tunc rebus compositis ire in barba- 10
ros parat itinere per Ciliciam ordinato. Itaque Darius,
satrapis in unum conductis ducibusque universis, belli con-
silia quaerebat. Dolebatque illum bellicae rei incrementis
sublimari, quem saepe latrunculum nominasset; audaciam
20 tamen et fortitudinem eius saepe [ad]mirari laudareque sole-
bat. [Val. 83, 1.] Quod videns frater ipsius Oxyathrus
nomine ait: „Heu“, inquit, „o frater, o rex, quid[hoc] tan-
dem rei est, quod tantum huic Alexandro laudator testis
ades? Num haec iam tibi meditata sententia est, ut illi

p. 43 Z. regno tuo cedas. Macedoniamque tibi non vindices? Quin 20
potius imitare industriam hostis tui hortorque ut exemplis
eius utaris. Quippe vides illum ne ducibus quidem nec
praecursoribus confidentem, sed sibimet officia totius laboris
5 vindicantem. Primusque lituo intonat atque ad bella ^{um}con-
citatur omnes.“ — [Val. 84, 10.] Protinus ergo iubet Darius 25
omnem undique armatam multitudinem convenire.

8. Alexander quoque iter per Ciliciam agens,
cum multum spatii sub aestivo sole armis onustus ped-
10 ibus exegisset, forte cum Cydnon nulli secundum vel

4 summisque S | 5 suisque] quisque M | irrogasset M | 9 iussit SOM |
11 Cilicium S | 12 ducibus universis M | 14 nominarat O | 14/15 auda-
ciam tamen et fortitudinem eius saepe admirari om. O | 16 oxyathrus OM |
20 tibi om. a | vendices SMa | 21 hostiam industriam hostis hortor
utque exemplis a | 22 vitaris S | 23 confitentem S | 24 vendi-
cantem SMOaβ | insonat ex intonat corr. O | 27 siciliam M | 29 cum
id non a | cum cid secundum non nulli M | cignum in. marg. O |
vel om β |

improbum vel serum (sic)

bellicae rei (sic)

frater (sic)
frē - vero frater inquit, o rex

p. 43 Z. magnitudinē^ē vel perspicui agminis rigore^ē flumen transire
^ē deberet, delectatus^m eius^{et} et magnitudine et evidentia [simul]
 cum armis sese praecipitat e ponte [ad] natabundus exit^{it}. Sed
 id factum licet ei [ad] testimonium fortitudinis fuerit, valitu-
 15 dinem tamen discriminosis vicit. Quippe calente tunc et 5
 sudante corpore incidens aquae illius vehementiam, rigore
 nervorum tantam iniuriam perniciemque tradidit, ut vix ex-^{mon in ex-}
 p. 44 Z. piabilis videretur. Sed cum hoc labore diu fatigaretur, Phi-
 lippus quidam nomine, doctus artis eiusdem, poculum regi
^{et} conficit, quod ei plurimum profuturum dixit. Id cum die 10
 statuto Alexander hausurus esset, Parmenion, Philippo me-
 5 dico infestus, litteras mittens monet Alexandrum, ut ab hoc
 se poculo temperaret, dicens eum id eius rei causa fecisse,
 ut saluti eius insidiaretur sororemque Darii cum regni parte
 eius rei mercede^m [esse] accepturum. Verum Alexander 15
 suspectans litteras ad caput lectuli ponit, cumque poculum
 10 haustu admoveret, dat Philippo epistolam legendam. Deni-
 que cum curatio illa ad pristinum statum^{s(n)} Alexandrum de-
 duxisset, mox Philippus ultionem mendacii quaerit, rexque
 Parmenionem protinus poenas^m capitis dependit. 20

8. [Val. 85, 21.] Igitur recepta valitudine Alexander per
 15 Medos exercitum ducens, laboriosum nimis iter per desertum
 emensus est. Sed cum omnis Darii exercitus iuxta Tigridis

1 magnitudinem α | spicui S α | annis O | rigorem α | 2 delectatus est S |
 eminentia β | 3 cum armis post praecipitat M | 4 fuerit om. M | 5 tunc
 om. M | 6 suadente S | 7 nervorum SMOβ nervis L α, cf. Adn. crit. |
 tradidit SMα traxit Oβ | mox SOMβ non α. corr. Z | 7/8 expira-
 bilis ex expiabilis corr. O | ut mox expirare suis videretur Maehlius |
 8 dum OMαβ | 9 quidem β | artis medicinae β | 10 confecit Mβ |
 11 hausurus etiam Vp | 13 temperet αβ | eum ex eam corr. S | id] ad Sβ |
 mercedem M | 16/17 haustum poculum M | 20 poena OMαβ | dependit]
 dampnavit Maehlius, sed cf. Val. 85, 20 | 22 nimis] inviis α | 23 Sed] dein O |

23. O (inter emensus est et sed cum): [Val. 85, 28]
 tandemque ad Euphratem fluvium venit magnitudine haud cuiquam
 facile secundum et, ut iter suis incunctantius persuaderet, primus
 omnium pontem emensus auctoritatem cunctis audaciae praestitit.
 5 Omni igitur iam multitudine impedimentisque transmissis illico solvi
 2 venit] veniens V | cuique Vp | 3 incunctantibus Vp |

cum alexander requisivit causas huius facti ^{proe?} per (i) strangam (re)

conceptum iterat (re)

consensus

p. 46 Z. Persae veluti ad opinionem magni exercitus stupore defixi sunt. Sicque Alexander prope Strangam fluvium castra metatus est. His ergo ferme diebus Alexandro bonum visum est, ut ipse pro sese internuntius ad Darium iret.

5 14. [Val. 91, 30.] Comitatus ergo Eumedo ^m atque alio uno satellite ad Strangam fluvium devenit, qui fluvius plerumque ex vehementia nivium ^{ea} adeo stringitur, ^u ut etiam carris onustissimis viabilem sese praebeat, ^u unde [et] tunc gradibilis Alexandro fuit. Ibidem ergo Eumedum subsistere atque se
10 expectare iubens, ipse uno usus equo coeptum iter agit ¹⁰ tentoriaque Darii adiit. Sed forte Darius [tunc] praevidendi ^{um} exercitus sui causa processerat. Cui revertenti obvius factus Alexander ait: „En tibi adsum, internuntius quidem Alexandri, cuius mandata sunt talia: »Ego, inquit, arbitror
15 eum regem, qui minus festinanter contendit ad proelium, ¹⁵ ipsum sui ignavia et diffidentia ^e testem esse.« Quapropter respondeto, quod tempus ^{ore} agitandi proelium dederis nobis.“ — Tum Darius: „Numnam,“ inquit, „tu ipse ades, Ale-

p. 47 Z. xander, qui nobis adeo constanter confidenterque bellum indicis?“ — Negat ille sese Alexandrum fuisse, enimvero ²⁰ eius internuntium. Post haec rex comprehensa manu Alexandri secum in regiam ^{aulam} deducit.

5 15. Igitur ^{tum} ubi ^{aut huius utraque fuit} tempus coenandi fuit rexque accubuit ceterique iuxta quod eis mos erat, iussus [quoque] ^{aut} est Alexander ^{iuxta} sedentarius adversum Darium discumbere; contigitque ²⁵ eum ibi aliquid memorabile facere. Nam quodcumque vas ad bibendum sumpsit, ^e ebibito vino vas sibi in sinum recon-

1 magni] magis M | 10 uno usus om. a | 11 tunc Darius O | 12 in verbo causa desinit S cum pagina extrema legi non possit | 16 ipsum iam O | ignaviae et diffidentiae O ignaviae et diffidentiae β | 18 tunc a | numnam om. a num M | ipse tu inquit O | 20 sese om. O | 21 manu om. M | 22 deduxit β | 25 sedere atque adversus β | adversim O | 26 quodcumque a |

22/23. O (inter deducit et igitur): [Val. 93, 9] id quoque auspicato sibi fieri Alexander arbitratus est, quod volente rege in eius regiam deducebatur.

24. O (inter ceterique et iussus): [Val. 93, 12] secundum ordinem dignitatis, ut illis mos erat, discubere.

p. 47 Z. debat. Quod cum Dario a ministris indicaretur, prosiliens

15 ille furore plenus: „Quid,“ inquit, „hoc est, quod pocula

oblata furtim avertisti?“ — Respondens Alexander: „O rex,“

ait, „morem aestimans hic nostri Alexandri^{at} servari id, quod

^{adp (ni)} apud nostros didiceram, exsecutus sum. Nam [de] principibus 5

a^c ducibus suis, quos suo convivio dignatur, quotcumque

20 pocula sumpserint haurienda, sibi propria habere permissum

est. Me quoque illi te in hoc facto parem putasse ne in

contumeliam traxeris.“ Atque hoc blandimento responsionis

sedata et mitigata est ira regis. silentiumque factum est 10

magnum. [Val. 94, 8.] Sed id silentium ad periculum vergit.

p. 48 Z. Unus ^{namque} quippe ex convivantibus, Pasarges nomine, olim a ^{ad (ni)}

Philippo hospitio susceptus, in mentem sibi redisse profite-

batur hunc ipsum Alexandrum se ibi puerulum vidisse.

Quod ^{cum hoc} ubi Alexander mente percepit, una cum poculis, quae 15

5 sinu gestabat, prosiliens exiit. moxque pro foribus offendit

unum e Persis equum, quo ^{ad} ductus fuerat, tenentem. Cu-

stodem quidem equi gladio transfodit consensuque equo

fugae consuluit. Quod Persae videntes arma sumentes ^{percurunt} fugien-

^{que} tem insequi properabant. Sed illis molitio tardior et Ale- 20

10 xandro fuga efficacior erat. Darius autem [damno] hostis

elapsi nimio maerore afficiebatur. At vero Alexander eun-

dem alvei locum, quo venerat, se appetere sperans incidit

in alium non congelatum simulque in flumen ipse et equus

in profunda cernuantes prosiliunt; iam quippe nox erat. 25

15 Ipse autem equo impulso natatu exiit offenditque Eumedum,

quem ibi prius reliquerat cum equis duobus; cui mox rei ^{ragi (ni)}

gestae seriem explicat; utque ad castra exercitumque suum

pervenit; ^{co} duces primatesque suos laetos ⁽ⁿⁱ⁾ facto participat.

3 furto M | 5 didici O | 9 duxeris β | 11 vergitur β | 14 ipsum om. O |

15 quod] qui α | 16 prosiliens om. α | exit OM | 18 quidem om. O |

22 maerore] terrore α | 24 alium] alveum M | flumine α | 25 certantes α |

26 natatu om. O | exit OM | eumedem O | 27 dereliquerat Boysenus |

28 explicat] indicavit M |

2. O (inter plenus et quid): [Val. 93, 24] ratus id damnum ad contumeliam fieri.

Quod dicam. Quoscumque ex eis | suo convivio dignatur permissum et
eis utque cumque (no) pocula sumserint haurienda sibi propria ven-
dicant.

Evincetibus? — Eumcelibus?

p. 48 Z. 16. [Val. 96, 13.] Sequenti ergo die instructam ordinatamque
 20 aciem iuxta St^rangam fluvium collocat. Videntque iam intre-
 pidi Macedones Darium cum suis adventare. ^{nt}Statuit ^{que}tunc ^{ta}(ⁱⁿ)
 p. 49 Z. Alexander, ut nemo de suis flumen transire auderet, datque
 locum Persis transeundi ac secedens tribuit spatium illis 5
 pugnandi. Itaque Darius omnem exercitum suum flumen
 transire iussit commissoque proelio facta est strages magna
 5 utrinque; ac tandem Persae ^{is}more sibi non inconsueto, [fugae] ^{ne}
 consulunt Dario praecedente. Cumque omnes pariter flumen
 inconsulte ⁿirruerent, St^ranga suum officium deficit. omnes 10
 que ingressos submergit ac necat, ^{ut}reliquos vero Macedones
 insecuti obtruncant. Tunc ^mDarius omni spe meliori ^edeposita
 10 ingressus regiam suam humi sese miserabiliter eiulabundus
 prostravit.

17. Lamentatione nimia fatigatus tandem quiescens 15
 scribit Alexandro in hunc ^{un}modum: [Val. 98, 15.] „Domino meo
 Alexandro Darius salutem. Competentius feceris, si mise-

1/2 sequenti *usque ad* collocat om. a | 6/7 itaque *usque ad* iussit om. M |
 7 iussit] fecit a | 8 sibi om. a | insolito a insueto O | 10 suo officio β |
 defecit] deserit a | 11 ingressos om. a | submersit β | 15 tandemque O |

32, 29/33, 1. O (*inter* participat et sequenti) [Val. 95, 29]:
 Omnem exercitum sibi iam iamque adesse instructum armis
 iubet. „En“ inquit „ne sit vobis aliquid, milites, quod cuncte-
 mini, quaecumque fuerant ex hostibus noscenda ipse per me
 5 praesens oculis deprehendi. Sunt enim illa inexplicabilia hos- 5
 tium milia, sed enim seges prorsus facilisque materia manibus
 ac virtutibus vestris cedent, nisi cui vestrum arduus quidem ac
 fugiendus hic labor, o Macedones, videtur.“ Ad haec dicta gratan-
 tium voces et laetitia militum congruebat, omni scilicet alacritate
 10 bellum desiderantium. 10

3. O (*inter* adventare et statuit) [Val. 96, 16]: omni vide-
 licet parte terrarum, qua visentium oculi vagarentur, phalangis
 eius atque ordinibus confluentibus.

7/11. O (*inter* iussit et reliquos [Val. 96, 21]: ordinesque suos
 15 perinde in aciem constituit. E diverso autem cum longe tran- 15

3 En corruptum ne Kuebler | 7 virtutibus nostris Vp | 7 ac] et V |
 8 videatur V | 10/11 scilicet V | 12 falangis O | 14 exercitus ordines
 Kuebler |

p. 49 Z. ratione^{full. n.!} [impertias] illos, quos tibi fortuna subiugavit. Quaeso
igitur, uti matris coniugisque ac filiorum nostrorum, ut te
dignum est, meminisse digneris mihi^{hic}que eos remittas. Eius
tibi benevolentiae vicissitudinem^{se} spondeo, ut thesauros omnes,
quoscumque reges^{et} ac patres^{nostr} mei^{nostr} humi suffossos^{nostr} mini reli- 5
p. 50 Z. querunt, ipse tibi tradam. Persarum quoque [et Medorum]
aliarumque gentium tibi regnum concedo.“

19. Verum Alexander cum hoc sese minime facturum
denuntiaret, Darius protinus Poro, Indiae regi, scribit talia:
5 [Val. 101, 26.] „Mi Pore, quaeso, uti gentes plurimas con- 10
greges mihi^{us}que ad auxilium adversus Alexandrum mittas.
Nec deerit vobis condignus honor. Nam unicuique
pediti dabo aureos tres, equiti vero quinque, et cetera, quae
in alimentis necessaria sunt, te^{et (n.2)} praedae medietatem; at tibi,
10 quod maximum praecipuumque munus est, equum scilicet 15
eius Bucephalam^{us}, una cum omni regio ornatu.“ [Val. 103, 6.]
Verum haec nequaquam latuerunt Alexandrum^{id} accelerat-^(n.2)
que Darium praevenire, antequam in Caspias portas intraret.

20. Aderant tunc Dario iam fugam molienti duo satra-

2 te om. β | 9 regi om. β | 16 regio omni O |

quillius doctiusque Alexander Macedones in cornua praetendisset,
ipse Bucephala suo vectus imperatoriis officiis fungebatur. Tandem
igitur lituo praecinente commissoque proelio pari utrimque con-
cursu partes in sese procurrunt, primumque saxis ac missilibus
5 iaculati mox ensibus etiam strictis comminus proeliantur, factaque 5
est strages magna utrimque, multaque diei parte consumpta tandem
Persae more sibi non inconsueto fugae consulunt Dario praecedente.
Cumque omnes pariter flumen inconsulte intrarent, Stranga suum
officium glacie cedente deficit, ingressos submergit omnesque,
10 quos alveo acceperat, necat. 10

16/17. O (*inter ornatu et acceleratque*): [Val. 103, 6] Sed
Alexandrum ista nequaquam latuere doctum ex transfuga Persa
quodam. Quare coacta manu ad regiones Medicas tendit.

1 praetendisset Vp protendisset Vt | 2 Bucephalo Vpt | imperatoris Vt |
3 bellicum lituo V | 3 procursu V | 5 iaculis O, *correx* ex Val. |
5—10 cf. *supra* 33, 7—11.

p. 50 Z. pae, unus ^{basos} Besas nomine, alter Ariobarzanes. Hi se in gratiam Alexandri plurimum provenire ^[posse] putantes, si Dario necem intulissent, hunc solitarium opprimunt ac letaliter ^{leniter (nō)} vulnerant. aufugiuntque, donec dinoscerent, quo se res ver-
 20 teret. [Val. 104, 2.] Alexander vero repente superveniens
 eo, ^hubi Darium observari compererat, offendit eum adhuc
 p. 51 Z. spirantem ac miserabiliter vulneratum, quod illi ultra opi-
 nionem luctuosum fuit. [Val. 104, 15.] Iamque Darius exsan-
 gui corpore, cum utique voce deficeret, manus supplices
 tendens ^{ac cū} ^{attrectansque} genua Alexandri, ut poterat, tandem 10
 5 talibus alloquitur: „En mihi in tali fortuna constituto ma-
 gnum adest obitus huius solatium, quod in tuis manibus,
 o Alexander, fortissime regum, spiritum effundam. Quare
 quaeso, ne invidēas ^{i (nō)} mihi sepulturam, quam ^[mihi] cum Per-
 sis tui Macedones exsequantur. Tum Rogodunen, matrem 15
 10 meam, et ^{clito} ^{uxorem} in manus tuas commendo; filiam
⁸⁶⁻¹¹² vero Roxanen hac prece tibi ^{commendo}, ut eam ^{cum nō} coniugio
 tuo dignam censeas; erit enim ei ^{am} largiter ad solatium, nihil

1 ariobarzages α | his se O | 6 observari *Epit. codd.* Vap obversari Vt
 (recte) | 15 inde a verbo Macedones usque ad p. 41, 5 amicitiae collatus est L |
 rogo dunem O rogodumē M rogdunem β | 16 Clito L et *codd. Zach.* (Vap,
 sed colito Va¹ = οἰκτεῖρον) cilitio β clito M clyto O relicto α | filiam
 meam O | 17 rixanem Lβ | 18 ei om. M | largitus α |

1/3. O (inter Hi et intulissent): [Val. 103, 20] cum iam
 rumoribus calidioribus adesse Alexandrum (Alexander Va) nuntia-
 retur, rati se plurimum in gratiam provisuros esse victoris, si
 necem Dario

5 6. O (inter compererat et eum): [Val. 104, 4] cursim in- 5
 rumpit offenditque

7/9. O (inter opinionem et deficeret): [Val. 104, 6] omnium
 flebile et luctuosum fuit; eumque amplexans (amplexabundus V)
 et contegens regia chlamyde (clamide O) in haec verba solatur:
 10 „Erige te, quaeso, Darie, nec deseras; si quid enim ex animo 10
 est, quod iusseris, ratum habeto regna tua temet recepturum.“
 Sed ad haec Darius exsanguis iam corpore, cum voce utique iam

11/13. O (inter alloquitur et effundam): [Val. 104, 19] Licet
 mihi iam, Alexander victoriosissime, in hac fortuna constituto

p. 51 Z. ^{ei} ^{m (sic)} ^m sibi de regia coniunctione defuisse.“ Et his dictis spiritum exhalavit.

21. [Val. 105, 13.] Alexander vero [multis] lacrimis ad regiam dignitatem ritu Persarum illum sepeliri iubet. [Val. 15 107, 16.] Post haec rebus ordinatis, cum ipsos scire cupivisset, 5 qui Dario necem intulerant, ait: „Gaudeo me hostem maximum Darium servitio subiugasse, licet ego ipse id exsecutus non sim; habeo tamen gratiam condignam rependere ^{utel(ni)} his, qui benivolentiam suam erga me protestati sunt; quique hi 20 sunt, hortor moneoque, uti se prodant.“ Namque patris 10 matrisque meae maiestatem iuro sublimes illos ac notissimos me facturum, quia maximo praemio digni sunt.“ —

p. 52 Z. [Val. 108, 5.] Mox quoque hoc audito Beſas et Ariobarzanes obvios sese Alexandro ferunt, et professi facinus sponsionem ^{pro munere} praemii repetunt. Tunc protinus viros comprehendi iubet 15 ^{et} atque altissimo in loco crucifigi. Idque praeter spem omnibus fuit. Nec tamen se ^{reum} de periurio dicebat, quia sublimes eos ^{ac} notissimos omnibus fecerat.

22. [Val. 110, 14.] Ordinato ^{itaque} igitur omni regno Persarum in Porum ducit exercitum. 20

III. 2. [Val. 113, 4.] Ingressus ^{itaque} igitur Indiam mox obvii 10 fuerunt ei legati, quos Porus cum litteris miserat in hunc modum: „Incursanti infestantique tibi fines hos mando, ut, cum te hominem memineris, nihil ad deos moliaris. Patet quippe

2 exalavit M | 4 sepelire M | iubet s. l. L. | 6 mortem M | 7 ergo O | 8 aveo *Maehlius* | 11 sublimes α | 12 qui α | 13 bases β | 16 in altissimo O | 18 faceret O | 19 his igitur ita ordinatis β | 24 ad deos inconsultius V adeos L |

liberalius aliquid loqui, idque a me amicum tibi, non hosticum putes. Nunquam igitur te regii nominis decus tollat, nec, si quid blandius fortuna promiserit, idcirco te coeli compotem arbitrare (arbitrare V). En tibi ille Darius, nosti quippe, qui fuerim, dominus 5 scilicet et deus huiusce mundi existimatus. At nunc (at Vt, 5 ut Vap) flebili morte (flebilem mortem V) oppeto. Sed habeo obitus huiusce grande solatium, quod in tuis manibus, fortissime regum (fort. reg. *deest* V), hunc spiritum iam

propter (sic)

— x huius vium in huius

- p. 52 Z. nosse, quis ille ego ^u ~~sim~~ ^{ma^{ai} sed} Porus, et nulli adversum nos
licuerit ex fortitudine. Quare iubeo te hinc ad tuas
15 Graecias [contentum] redire. Neque enim, si nobis Graecia
vestra opus esset, non olim subacta Indis foret; sed ^{quoniam} cum
inutilis [est] nobis nihilque dignum opibus nostris habet, 5
neque quaesita est neque quaeretur. — [Val. 114, 19.] His
p. 53 Z. Pori litteris Alexander coram suis recitatis primum hortatur,
ne temeritate verborum conturbarentur, reminiscens
Darri crebram iactantiam huic non esse imparem.
Deinde ad Porum talia scribit: „Terrori nos putans, Pore, 10
5 litteris tuis dicis nihil dignum Graecos habere ad opulen-
tiam ^{tu} vestram. Addis praetera operae pretium considerari
militantibus, ne frustra laboretur. Quibus omnibus doces,
quo nos alacrius ad vos tendere debeamus. Fateor enim,
nihil esse Graecis harum divitiarum, quibus vos affluentes 15
10 gloriamini, ideoque indigentes a vobis petere ^{unt} sibi necessaria.“
3. [Val. 115, 19.] His lectis ^u ~~Porus~~ ^(sic) ad proelia incitabatur ^u ~~hic~~ ^{hic}
moxque ei Macedonum obvia fuit multitudo commissumque
est proelium magnum. Cumque Indi elephantis multige-
nisque bestiis Macedones incursarent, et ~~contra~~ 20
15 Persae sagittis eos praevenirent, Macedones quoque iaculis

1 sum M | nulli *Epit. codd.* Vabp an ulli *Edd. (in Val. recte)* | 2 licuerit
certare *Maehlius* lic. experiri fortitudine *in Val. Kuebler* | 3 contemp-
tum OLβ (Vp) | 4—6 sed cum *usque ad quaereretur (sic) i. marg. α* |
8 illorum verborum α | turbarentur O | 10 terrere O | a nobis α |
12 considera L | 13 militantibusque (militantibus Va) oportere uti ne V |
14 quo *Epit. codd.* Vp quod Va | 16 ideo O ideoque non indigent β |
21 Macedonesque *coni. Reitzenstein* |

17/21. O (*inter* Porus et Macedones quoque): [Val. 115, 19]
ad belli studia incitabatur. Cogit ergo exercitum et quam plurimos
elephantos ceteraque genera bestiarum, quibus Indi commilitant....
Enimvero cum multitudinem illorum et memoratas bestias
5 intuerentur, animo turbari coepere, cunctabundi ob insolentiam 5

3 commilitant Va militant Vp | *Lacunam indicavi; scribe inter duo
excerpta Valerii omisit Epitomae verba:* moxque ei Macedonum obvia
fuit multitudo | 4 multitudinem illorum] illos Pori numeros Va illos
per innumeros Vp |

p. 53 Z. diversi generis nec minus eos praeirent, equus tandem Alexander Bucephalus dextra Pori ictus occubuit, idque Macedonibus supra omnia, quae possunt in proeliis incommoda videri, ingratum fuit. Sicque neglecto omni opere bellandi
 20 Alexander exanimem equum cauda comprehensum in partes retrahit, metuens, ne spoliū illud Indi raperent, quod sibi
 p. 54 Z. ~~esset~~ pudibundum. Atque [ita] suis receptis datur utrinque spatium viginti dierum vel sanandi eos, qui vulnerati, aut sepeliendi eos, qui mortui fuerant.

1 praeire O | 2 dextrapolim ictus β | 7 pudendum O | 8 vulnerati erant β | 9 erant β |

eiuscemodi proelii, quod una esset cum hominibus barbaris et omnigenis bestiis agitandum. Ipse quoque Alexander bestiarum novitate movebatur. Quaesita ergo belli ratione comminiscitur per astutiam, quo demum genere averti posset impetus bestiarum.
 5 Igitur statuas aereas quam plurimas advehi secum quibusque de proximis locis ad locum proelii iubet. Ibidem igne subiecto calefieri eas et igniri festinat; erantque post primos aciei ordines sitae, atque ita ante belli tempus hostibus invisitatae. At vero, ubi signa bellica crepuere, Indi feras illas <bestias> prae se ire
 10 dimittunt, ita scilicet doctas, ut cum primum in adversos ad- volavissent circaque eas proeliaturi hostes occuparentur, nihil Indis supervenientibus morae fieret, quin libera iaculandi hostis trucidandique facultas pateret. Sed praedocti Macedonum ordines primi paululum de loco, quo steterant, repedantes ignitas statuas
 15 incursantibus bestiis produnt. Quas cum impetu belli complexu et morsibus adfectarent, mox sauciae debilesque aut protinus cadere aut refugere coepere, omnino nullum auxilii ullius emolumentum dominis adferentes. Sicque Indis ab illo ferarum auxilio destitutis secunda concursio fuit. Igitur Persae coepere
 20 sagittis Indos incessere.

7. O (inter receptis et datur): [Val. 117, 6] proelio dissoluto
 8/9. O (inter aut et fuerant): [Val. 117, 8] sepeliendis exurendisque his, qui proelio desiderati

1 eiusmodi V | 5 quantas plurimas Vp | 6 igne Vp igni Va | 7 post primas acies et ordines Va | 8 Enimvero V | 10/11 volavissent V male | 13 praedocti ex praedicti corr. O | 14 quo institerant V |

5. id est III cubitorum tantum

p. 54 Z.

4. Sed his ferme diebus iniit consilium^{o(ni)}, ut Porum ad solitarium proelium provocaret, dicens imperatores inde laudem non posse captare, unde subditis suis periculum fieret. Quod et Poro placuit, ^{quoniam} cum considerabat ^{considerabat} exiguitatem corporis Alexandri, cum ipse quinque cubitorum, 5 Alexander vero trium tantummodo mensuraretur. [Val. 118, 1.]
10 Igitur cum dies pariter et locus proelio institisset, ^{fit(m)} fieretque pugna regalis diu anceps, Alexandro scilicet locum ^{o(ni)} vulneris rimante et Poro id [ipsum] declinante, ^{at(ni)} tandem ^{taliter(ni)} Porus ex ^{enim} quadam repentina tumultuatione suorum conversus, ut videret, quidnam id esset, ^{que} protinus Alexander eius inguina gladio 15 transfodit eumque prostravit. Quo viso Indi mox in Alexandrum insurgere conabantur. At ipse manu silentium poscens tumultum repressit atque ita fatur: „Quid hactenus inter duos reges actitatum est, nisi [ut] vobis nostrisque incolumitate ^{atque} ac sospitate fru^{amini}entibus, dum unus nostrum 20 occumberet, alter fieret in regno successor? At, si nunc p. 55 Z. arma magis quam pacem desideratis, nequaquam nos impa-
ratos ad haec offendetis. Sed neque ^{at(ni)} hoc vobis leve videbitur, sicut etiam prioribus experimentis meminisse potestis.“ 20 [Val. 119, 13.] His dictis adquievit omnis vis Indorum, sese[que] 5 Alexandro subdiderunt.

17. [Val. 123, 8.] Ille autem rebus ^{ad}ordinatis omnem Indiam peragravit, laboriosum nimis pro aquarum inopia et

2/4 dicens usque ad fieret om. O | 3 suis om. a | 7 constitisset V | 10 contumultuatione a | 11 gladio om. O | 18/19 imperatos M | 23 adordinatis a |

22/23. O (inter subdiderunt et autem): [Val. 119, 20] Quare dimotis hostibus avectaque praeda ad Oxydracontas iter suum dirigit, non illam quidem gentem ut hosticam incursaturus — neque enim illis studia sunt armorum — sed quod celebre esset 5 Indos, quos gymnosophistas appellant, hisce in partibus versari, opum quidem omnium et cuiusque pretii neglegentes, solis vero diversoriis patientissimi, quae humi manu exhauriunt aditibus

2 dimotis OVp domitis Va (recte) | 2 osidracontas OVp | 3 incursaturus OVp incursatur Va | 7 diversorii sapientissimi Va |

p. 55 Z. serpentium locorumque asperitate subiens iter, ut in epistola, quam Aristoteli, praeceptori suo, misit, cognoscere fas est.

10 19. [Val. 135, 18.] Dum igitur desiderio Candacis reginae videndae flagraret, atque ad eam iter instituisset, ¹¹ mox

1 subiciens α |

A atq. (= adeoque?)

perangusta, enimvero subter capacibus spatiata. Igitur cum comperirent Alexandrum ad sese contendere, primates suos obviare
10 adventanti iubent cum litteris huiuscemodi: „Gymnosophistae Alexandro homini dicunt: si tendis ad nos proeliaturus, uti tibi propositum est, quid nobis adferas, habes, porro quod auferas, 5 nihil. Sin vero venies, ut discas, quae a nobis scilicet sciri queant, nulla est invidentia. Etenim non arbitramur inter hasce scientias
15 nostras causam discordiae positam, cum tibi amica res proelium, nobis vero philosophia noscatur. His lectis Alexander pacificum iter agere decrevit; videtque homines reliqua nudos, sed amictu 10 simplici superiecto.

Instituit cum his loqui, ac primum quaerit, an uspiam huius
20 gentis hominibus sint sepulchra. Ad haec responsum est: idem sibi domicilium esse, quod sepulchrum. Rursus quaerit ex alio, utrumne plures vivi an mortui putarentur. Ad id responsum est: 15 videri quidem plurimos mortuos, sed eos numerari non oportere, quoniam iam esse desiissent. Quaerit etiam, utrumne vita fortior
25 an vero sit mors. Vitam esse responsum est, quod solis quoque ferventior orientis vigor, marcentior vero viseretur occiduus, ortumque hominis esse, quo vivitur, contraque, quo frigeat. Addit 20 etiam, utrum mare spatiosius anne terra. Terram esse respondent, cuius gremio mare tenetur. Sciscitatur quoque, quaenam omnium

1 capacibus OV capacius *Volkman* (in *Val. recte*) | Hii igitur Va | compererent O comperissent V | 2 primatos Vp | 3 gymnosophistae O (*recte*) gimnosophistae dragmantes Va traggmannes Vp | 4 uti O (*recte*) utique Vap | 5 praepositum est Va proposito Vp | 6 venis Va (*recte*) | 7 non om. Va | 10 agere decrevit O (*et Maius*) agere decreverit Va aggredederetur Vp | 11 superiectos V (*male*) | 12 Ergo instituit Macedo V | hisce Va | quaerit om. V (*addidit Kuebler*) | 15 viverent Va | ad idque Va | 17 post quaerit ex alio (alia Vb) V | 20 vivitur *corruptum* | et id addit V | 21 mare spatiosius om. Vb | 22 teneretur V (*recte*) | 22 id quoque Va denique Vp | quonam ex quaenam Vb |

p. 55 Z. illa clam mittens unum ^{de} e pictoribus suis, iussit [eum] diligenter depingi sibi que eius imaginem deferri.

18. [Val. 136, 1.] At vero Alexander litteras ei amicitiae iura continentes miserat ipsaque illi rescribit dicens hoc sibi prae omnibus placere, uti foedus illud 5

30 bestia sit callidior et astutior. Hic vero cum risu hominem esse pronuntiant adduntque rationem de exemplo sui, qui solus tot animantium milia inlexisset, ut ad persequenda ea, quae aliis essent, praedae cupiditate laborarent. Non his ut ad contumeliam dictis Alexander movebatur. Enimvero addit, quid imperium 5
35 sibi videretur. At illi fraudis potentiam esse respondent adiutam temporis blandimento vel, si ita mavelit, iniusta audacia. Quaerit etiam, utrumne dies an vero nox prius constituta putaretur. Nihilque cunctati noctem priore ordine posuere, cum omnia quoque concepta vivendi auspiciis in tenebris sortiantur, post 10
40 vero nata in lucis spatia transmigrarent.

Pergit denique sciscitari, cuinam mentiri hominem non oporteret. Responsum est: deo. Quaerit etiam, quasnam in homine partes honoratiores esse existimarent. Laevas esse responsum est, quod sol oriens ex laevo dextrorsum curriculum exequatur; 15
45 tum quod permixtio maribus ac feminis laevarum magis partium existimetur, et reges ipsos indicia dignitatis praeferre laeva. Cumque post haec, quicquid vellent a rege, largiter polliceretur, immortalitatem consoni poposcere. Sed id cum rex praeter potestatem suam esse dixisset, „cur ergo“, aiunt, „cum sis 20
50 mortalis, tot tamen laboribus servis et tantis adpetentiis vinceris, quarum tibi fructus aut nullus aut brevis est, enimvero idem mox ad alios transiturus?“

Enimvero Alexander, „Non haec sane nobis,“ inquit, „in manu sunt; enim deorum vivimus lege, quam homines exequi sit 25
55 necesse. Neque enim nisi navigari maria scivissent, venti quoque navigantibus prosperarent. Quis neget cuncta ea ratione constare,

1 bestiam Vb | sit om. Vabp | Huius vero Vp | 3 a persequenda Vp |
5 per imperium Vab | 7 iniustam audaciam Vp | 9 cunctanti Vb cunctantes Vap | priori O | 10 sortiantur postvero nata om. Vb | 11 nata om. Vb | 12 sciscitare Vb | 15 sol etiam oriens Va | 17 laeva O (et Mueller) laevas Vabp | 18 quicquid O (recte) et quid Vabp | 18 largitum iri Vp | 21 tot] tu Va | vinciris Vp | 24 Enimvero] tum V | 26 enim illi nisi V | sivissent Vap (male) | 27 Gigni quis neget V ea om. V | constare] esse V |

p. 55 Z. perpetuo inter se mansurum confirment. Addiditque:
 p. 56 Z. „Habebis ergo [tibi]“ inquit, „ex nobis amicitiae argumen-
 tum, centum laterculos auri grandissimos, Aethiopus [impubes
 quingentos, psittacos sex, frigasque sex, praeterque haec autem
 Ammon] deo coronam smaragdis ac margaritis, etiam toreu-
 5 matis pretiosorem. His et loculos refertissimos cuiusque
 generis margaritarum atque gemmarum ad decem numerum.
 aliosque loculos eburneos octoginta [una] misi usibus [et deli-
 ciis] tuis ferarumque genera, quae sunt nostratia: elephant-
 10 trecentos quinquaginta, pardos sex, rhinocerotas octoginta, 10
 pantheras vero quatuor [milia] canes etiam in homines effe-
 ratissimos nonaginta, tauros trecentos, virgas hebeni mille
 et quingentas.“

19. [Val. 137, 15.] Et ad haec transferenda Alexander
 miserat. Interea accidit, ut filius eiusdem Candacis 15
 15 reginae, Candaulus nomine, dum ad sacrificandum [iret] quo-
 dam Bebryciorum regulo subripiente uxore privaretur. Ipse-
 que mox ad Alexandri confugit auxilium. At vero custodes
 tabernaculorum Alexandri comprehendentes eum cum suis

1 confirmarent β | 2 habetis α | 3 candidissimos β | aethopes α
 ethyopes O | 4 psittacos M | frigasque OM (Va pro sphingasque) phry-
 gasque β frigas α | 5/6 toreomatis O | 6 reverentissimos β | 7 ad decem
 addam β | 9 quae sunt om. O | 11 vero om. O | 15 viros miserat β |
 16 candaulus α caudeules O | 17 bebryciorum O bebritorum M | subre-
 gulo β | 17/18 ipse quoque α |

qua nata sunt? Nihil denique omnino frustra esse reperies.
 Denique facessant ista de medio: quae iam erunt inter homines
 60 discrimina fortunarum? quae dispar ratio gloriae? quae diversitas
 dignitatum? quis voti modus? Desinet protinus coli terra, trans-
 mitti mare, desiderari successio, cum illa promptior sit naturae 5
 hominis admiratio non videri, quae metuas, cum meminisse non
 desinas. Haec denique una vivendi lex est, velle sibi unumquemque,
 65 quod penes alterum videat, ut habeat, ipse quoque quod mox
 transmittat ad ceteros. Post haec

1 quanta sunt Vb | esse om. Vabp (perperam) | repperies O reperias Vbp |
 4 modos Vb | 5 desiderare Va | 6 hominis om. Vb | videre coni.
 Kuebler | 7 sibi om. Va | 9 transmittat Va | ceteros] in Val. maluerim
 alios, cf. p. 122, 13 | post habent interpungendum |

vasa quoque
 g. apud nos. i. e.

p. 57 Z. satellitibus obtulerunt primum Ptolomaeo, cuius tunc post regem primus erat in ordine gradus. [Val. 138, 15 R.] ^hIsque mox ad regem ingressus intimavit ei et personae novitatem et causam adventus. At vero Alexander Ptolomaeum regiis ^{ad} ornamentis indutum procedere iussit. Ast ubi Candeulēs ⁵ illum intuitus est, aestimans ⁱⁿ eum Alexandrum ^efuisse pronus adoravit in terram. Porro Ptolomaeus Antigonum satellitem sibi iussit adesse, ^{192x2} pro quo sese Alexander obtulit. Cumque Candeulēs causam sui adventus Ptolomaeo indicaret ¹⁰ peteretque auxilium uxoris recuperandae, ait Ptolomaeus ad ¹⁰ Alexandrum: „Quid tibi, Antigone, super hac sententia censendum videtur?“ — Respondit Alexander: „Cum,“ inquit, ^{Quoniam} „confidentiae amicitiaeque more usus suffragium a te implorat, ²dignum mihi videtur illi ^{fore}succurrendum.“ Deinde per- ¹⁵ cunctatur Ptolomaeus, quot milia militum Candeulēs sibi ¹⁵ necessaria putaret. Respondit [ille]: quattuor. Rursus ^{ait} Ptolomaeus Alexandro: „Nulli,“ [inquit], „o Antigone, id laboris officium melius exsequendum credo, quam tibi, qui in omnibus strenue ac nobiliter decertare consueveras.“ Fatetur Alexander se id libenti animo prosecuturum. ²⁰

20. Accepta igitur expeditione profecti sunt ambo, Alexander videlicet cum suis Candeulesque cum suis. [Val. p. 58 Z. 140, 1.] Ergo ^{cum} ubi ad urbem, in qua praefatus Bebrȳciorum tyrannus morabatur cum rapta coniuge, devenerunt, iniit Alexander consilium, ut ignibus quam plurimis succensis in ²⁵ gyrum undique incendium urbi minaretur. Quo viso cives ⁵ atque re cognita, [et] quod exercitus esset Candeulīs uxorem repetentis, protinus aulam tyranni ^{irruentes}comprehensam- [que] raptam coniugem Candeuli restituunt; quibus patris reversi sunt. Cumque Candeulēs Ptolomaeo gratias ³⁰ pro beneficio sibi conlato retulisset, fatetur Ptolomaeus ¹⁰ amore matris eius videndae sese flagrare. Cui Candeulēs: „En tempus est,“ inquit, „una mecum illuc usque properes atque ab ea dignis praemiis remunereris.“ At contra Pto-

5 at O | 6 protinus O | 16 rursum M | 17 inquit om. O | 22 videlicet om. O | 24 tyrannus O | 26 girum M | minaretur urbi O | 27 recognito M | candeuli a | 28 fort. irruunt | 29 paratis a | 34 dignus M |

1. quidpiam in sup. tempus, dicitur non autem dicitur verb. post regem; tunc ip. aut. cum
hinc interpretatur; sed alio modo tunc cum

5. Cum ~~est~~ ergo

28. in regiam tyranni sedem

p. 58 Z. maeus: „Prius,“ inquit, „per internuntium nobis est collo-
quendum, sicque demum egomet illuc proficiscar; comitem
15 itaque tibi atque internuntium mittam Antigonom hunc, qui
tibi socius fuit in repetenda uxore.“ Et Candeu^ules: „Cupio,“
inquit ait, „etiam hunc participem fieri dignae retributionis, quia 5
particeps ^{fuit} ~~exstitit~~ et laboris.“

itaque 21. Acceptis igitur Alexander paucis admodum secum
20 cum Candeu^ole profectus est. [Val. 142, 14.] Occurritque
adventanti filio Candace regina congratulans ei, quod amis-
sam coniugem recuperasset. ^{cum} Et dum super Alexandro quae- 10
p. 59 Z. reret, quisnam esset, respondit Candeu^ules hunc esse Anti-
gonum Alexandri internuntium, qui ^{em/r} sibi quoque auxilium
uxoris recuperandae praebuerit. At illa [his] cognitis com-
plexans deosculabatur illum, gratias ei referens.

5 22. [Val. 142, 28.] Adprehensa^uque manu eius circum- 15
quaque ^{duxit} deducebat illum, ostendens ei divitiarum opumque
suarum innumerabilem atque admirabilem copiam, auri ^{vide-} sci-
licet gemmarumque, pretiosorum etiam lapidum, ad quorum
splendorem oculi intuentium reverberabantur. Interque omnia
10 ebur multum ^{arabico} artisque eius pretia viseres maiora. [Val. 20
145, 15.] At vero Alexander multo mirabilia atque spectabi-
lora sese in Graecia saepe vidisse aiebat. Cui illa: „Vide-
tur mihi,“ ait, „quod tu ipse Alexander adsis.“ Illo autem,
ut res erat, ⁱⁿ negante, dum soliloquio fruerentur, ^{con-} ad-
15 prehensum eum ^{ad} ~~deducit~~ in secretiorem ^{aula} aulam suam et osten- 25
dit ei imaginem praememoratam dixitque: „Intuere, quaeso,
imaginem hanc, et videbis Candacem Alexandro sollertio-
rem; nec te pudeat, dum omnis fere orbis tibi accesserit,
in manus feminae ^{ad} ex industria devenisse.“ [Val. 146, 16.]

3 ita tibi α | 5 etiam hunc ait O | 6 et om. O (fort. recte) | 9 can-
dacis MO | 13 his illa O | 14 osculabatur α | illum] eum O | 17 mi-
rabilem M | 19 splendorem O | intuentium om. M | inter OM |
21/22 spectabilia sese in Graecia saepe vidisse et meliora aiebat M |
23 ipse om. M |

44, 26/45, 1. O (inter praememoratam et ait): [Val. 146, 6]
„Agnoscisne“, ait, „Alexandri illius, quem mentiri non potes,

2 quam Va |

10 Alexander (Melanctron)

patrem nostrum

p. 60 Z. videbatur ^{re} ulcisci Vcarissimum [nobis Porum] Rursus
illa: „Neque,“ ait, „hoc germanus tuus Candeulēs fieri sine-
20 ret unquam, etiam si tu in hac voluntate atque sententia
perseveres; eius namque fidei sese committens ad nos usque

p. 61 Z. pervenit; quin etiam ego huic nefando consilio nequaquam 5.
adsensum dabo, ne per nos internuntiorum iura rationesque

völlig unklar violari videantur.“ Alexander [quoque], quanquam
völlig unklar aliquantisper mente turbaretur, vultu tamen intrepidus *völl. unklar*
5 videbatur. Iterum secreto alloquitur illum regina dicens:

völl. unklar „O Alexander, o quam te vellem proprii filii [loco tenere; si 10
enim id fortuito casu proveniret, ut talis filii] mater putarer,
völl. unklar profecto reginam ac dominam gentium me adhuc utique fore
sperabam.“ Ad haec ille nihil respondit. Igitur post

10 haec largissimis atque regalibus donis ab ipsa regina clam
muneratus, palam ^{vero} autem, ut satellitem decebat, muneribus 15
honoratus remeavit ad sua.

4 perseverares β | 5 qui nectam a pr. m. | infando β | 6 iura et
rationem α internuntiorum iurationes M | 10 velim MOL | 11 for-
tuitu et casu α fortuito casu β | 13 sperarem O |

46, 16/49, 1. O (*inter* ad sua et cumque inde): [Val. 151, 22.]
Exin ad Amazonas ire festinat, ad quas praemittit litteras
in hunc modum scriptas: „Victorias nostras et in Darium
bella eximque in alios, quoscumque militavimus, glorias haud
5 dubito vobis famae ipsius magnificentiam commendasse. Nam et 5
Pori fortunam et iter nostrum in Oxydracontas ac Bragmanas
digna taceri non arbitror, in hoc nomine gymnosophistarum
etiam per clementiam laudatiora. Quod si vobis haud displicet,
accipite nos isto venientes, et, quod est amicitiae munus, diis
10 sacrificate pro nobis; iam quippe vobis aderimus. At vos velim 10
obviare nobis animo gratante, cum ad amicitiam iter istud, non
ad periculum sit futurum.“ Ad haec Amazones respondere:

„Vel fiduciae munus est vel libertatis, omnia tibi, rex,
scribere, quae penes nos sint, non quod fidem scriptis deroget

3 Darii O | 4 <in> quoscumque Kuebler in Val. recte | 5 magnificen-
tia Vp | 6 inter Vp | Osydracontas O osyndracontas Va symdra-
contas Vp | ac] et Vp | bragmanas O bragmanas Va dragmadas Vp |
7 digne Va | nomina Kuebler in Val. | 9 vos Vp | 10 post nobis
interpungendum | 11 obviare vobis Vp | 11 gratanti O | 14 pene Vp |

völlig unklar

viel zu haben; Vespasianus schreibt, der von filii auf filii absteigt

p. 61 Z. 25. [Val. 151, 22.] Dehinc Amazonas sibi tributarias ^{no} fecit.

15 ulla suspicio, sed ut plenius noscas, quid operae pretii sit his,
quicumque hostili fervore in nos cupiant militare. Commune
quippe humanitatis studium esse arbitramur, in quaeque dubia
ausuros nihil prius quam emolumentum laboris intueri oportere.
Scito igitur primum colere nos interamnanum, Amazonico flumine 5
20 locum omnem, quoquo consistimus, ambiente, eo fluenti circiter
spatioque, ut una sit aditula, eaque vix accolis nota, quae septem
fluminibus vel inrumpi oporteat vel emergi, eiusque alvei tanta
est difficultas, quanta nos a quibusvis periculis tueatur. Hoc
igitur tantillo in loco ducenta milia virginum coimus, nullo omnino 10
25 maris sexu interpolatae. Enimvero sicubi nobis ad naturam est
consulendum, annum sacrum est, quod hippofania vocitamus.
Eius sacri causa ad mares nostros, qui ultra amnem extrinsecus
perpalantur, omnes ferme transimus, atque illic per dies triginta,
ubi fuerit ad libentiam, nubimus. Nuptias vero cum maribus 15
30 derelinquimus pactis et legibus, ut quaecumque exim ad sexum
hunc editae fuant, eadem post septennium in exercitum dimit-
tantur. Sed ubi venerint, erudiuntur equis et peltis, donec armis
idoneae fuerint. Igitur nobis quocumque militantibus, tantum
unaquaeque nostrum honore ditior est, quantum fuerit cicatricibus 20
35 insignitior. Quippe et corona aurea redimitae salutatur atque
adoramur a ceteris et publicis conviviis adhibemur et cuncta,
quae sint nobis ad obsequium, deferuntur. Ceterum neque aurum
nobis est neque argentum, nisi siquid sit in insignibus militaribus.
Haec illa sunt, in quibus impenduntur nostra discrimina. Quippe 25
40 ubi Amazonibus auctor nostri generis Mars faverit, mares a feminis
caesi victique maiore cum dedecore oppetent. Ubi vero cum

1 quid] ecquid V | operi Va operis Vp | 5 amachonico O Vap corr.
Mueller | 6 quo V | 7 spatio Kuebler | aditula O | quae] que Vp qua Va
(recte) | septum Kuebler, vim Keil cf. Adn. crit. | 8 fluminis Vp flumina
ex fluminis corr. Va | prius vel om. Vp | 11 maris (ex mari) sexu Va maris
sexus Vp | interpolato Va | 12 ipsofania O ippofama Vap hippophonja
Mueller (in Val. recte) | 13 intra O ultro Va | 14 perpelantur Va | 15 luben-
tiam V | 16 et delendum quaeque V | 17 fuerant O fiant Vp | eadem Va |
18 perthis O | 19 militandum V | tantumque quis V | 20 dives V |
fuerit om. V | 23 ceterumque nobis aurum non est Va ceterumque nobis
neque aurum est Vp | 24 nisi quod sit Va | 26 amazonibus suis V |
27 caeci Va |

p. 61 Z. 27. Ac demum Babylonem adire contendit. Qua ^{in l. 1. 1. 1.}
in potestatem suam redacta aliquantisper ibi [commo- ^{in l. 1. 1. 1.}
ratus est.

1 babilonem M |

maribus steterit belli fortuna, pudenda res est, si quid hic sexus
superatis feminis gloriatur. Haec igitur, rex, tibi responsa de
nobis sunt, quarum si fiduciam probas, obsequium etiam non
45 aspernabere. Superque his, quod mavelis, scribito; nos enim, si
secus sederit, praeter amnem in acie deprehendes.“ 5

Hisce rex lectis delectatus admodum sic respondit: „Qui
terrae ambitum diligentius mensi sunt, huius mundi magnitudinem
universi trifariam divisere easque partes Asiam vel Europam vel
50 etiam Libyam nominavere. In his igitur partibus universis trophaea
quoque nostra consistunt, et est pudendum, quibus nulla omnium 10
obstitit difficultas, si a cognitione vestri veluti sub metus infamia
declinemus. Quare vestrae sit facultatis, si quid de bello consul-
tetis. Neque vero resistentibus exitium gentis et patriae neque
55 cedentibus amica humanitas differetur. Progressae igitur, si vultis,
praeter amnem ad nos venite omnemque multitudinem vestram 15
illic in ordines ponite. Quod cum feceritis, ego vobis Ammona
patrem meum iuro nihil amplius a vobis exactum iri, quam si
quid pro viribus offeratis. Mittite sane ad commilitium mihi
60 strenuas quasque equites, quantas vultis, quibus singulis digna
erit remuneratio. Enimvero istae, quas miseritis, ubi annum 20
nobis obsequium emensae fuerint, in propria remittentur, uti pro
hisce vicarias destinetis. Super his igitur, ut vobis commodum
est, consultate.“ Igitur Amazones motae rescribunt: dare se regi
65 veniendi, quam cupiat, facultatem inspiciendique terras suas
et coronare se eum annuis talentis sex; quingentas etiam equites 25

2 tibi ante igitur V | 3 sint in Val. scrib. | 4 aspernarere Vp | super Va |
5 praeterit amne minatione Vp | 6 His Vp | 7 huius mundi] eius-
modi Vap | 9 hisce Va | 10/11 si in quibus n. o. o. d. a cogn. V (in
delevit Mueller) | 11 obstitit V | 12 declinemur Va | 12 consulitatis Va |
13 exitum Va | 14 amici Vp | si] ultra (utra Kuebler) sub lege Vap |
17 exactu iri Vp exacturi Va | 18 commilitum Vp | 19 a quibus Va |
21 vobis Va | sint Vap | 22 hisce] his Vp | ut om. Vp | 23 et dare Vap |
25 se eum] secum Va |

p. 61 Z. 30. [Val. 161, 28.] Cumque inde proficisci disponeret, ^{post inde part.} contigit, ut quaedam mulier infantem pareret, cuius superior ^{infant.}

destinasse armatas et strenuas, ut poposcerat, quae per annos scilicet permutentur. Quippe Amazonibus certum esse parere viro absent, cui cessisse omnium hominum genera didicissent.

70 His acceptis Alexander iter in Prasiacam instituit, quae quidem eius militi peregrinatio labori admodum et plurimi periculi fuit. 5 Nam assiduum intemperiem imbrium et tonitruum plurimum crebrosque iactus fulminum vocesque incertas resonantes audierant et portentosa plurima experti erant. Ubi vero iam ad Prasiacam 75 adventabant Hypanimque flumen transierant, limitem huius loci Alexander sensim legens civitates eius invadere ac ditioni suae 10 vendicare non negligit.

Ibique epistolam ab Aristotele sumit scriptam in hunc modum:
„Perdifficile mihi est eligere vel laudare, mi Alexander, ex hisce
80 omnibus aliquid, quae te in ista militia gessisse cognovi. Quare diis primum immortalibus ago gratias competentes, quod emenso 15 tibi hasce periculi difficultates gratulationem potius quam solatium scribo, quippe quem sciam non bellorum modo discrimen evasisse, verum temporum quoque et coeli difficultatibus non cessisse. Ex
85 quibus colligere difficillimum, utrumne te prudentiae viribus an tolerantiae fortitudinis magis praedicem. Certe illud tibi iam 20 Homericum adest, quod illic sapientissimus gloriatur:

„Multigenasque urbes hominum moresque notavi“.

Quis enim praedicationis finis istud capit, triginta ferme vix
90 annos emensum te orientis omnis occidentisque dominari? Bactra te vidit, Aethiopia salutavit, Scythae tremuerunt. Neque enim 25 quemquam non aut caesum audivimus aut supplicantem.“ Haec quidem Aristoteles.

1 strenues Va | poposcerit Vp (*recte*) | 2 patere Va | 4 His acceptis] post haec Vp | instituit] inde pervertit (*praevertit*) Vap | 5 labori O Vap laboriosa *Volkmann* (*in Val. recte*) | 7 resonentis Vp | 9 ypanimque O Vp tympanimque Va | 9 huiusmodi loci Va eiusmodi loci Vp | 10 civitatis Va | ditioni suae Va dedicationis eius Vp | 11 *post* negligit *addit* Va et sacrificia diis immortalibus facit, quae cum maxime persequeretur | 13 per mihi difficile V | Alexander mi V | his Vp | 16 has Vp | 17 discrimina Va (*recte*) | 19 colligere possumus Vp | difficillimum] admodum facile est ambigendum V | fortitudinisque *Maius* (*in Val. recte*) | 20 iam] tam Va | 22 notaret O notari Vp notavi *ex* notari *corr.* Va | 24 *cf. Propert. IV, 3, 7* |

p. 62 Z. pars ad ^{superius ubi quidam.} hominem ^{includit.} pertinens iam quidem putrefacta ac semi-
viva videbatur, inferior vero beluinis capitibus, qualem Scyl-
^{includit.} lam ferunt fabulae poetarum; praeter quod non caninis
^{includit.} lupinisve, enimvero leonum et pardorum ursorumque atque
draconum capitibus inguina infantuli cingebantur. Quod ^{cum} ubi 5
Alexandro intimatum est, protinus mulierem advenire iussit
partumque monstrare. Adveniens illa nudavit infantem,
monstrumque ostendens professa est se peperisse. [Val.

2 scillam M | 3 non om. M | 6 nuntiatum est O | 7/8 adveniens usque
ad peperisse om. O |

At vero Alexander collecto exercitu iter ad Babyloniam con-
95 vertit, in qua susceptus honoratissime certamen gymnium con-
celebrat. Atque inde iam pacificum iter captans hisce litteris ad
Olympiadam matrem suam scribit: „Super his quidem, quae in
principiis egerimus ad Asiaticam usque expeditionem, omnia tibi 5
nota sunt, mater. Aequum tamen fuit et de insequentibus te
100 facere certiore. Profectus quippe a Babylone una cum his,
quos magis strenuos in exercitu habebam, in ulteriora regionum
animum intendi pervenique usque ad Herculis stellas non minus
itinere dierum ferme nonaginta quinque, fama de Hercule sic 10
loquente, quod hasce metas peregrinationis suae fixerit, qui et
105 duas stelas, id est titulos sui nominis, ibidem dereliquit, quorum
unus ex auro, alter vero argenteus habeatur, altitudinis cubitorum
quindecim, crassitudinis duorum.

Hinc ergo per deserta redeuntis multa praerupta incidi- 15
mus loca obsessa crassioribus nubibus ac nebulosis, quae omnem
110 adspectum luminis sustulerant et diei. Septem denique dierum
itinere per has tenebras exanclato tandem Thermodonti superveni-

2 gymnasium Va (unde gymnasticum perperam Editores) gymna-
siumque Vp | 3 inter Vp | coeptans Vap | his Vp | 4 quae] quas
Maius et Kuebler | 5 ad Asiam usque expeditiones Vap (perperam) |
6 sint Va | mater mi V | 7 quippe] ergo Vp | ad Babylonem Va |
9 stelas Maius (in Val. recte) | 10 iterum Va | fama O | 11 quos has
scematas Vp | fixerit deus ille, qui V | 12 nominis] quosdam Vap |
reliquit Vp | 13 habebatur Vp (recte) | 14 duobus O (cf. Val.) | 15 re-
deuntis Vp a | multa Va (recte) | 15 incidimus om. Vp. | 16 loca quae
obs. Vap | nebulosisve omnem (om. Vp.) omnino adspectum Vap |
17 et] ac Vap | diei om. Vp | 18 transacto super exanclato O | termo-
donti Vp therindonti Va |

p. 62 Z. 162, 19.] Rex autem ^{inital.} confestim prodigiorum interprete arcessito ^{in(nic)}
 10 sciscitabatur, quidnam hoc ^{om} portenderet. Qui mox secreto
 respondit regi dicens: „O rex! o utinam interpretatio hosti-
 bus et inimicis tuis haec esset! Superior quippe pars, quae
 ad hominem pertinet quaeque iam putrida ac semiviva vi- 5
 119² 15 detur, te significat, domine rex; in promptu quodque est, ut
 tu moriaris atque intereas. Inferior vero pars, quae ferinis
 capitibus cingitur quaeque vivere videtur, hi sunt principes

1 accersito O | 2 inde a verbo qui usque ad p. 53, 12 Bucephali collatus
 est L | 3 O rex utinam O | 6 domine mi rex L | 8 hii O |

mus flumini haud cuiquam secundo ex magnitudine. Propter hunc
 Thermodonta genus Amazonum colit, mulieres magnitudine corporis
 pariter ac pulchritudine cetera hominum genera supervectae, amictae
 115 vero, ut in picturis est visere unimammas. At enim comperto illae,
 quod ceterae quoque Amazones de nostra amicitia captassent, ipsae 5
 etiam periculi causam donis a nobis et obsequiis redemerunt.

Itemque indidem ad Rubrum mare venimus, alio, quam vene-
 ramus, itinere repedantes; fuitque operae pretium illas quoque
 120 nosse regiones. Multa enim hominum genera et invisitata sunt
 nobis cognita, quorum vel maxime nobis admirationi fuit viden- 10
 tibus homines absque capitibus corporatos. Namque his hominibus
 oculi pectoribus inhaerentes atque os omne ceteraque oris in
 parte corporis situm plurimum mirabamur. Illic et Trogodytas
 125 offendimus, qui subter terram domiciliis effossis serpentium instar
 successus sibi et habitacula laboravere. Quod exim eminus 15
 visere est etiam tellurem quandam sitam veluti in medio mari,
 aestimato longius quam unius diei navigatione separata, eo navi-
 gatione contendimus. Repperimus in illa insula civitatem, quae
 130 Solis esse diceretur, ambitus spatio non minus sexaginta stadiis
 circumscriptam; sed enim e medio civitatis constructo quodam 20

1 iuxta *super* propter O | 4 ille O | 5 coeptassent V | ipse O |
 6 redemerunt *ex* redemerent *corr.* O | 9 enim *om.* Vp | inusitata O |
 11/12 neque his hominibus oculi nisi peccoribus Vp | 12/13 in illa parte
Kuebler | 13 trogoditas O rogoditas Vp | 14 super Vp | scalptis ac
 fossis V | ad serp. instar V | 15 secessus *Kuebler* | quod ergo exim V |
 16 esset et (*om.* Va) tellurem V | velut Vap | 17 die O | 17 seperata O
 separata Vap separatam *Maius (recte)* | 19 stadiis *om.* Vp |

p. 62 Z. tibi subiecti. Et ut hae ^{haec} ~~ferae~~ inter se dissident, [sic] quoque post mortem tuam hi inter se discordes erunt." Haec interpretatio non modicam Alexandro maestitiam intulit.

20 31. [Val. 163, 20.] Occasio igitur illius mortis haec fuit. Mater eius scripserat ad eum de simultatibus Antipatris et 5 Divinopatris ^e praemonuitque insidias eorum cavendas. At ille statuit, <Antipatrem> ad sese de Macedonia venire, alio p. 63 Z. in loco eius subrogato. Unde Antipater iratus in ipso itinere veneno efficacissimo atque potentissimo elaborato per ministrum regi destinavit hauriendum. Quo ille ~~ha~~usto mox 10 lectulo datur, intellexitque se moriturum. Ordinatis itaque

1 tui, sed tibi sup. lin. M | 6 divino patris ML | 7 statuit eum ad Oa | 8 eius om. O | illo a | 11 intellexit (eraso que) O |

et congesto in loco currus aureus visebatur una scilicet equis atque inessore aureo laboratus. Is omnis labor de auri materia et smaragdis fuit. Mira tamen opificinae maiestas nec ulli in 135 orbe terrarum operi facile contendenda.

Ac sic revertentes, locorumne an temporis forent, tenebras 5 profundas incidimus, et, dum nullum omnino ignem, ex quo luminis foret copia, inveniremus, divinum quoddam auxilium sensimus. Praeviantes scilicet nobis quasdam effigies numinum 140 cernere fuit cum luminibus lampadarum, quas e materia argenti eminus aestimabamus; atque ita viati ductique Tanaim usque 10 fluvium supervenimus. Is Tanais e septemtrionis partibus in mare Caspium profluens Asiam fertur Europamque discernere. Laeva igitur eius itinere permenso ad Xerxis regna pervenimus, quae post 145 habita Cyri sunt ac nominata, ibique multa opum regiarum ac divitias offendimus. Cetera, quia sunt innumera, censeo praetermittenda. 15

II. O (inter datur et intellexitque): [Val. 164, 1] ac diebus complusculis cum illa pernicie conluctatus tandem

2 is] his Vap | 3 smaragdi Va | 5/10 verba ac sic usque ad Tanaim om. Vp | 5 forent om. Va (recte) | 6 incidimus] offendimus Va | 7 forent O | 7/8 inveniremus, abscedere indidem confirmavimus; tum vero divinum quoddam auxilium demorantibus (desiderantibus coni. Kuebler) praevenientes Va | 9 a materia Va | viati] victi Va iuti Kuebler cf. Adn. crit. | 11/12 Is Tanais usque ad discernere om. Vp | 12 laevo O | 13 Xersis O | 14 agnominata Vp |

^{infr. t}
omem - infr. cuno - infr. ~~etiam~~ - ~~moti~~ ^{moti} ~~audere~~ ^{audere} Oia.

63 Z. rebus dispositisque principibus ac ducibus suis, prout [sibi]
libuit, spiritum emisit. Cumque de sepultura illius
iurgia orirentur, quippe Macedonibus in sua eum transferre
cupientibus et Persis econtra resistentibus, tandem Iovis
oraculum consulentes responsum acceperunt, apud Aegyptum
10 eum sepeliri oportere, non in Memphis, verum
in illa, quam ipse sibi aedificaverat urbe. Ergo honorificen-
tissime ibi ei erecta est sepultura.

35. [Val. 168, 10.] Vixit autem annis triginta duobus
imperio potitus annis duodecim, conditque urbes duodecim, 10
15 quas omnes suo de nomine „Alexandriam“ nuncupavit:
Alexandriam, quae condita est sub nomine Bucephali equi,
Alexandriam montuosam, Alexandriam apud Porum, Alexan-
driam in Scythia, Alexandriam Babylonis, Alexandriam [apud]
Massagetarum, Alexandriam apud Aegyptum, Alexandriam 15
20 apud Origala, Alexandriam apud Granicum, Alexandriam
apud Troadam, Alexandriam apud Tigridem fluvium, Ale-
64 Z. xandriam apud Scantum. Insignivit ergo muros earum pri-
morum quinque [graecorum] elementorum [characteribus] ^{ric}
ut ^{le}legeretur in eis: Alexander rex genus Iovis fecit: 20
A. B. Γ. Δ. E. Et quem orbis ^{universus} universus ferro superare non
5 potuit, vino et veneno superatus atque extinctus occubuit.

Explicit.

4 contra Oα | 6 non me in α | 7 in illa om. M | 8 ei om. O | 11 Alex-
andrias M | 13 Alexandria montuosa αβ O (*et semper Alexandria*) |
14 scisia α | 15 Alexandriam apud Aegyptum om. α | 16 orgalas α |
17 troadem M theodam α | 18 Sanctum OV | 19 characteribus
om. O characteribus M | 21 fecit *ex* fuit corr. M | λ. Ρ. Γ. Ι. Φ. Μ |

Subscriptio: Explicit ortus vita et obitus Alexandri regis magni Macedonum. Incipit epistola Alexandri regis magni Macedonum ad suum magistrum Aristotilem de situ indiae et itinerum vastitate O | Finit ortus vita et obitus Alexandri (regis *sup. lin.*) magni Macedonum; virtus cum laude refulget. Incipit epistola Alexandri regis magni Macedonis ad magistrum suum Aristotilem matremque suam atque sororem de situ Indiae et itinerum et variis generibus bestiarum et serpentium M [*de a et β mihi non constat*].

Expt. Feb. 16. 7. 09.

Vita.

Natus sum Gabriel Gedeon Cillié in Australi Africa in pago, qui lingua Batava dicitur „Blauw Vallei“, urbi Wellington proximo die X mensis Septembris anni 1870 patre Carolo Daniele, matre Martha Helena ex gente Marais. Fidem profiteor Calvinistarum. Litterarum primordiis imbutus sum in ludo publico, cui tum praeerat vir benignissimus Marinus I. Stucki. Annum agens quintum decimum, cum pater mortuus esset, domum revocatus usque ad annum 1891 rebus rusticis operam navavi, ut fratrem in administrando latifundio adiuverem. Deinde afflictis rebus domesticis scholam repetivi. Anno 1892 ad 1894 in urbe Capensi Collegium frequentavi anglice nuncupatum „Normal College“, quod curis viri ornatissimi I. R. Whitton florebat. Unde 1894 venia docendi munitus in civium numerum Collegii Victoriani Stellenboschiae receptus sum. Anno 1897 postquam baccalaureus artium summa cum laude factus sum, per duos annos in illo Capensi collegio munere praeceptoris functus sum.

Mense Novembri anni 1899 Edinburgum me contuli; ibi in academia nomen professor Anglicis potissimum litteris, philosophiae morali, arti educandi studui, quarum disciplinarum magister creatus Argentoratum veni. Scholis interfui horum virorum doctorum: Edinburgi: Laurie, Saintsbury, Seth; Argentorati: Baeumker, Huebschmann, Keil, Knapp, Leumann, Michaelis, Neumann, Plasberg (nunc Rostochensis), Reitzenstein, Schwartz (nunc Gottingensis) Thraemer, Ziegler. Quibus omnibus multum me debere grato animo profiteor.

Corrigenda :

pag. 19 app. crit. ad l. 30: *pro* MA *lege* M.

„ 40 add. Oi 15: *pro* an *lege* quam.

„ 40 add. Oi app. crit. ad 15: *adde* quam] an V.

„ 41 add. Oi 25: *pro* enim *lege* enimvero.

„ 41 add. Oi app. crit. ad 25: *lege* enimvero] enim V.
